

SOOD AUR USKA ILAZ (GUJARATI)

યેહ રિસાલા સૂદ, ઈસ કી નુદૂસતોં ઔર ઈસ સે બચને કે તરીકોં પર મુશ્તમિલ હૈ.

સૂદ ઔર ઊસ કા ઇલાજ

❖ કર્જ દેને કા સવાબ	8	❖ બ-ર-કત ઔર કસરત મેં ફર્ક	37
❖ કર્જ પર નફ્અ લેના સૂદ હૈ	11	❖ બરોઝે કિયામત સૂદખોર કી હાલત	42
❖ સૂદ સે પાગલ પન ફૈલતા હૈ	16	❖ સૂદ કા ઇલાજ	49
❖ આહ ! સૂદ હી સૂદ	22	❖ સૂદ સે બચને કી સૂરતેં	76

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

કિતાબ પઢને ઠી દુઆ

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે
દા'વતે ઇસ્લામી, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ
મુહમ્મદ ઇબ્લાહ અઘાર કાદિરી ર-ઝવી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ

દીની કિતાબ યા ઇસ્લામી સબક પઢને સે પહલે ઝૈલ મેં દી
હુઈ દુઆ પઢ લીજિયે اِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ જો કુછ પઢેંગે યાદ રહેગા. દુઆ
યેહ હૈ :

اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَأَنْشُرْ
عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

તરજમા : ઐ અલ્લાહ હમ પર ઇલ્મો હિક્મત કે દરવાઝે ખોલ દે ઓર
હમ પર અપની રહમત નાઝિલ ફરમા ! ઐ અ-ઝમત ઓર બુઝુર્ગી વાલે.

(المُسْتَطَرَف ج ١ ص ٤٠ دار الفكر بيروت)

નોટ : અવ્વલ આબિર એક એક બાર દુરૂદ શરીફ પઢ લીજિયે.

તાલિબ ગમે મદીના

વ બકીઅ

વ મગ્ફિરત

13, શવ્વાલુલ મુકર્રમ સિ. 1428 હિ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

સૂદ ઔર ઉસ કા ઇલાજ

યેહ રિસાલા (સૂદ ઔર ઉસ કા ઇલાજ)

મકઝી મજલિસે શૂરા (દા'વતે ઇસ્લામી) ને ઉદ્દ જબાન મેં
પેશ કિયા હૈ.

મજલિસે તરાજિમ (દા'વતે ઇસ્લામી) ને ઇસ કિતાબ
કો ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તરતીબ દે કર પેશ કિયા હૈ ઔર
મક-ત-બતુલ મદીના સે શાએઅ કરવાયા હૈ. ઇસ મેં અગર
કિસી જગહ કમી બેશી પાએ તો મજલિસે તરાજિમ કો (બ ઝરીઅએ
મકતૂબ, ઇ-મેઇલ યા SMS) મુત્તલઅ ફરમા કર સવાબ કમાઇયે.

રાબિતા : મજલિસે તરાજિમ (દા'વતે ઇસ્લામી)

મક-ત-બતુલ મદીના

સિલેક્ટેડ હાઉસ, અલિફ કી મસ્જિદ કે સામને, તીન દરવાઝા,

અહમદ આબાદ-1, ગુજરાત, ઇન્ડિયા

PH.079-25391168 MO. 9374031409

e-mail : maktabahind@gmail.com

દૌરાને મુતાલઆ ઝરૂરતન અન્ડર લાઈન કીજિયે, ઈશારાત લિખ કર સફા નમ્બર નોટ ફરમા લીજિયે. ان شاء الله عَزَّوَجَلَّ. ઈલમ મેં તરક્કી હોગી.

[illegible]

દૌરાને મુતાલઆ ઝરૂરતન અન્ડર લાઈન કીજિયે, ઈશારાત લિખ કર સફા નમ્બર નોટ ફરમા લીજિયે. إِنَّ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ. ઈલમ મેં તરક્કી હોગી.

[illegible]

દૌરાને મુતાલબા ઝડરતન અન્ડર લાઈન કીજિયે, ઈશારાત લિખ કર સફા નમ્બર નોટ ફરમા લીજિયે. اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ. ઇલમ મેં તરક્કી હોગી.

[illegible]

ਯੇਹ ਹਿਸਾਲਾ ਸ੍ਰੋਤ, ਉਸ ਦੀ ਨੁਹੂਸਤੀ ਅਤੇ
ਉਸ ਤੋਂ ਭਯਨੇ ਦੇ ਤਰੀਕੀਂ ਪਰ ਮੁਸ਼ਤਮਿਲ ਹੈ.

ਸ੍ਰੋਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਖੋਜ

ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਮਰਦੀ ਮਯਲਿਸੇ ਸ਼ੁਰਾ (ਦਾ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ)

ਨਾਸ਼ਿਰ

ਮਕ-ਤ-ਭਤੁਲ ਮਈਨਾ, ਅਲਮਦਆਭਾਦ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

- નામ બયાન : સૂદ ઓર ઉસ કા ઇલાજ
- પેશકશ : મર્કઝી મજલિસે શૂરા (દા'વતે ઇસ્લામી)
- સિને તબાઅત : રબીઉલ ગૌસ સિ. 1432 હી.
- નાશિર : મક-ત-બતુલ મદીના

સિલેક્ટેડ હાઉસ, અલિફ કી મસ્જિદ કે સામને,
ત્રીન દરવાઝા, અહમદઆબાદ-1, ગુજરાત,
ઇન્ડિયા PH.079-25391168

મક-ત-બતુલ મદીના કી મુખ્તાલિફ શાખે

- મુમ્બઈ : 19,20 મુહમ્મદ અલી બિલ્ડીંગ, મુહમ્મદ અલી રોડ,
ફોન : 23454429
- દેહલી : 421, મટિયા મહલ, ઉર્દૂ માર્કેટ, જામેઅ મસ્જિદ,
ફોન : 091-011-23284560
- કાનપૂર : મખ્દૂમ સિમ્નાની મસ્જિદ, દિપ્તી પાંડવ કા ચૌરાહા,
નઝ્દ ગુર્બત પાર્ક, યૂપી, ફોન : 09415982471
- અજમેર શરીફ : 19/216 ફલાહે દારૈન, મસ્જિદ નલ્લા બાઝાર,
સ્ટેશન રોડ, દરગાહ .ફોન : (0145) 2629385
- મ-દની ઇલ્તિજા : કિસી ઓર કો પેહ રિસાલા છાપને કી ઇજાઝત નહીં હે.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

“सूह और उस का धलावा” के 14 हुक्म की निरात से धस रिसाले को पढने की “14 निय्यतें”

بَيِّنَةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ : صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

मुसल्मान की निय्यत उस के अमल से बेहतर है। (المعجم الكبير، الحديث: 5942، 67، ص 185)

दो म-दनी इल :

(1) बिगैर अख्ठी निय्यत के किसी भी अ-मले धैर का सवाब नहीं मिलता. (2) जितनी अख्ठी निय्यतें जियादा, उतना सवाब भी जियादा. (1) हर बार हम्द व (2) सलात और (3) तअव्वुज व (4) तस्मिया से आगाज कइंगा. (धसी सइहे पर उपर दी हुई दो अ-रबी धबारात पढ लेने से चारों निय्यतों पर अमल हो जायेगा) (5) रिजाअे धलाही के लिये धस रिसाले का अव्वल ता आभिर मुता-लआ कइंगा. (6) उत्तल वुस्अ धस का बा वुजू और (7) डिब्ला इ मुता-लआ कइंगा (8) कुरआनी आयात और (9) अलाहीसे मुबा-रका की जियारत कइंगा (11) जहां जहां “अल्लाह” का नामे पाक आयेगा वहां और और जहां जहां “सरकार” का धस्मे मुबारक आयेगा वहां صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم पढूंगा. (11) दूसरों को येह रिसाला पढने की तरगीब दिवाउंगा. (12) धस हदीसे पाक “كَلَامُكَ الْاَمْرُ” अेक दूसरे को तोहफा दो आपस में महब्बत बढेगी. (13) पर अमल की निय्यत से (अेक या हस्बे तौफीक) येह रिसाला खरीद कर दूसरों को तोहफतन दूंगा. (13) धस रिसाले का मुता-लआ कर के खुद भी सूह से बयूंगा और दूसरों को भी धस ला’नत से बयाने की कोशिश कइंगा. (14) कितानत वगैरा में शर-ध ग-लती मिली तो नाशिरीन को तहरीरी तौर पर मुत्तलअ कइंगा (नाशिरीन को कितानों की अगलात सिई जबानी बता देना भास मुईद नहीं होता). (إِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ط بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

સૂદ ઔર ઉસ કા ઇલાજ (1)

દુરુદ શરીફ કી ફઝીલત :

એક શખ્સ ને ખ્વાબ મેં એક ખૌફનાક શકલ દેખી, ઘબરા કર પૂછા : “તૂ કૌન હૈ ?” તો ઉસ ને જવાબ દિયા : “મેં તેરે બુરે આ’માલ હું.” પૂછા : “તુઝ સે નજાત કી કયા સૂરત હૈ ?” તો ઉસ ને જવાબ દિયા : “દુરુદે પાક કી કસરત.” (2)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

— عليه

(1) યેહ રિસાલા મુબલ્લિગે દા’વતે ઇસ્લામી વ નિગરાને મર્કઝી મજલિસે શૂરા હાજ મુહમ્મદ ઇમરાન અત્તારી رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ કે દો બયાનાત : “સૂદ કી નુહસત” ઔર “સૂદ ઔર ઇસ સે બચને કે તરીકે” કા મજમૂઆ હૈ. જો ઝરૂરી તરમીમ વ ઇઝાફે કે સાથ પેશ કિયા જા રહા હૈ.

(2) أَلْقَوْلُ الْبَيْدِيعِ، الباب الثاني في ثواب الصلاة - - الخ، ص ۲۵۵.

ખૂન કા દરિયા :

સાહિબે જૂદો નવાલ, રસૂલે બે મિસાલ, બીબી આમિના કે લાલ
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “મैं ने शबे मे'राज देखा के दो
 शप्स मुजे अर्जे मुकद्दस (या'नी बैतुल मुकद्दस) ले गये, फिर हम आगे चल
 दिये यहां तक के ખૂન કે એક દરિયા પર પહોંચે જિસ મેં એક શપ્સ ખડા
 હુવા થા ઔર દરિયા કે કનારે પર દૂસરા શપ્સ ખડા થા જિસ કે સામને
 પથ્થર રખે હુએ થે, દરિયા મેં મૌજૂદ શપ્સ જબ ભી બાહર નિકલને કા
 ઇરાદા કરતા તો કનારે પર ખડા શપ્સ એક પથ્થર ઉસ કે મુંહ પર માર કર
 ઉસે ઉસ કી જગહ લૌટા દેતા, ઇસી તરહ હોતા રહા કે જબ ભી વોહ
 (દરિયા વાલા) શપ્સ કનારે પર આને કા ઇરાદા કરતા તો દૂસરા શપ્સ ઉસ
 કે મુંહ પર પથ્થર માર કર ઉસે વાપસ લૌટા દેતા, મैं ने पूछा : “येह
 दरिया में कौन है ?” જવાબ મિલા : “येह सूद जाने वाला है.”⁽¹⁾

ભયાનક બીમારી :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ફી ઝમાના જહાં હમારા
 મુઆ-શરા બે શુમાર બુરાઈયોં મેં મુબ્તલા હૈ, વહીં એક અહમ તરીન
 બુરાઈ હમારે મુઆ-શરે મેં બડી તેઝી કે સાથ પરવાન ચઢ રહી હૈ, વોહ
 યેહ હૈ કે અબ કિસી હાજત મન્દ કો બિગૈર સૂદ (interest) કે કર્ઝ (Loan)

الدينه

(1) صحيح البخاري، كتاب البيوع، باب اكل الربا وشاهد وكاتبه، الحديث: ٢٨٥-٢٨٦، ٢٨٧، ٢٨٨، ٢٨٩، ٢٩٠، ٢٩١، ٢٩٢، ٢٩٣، ٢٩٤، ٢٩٥، ٢٩٦، ٢٩٧، ٢٩٨، ٢٩٩، ٣٠٠، ٣٠١، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٤، ٣٠٥، ٣٠٦، ٣٠٧، ٣٠٨، ٣٠٩، ٣١٠، ٣١١، ٣١٢، ٣١٣، ٣١٤، ٣١٥، ٣١٦، ٣١٧، ٣١٨، ٣١٩، ٣٢٠، ٣٢١، ٣٢٢، ٣٢٣، ٣٢٤، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٢٨، ٣٢٩، ٣٣٠، ٣٣١، ٣٣٢، ٣٣٣، ٣٣٤، ٣٣٥، ٣٣٦، ٣٣٧، ٣٣٨، ٣٣٩، ٣٤٠، ٣٤١، ٣٤٢، ٣٤٣، ٣٤٤، ٣٤٥، ٣٤٦، ٣٤٧، ٣٤٨، ٣٤٩، ٣٥٠، ٣٥١، ٣٥٢، ٣٥٣، ٣٥٤، ٣٥٥، ٣٥٦، ٣٥٧، ٣٥٨، ٣٥٩، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٢، ٣٦٣، ٣٦٤، ٣٦٥، ٣٦٦، ٣٦٧، ٣٦٨، ٣٦٩، ٣٧٠، ٣٧١، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٤، ٣٧٥، ٣٧٦، ٣٧٧، ٣٧٨، ٣٧٩، ٣٨٠، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٣، ٣٨٤، ٣٨٥، ٣٨٦، ٣٨٧، ٣٨٨، ٣٨٩، ٣٩٠، ٣٩١، ٣٩٢، ٣٩٣، ٣٩٤، ٣٩٥، ٣٩٦، ٣٩٧، ٣٩٨، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٠١، ٤٠٢، ٤٠٣، ٤٠٤، ٤٠٥، ٤٠٦، ٤٠٧، ٤٠٨، ٤٠٩، ٤١٠، ٤١١، ٤١٢، ٤١٣، ٤١٤، ٤١٥، ٤١٦، ٤١٧، ٤١٨، ٤١٩، ٤٢٠، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٣، ٤٢٤، ٤٢٥، ٤٢٦، ٤٢٧، ٤٢٨، ٤٢٩، ٤٣٠، ٤٣١، ٤٣٢، ٤٣٣، ٤٣٤، ٤٣٥، ٤٣٦، ٤٣٧، ٤٣٨، ٤٣٩، ٤٤٠، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٤٣، ٤٤٤، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٧، ٤٤٨، ٤٤٩، ٤٥٠، ٤٥١، ٤٥٢، ٤٥٣، ٤٥٤، ٤٥٥، ٤٥٦، ٤٥٧، ٤٥٨، ٤٥٩، ٤٦٠، ٤٦١، ٤٦٢، ٤٦٣، ٤٦٤، ٤٦٥، ٤٦٦، ٤٦٧، ٤٦٨، ٤٦٩، ٤٧٠، ٤٧١، ٤٧٢، ٤٧٣، ٤٧٤، ٤٧٥، ٤٧٦، ٤٧٧، ٤٧٨، ٤٧٩، ٤٨٠، ٤٨١، ٤٨٢، ٤٨٣، ٤٨٤، ٤٨٥، ٤٨٦، ٤٨٧، ٤٨٨، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٤، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠١، ٥٠٢، ٥٠٣، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١٠، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٦، ٥١٧، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٠، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٢٣، ٥٢٤، ٥٢٥، ٥٢٦، ٥٢٧، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٠، ٥٣١، ٥٣٢، ٥٣٣، ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٣٩، ٥٤٠، ٥٤١، ٥٤٢، ٥٤٣، ٥٤٤، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٧، ٥٤٨، ٥٤٩، ٥٥٠، ٥٥١، ٥٥٢، ٥٥٣، ٥٥٤، ٥٥٥، ٥٥٦، ٥٥٧، ٥٥٨، ٥٥٩، ٥٦٠، ٥٦١، ٥٦٢، ٥٦٣، ٥٦٤، ٥٦٥، ٥٦٦، ٥٦٧، ٥٦٨، ٥٦٩، ٥٧٠، ٥٧١، ٥٧٢، ٥٧٣، ٥٧٤، ٥٧٥، ٥٧٦، ٥٧٧، ٥٧٨، ٥٧٩، ٥٨٠، ٥٨١، ٥٨٢، ٥٨٣، ٥٨٤، ٥٨٥، ٥٨٦، ٥٨٧، ٥٨٨، ٥٨٩، ٥٩٠، ٥٩١، ٥٩٢، ٥٩٣، ٥٩٤، ٥٩٥، ٥٩٦، ٥٩٧، ٥٩٨، ٥٩٩، ٦٠٠، ٦٠١، ٦٠٢، ٦٠٣، ٦٠٤، ٦٠٥، ٦٠٦، ٦٠٧، ٦٠٨، ٦٠٩، ٦١٠، ٦١١، ٦١٢، ٦١٣، ٦١٤، ٦١٥، ٦١٦، ٦١٧، ٦١٨، ٦١٩، ٦٢٠، ٦٢١، ٦٢٢، ٦٢٣، ٦٢٤، ٦٢٥، ٦٢٦، ٦٢٧، ٦٢٨، ٦٢٩، ٦٣٠، ٦٣١، ٦٣٢، ٦٣٣، ٦٣٤، ٦٣٥، ٦٣٦، ٦٣٧، ٦٣٨، ٦٣٩، ٦٤٠، ٦٤١، ٦٤٢، ٦٤٣، ٦٤٤، ٦٤٥، ٦٤٦، ٦٤٧، ٦٤٨، ٦٤٩، ٦٥٠، ٦٥١، ٦٥٢، ٦٥٣، ٦٥٤، ٦٥٥، ٦٥٦، ٦٥٧، ٦٥٨، ٦٥٩، ٦٦٠، ٦٦١، ٦٦٢، ٦٦٣، ٦٦٤، ٦٦٥، ٦٦٦، ٦٦٧، ٦٦٨، ٦٦٩، ٦٧٠، ٦٧١، ٦٧٢، ٦٧٣، ٦٧٤، ٦٧٥، ٦٧٦، ٦٧٧، ٦٧٨، ٦٧٩، ٦٨٠، ٦٨١، ٦٨٢، ٦٨٣، ٦٨٤، ٦٨٥، ٦٨٦، ٦٨٧، ٦٨٨، ٦٨٩، ٦٩٠، ٦٩١، ٦٩٢، ٦٩٣، ٦٩٤، ٦٩٥، ٦٩٦، ٦٩٧، ٦٩٨، ٦٩٩، ٧٠٠، ٧٠١، ٧٠٢، ٧٠٣، ٧٠٤، ٧٠٥، ٧٠٦، ٧٠٧، ٧٠٨، ٧٠٩، ٧١٠، ٧١١، ٧١٢، ٧١٣، ٧١٤، ٧١٥، ٧١٦، ٧١٧، ٧١٨، ٧١٩، ٧٢٠، ٧٢١، ٧٢٢، ٧٢٣، ٧٢٤، ٧٢٥، ٧٢٦، ٧٢٧، ٧٢٨، ٧٢٩، ٧٣٠، ٧٣١، ٧٣٢، ٧٣٣، ٧٣٤، ٧٣٥، ٧٣٦، ٧٣٧، ٧٣٨، ٧٣٩، ٧٤٠، ٧٤١، ٧٤٢، ٧٤٣، ٧٤٤، ٧٤٥، ٧٤٦، ٧٤٧، ٧٤٨، ٧٤٩، ٧٥٠، ٧٥١، ٧٥٢، ٧٥٣، ٧٥٤، ٧٥٥، ٧٥٦، ٧٥٧، ٧٥٨، ٧٥٩، ٧٦٠، ٧٦١، ٧٦٢، ٧٦٣، ٧٦٤، ٧٦٥، ٧٦٦، ٧٦٧، ٧٦٨، ٧٦٩، ٧٧٠، ٧٧١، ٧٧٢، ٧٧٣، ٧٧٤، ٧٧٥، ٧٧٦، ٧٧٧، ٧٧٨، ٧٧٩، ٧٨٠، ٧٨١، ٧٨٢، ٧٨٣، ٧٨٤، ٧٨٥، ٧٨٦، ٧٨٧، ٧٨٨، ٧٨٩، ٧٩٠، ٧٩١، ٧٩٢، ٧٩٣، ٧٩٤، ٧٩٥، ٧٩٦، ٧٩٧، ٧٩٨، ٧٩٩، ٨٠٠، ٨٠١، ٨٠٢، ٨٠٣، ٨٠٤، ٨٠٥، ٨٠٦، ٨٠٧، ٨٠٨، ٨٠٩، ٨١٠، ٨١١، ٨١٢، ٨١٣، ٨١٤، ٨١٥، ٨١٦، ٨١٧، ٨١٨، ٨١٩، ٨٢٠، ٨٢١، ٨٢٢، ٨٢٣، ٨٢٤، ٨٢٥، ٨٢٦، ٨٢٧، ٨٢٨، ٨٢٩، ٨٣٠، ٨٣١، ٨٣٢، ٨٣٣، ٨٣٤، ٨٣٥، ٨٣٦، ٨٣٧، ٨٣٨، ٨٣٩، ٨٤٠، ٨٤١، ٨٤٢، ٨٤٣، ٨٤٤، ٨٤٥، ٨٤٦، ٨٤٧، ٨٤٨، ٨٤٩، ٨٥٠، ٨٥١، ٨٥٢، ٨٥٣، ٨٥٤، ٨٥٥، ٨٥٦، ٨٥٧، ٨٥٨، ٨٥٩، ٨٦٠، ٨٦١، ٨٦٢، ٨٦٣، ٨٦٤، ٨٦٥، ٨٦٦، ٨٦٧، ٨٦٨، ٨٦٩، ٨٧٠، ٨٧١، ٨٧٢، ٨٧٣، ٨٧٤، ٨٧٥، ٨٧٦، ٨٧٧، ٨٧٨، ٨٧٩، ٨٨٠، ٨٨١، ٨٨٢، ٨٨٣، ٨٨٤، ٨٨٥، ٨٨٦، ٨٨٧، ٨٨٨، ٨٨٩، ٨٩٠، ٨٩١، ٨٩٢، ٨٩٣، ٨٩٤، ٨٩٥، ٨٩٦، ٨٩٧، ٨٩٨، ٨٩٩، ٩٠٠، ٩٠١، ٩٠٢، ٩٠٣، ٩٠٤، ٩٠٥، ٩٠٦، ٩٠٧، ٩٠٨، ٩٠٩، ٩١٠، ٩١١، ٩١٢، ٩١٣، ٩١٤، ٩١٥، ٩١٦، ٩١٧، ٩١٨، ٩١٩، ٩٢٠، ٩٢١، ٩٢٢، ٩٢٣، ٩٢٤، ٩٢٥، ٩٢٦، ٩٢٧، ٩٢٨، ٩٢٩، ٩٣٠، ٩٣١، ٩٣٢، ٩٣٣، ٩٣٤، ٩٣٥، ٩٣٦، ٩٣٧، ٩٣٨، ٩٣٩، ٩٤٠، ٩٤١، ٩٤٢، ٩٤٣، ٩٤٤، ٩٤٥، ٩٤٦، ٩٤٧، ٩٤٨، ٩٤٩، ٩٥٠، ٩٥١، ٩٥٢، ٩٥٣، ٩٥٤، ٩٥٥، ٩٥٦، ٩٥٧، ٩٥٨، ٩٥٩، ٩٦٠، ٩٦١، ٩٦٢، ٩٦٣، ٩٦٤، ٩٦٥، ٩٦٦، ٩٦٧، ٩٦٨، ٩٦٩، ٩٧٠، ٩٧١، ٩٧٢، ٩٧٣، ٩٧٤، ٩٧٥، ٩٧٦، ٩٧٧، ٩٧٨، ٩٧٩، ٩٨٠، ٩٨١، ٩٨٢، ٩٨٣، ٩٨٤، ٩٨٥، ٩٨٦، ٩٨٧، ٩٨٨، ٩٨٩، ٩٩٠، ٩٩١، ٩٩٢، ٩٩٣، ٩٩٤، ٩٩٥، ٩٩٦، ٩٩٧، ٩٩٨، ٩٩٩، ١٠٠٠، ١٠٠١، ١٠٠٢، ١٠٠٣، ١٠٠٤، ١٠٠٥، ١٠٠٦، ١٠٠٧، ١٠٠٨، ١٠٠٩، ١٠١٠، ١٠١١، ١٠١٢، ١٠١٣، ١٠١٤، ١٠١٥، ١٠١٦، ١٠١٧، ١٠١٨، ١٠١٩، ١٠٢٠، ١٠٢١، ١٠٢٢، ١٠٢٣، ١٠٢٤، ١٠٢٥، ١٠٢٦، ١٠٢٧، ١٠٢٨، ١٠٢٩، ١٠٣٠، ١٠٣١، ١٠٣٢، ١٠٣٣، ١٠٣٤، ١٠٣٥، ١٠٣٦، ١٠٣٧، ١٠٣٨، ١٠٣٩، ١٠٤٠، ١٠٤١، ١٠٤٢، ١٠٤٣، ١٠٤٤، ١٠٤٥، ١٠٤٦، ١٠٤٧، ١٠٤٨، ١٠٤٩، ١٠٥٠، ١٠٥١، ١٠٥٢، ١٠٥٣، ١٠٥٤، ١٠٥٥، ١٠٥٦، ١٠٥٧، ١٠٥٨، ١٠٥٩، ١٠٦٠، ١٠٦١، ١٠٦٢، ١٠٦٣، ١٠٦٤، ١٠٦٥، ١٠٦٦، ١٠٦٧، ١٠٦٨، ١٠٦٩، ١٠٧٠، ١٠٧١، ١٠٧٢، ١٠٧٣، ١٠٧٤، ١٠٧٥، ١٠٧٦، ١٠٧٧، ١٠٧٨، ١٠٧٩، ١٠٨٠، ١٠٨١، ١٠٨٢، ١٠٨٣، ١٠٨٤، ١٠٨٥، ١٠٨٦، ١٠٨٧، ١٠٨٨، ١٠٨٩، ١٠٩٠، ١٠٩١، ١٠٩٢، ١٠٩٣، ١٠٩٤، ١٠٩٥، ١٠٩٦، ١٠٩٧، ١٠٩٨، ١٠٩٩، ١١٠٠، ١١٠١، ١١٠٢، ١١٠٣، ١١٠٤، ١١٠٥، ١١٠٦، ١١٠٧، ١١٠٨، ١١٠٩، ١١١٠، ١١١١، ١١١٢، ١١١٣، ١١١٤، ١١١٥، ١١١٦، ١١١٧، ١١١٨، ١١١٩، ١١٢٠، ١١٢١، ١١٢٢، ١١٢٣، ١١٢٤، ١١٢٥، ١١٢٦، ١١٢٧، ١١٢٨، ١١٢٩، ١١٣٠، ١١٣١، ١١٣٢، ١١٣٣، ١١٣٤، ١١٣٥، ١١٣٦، ١١٣٧، ١١٣٨، ١١٣٩، ١١٤٠، ١١٤١، ١١٤٢، ١١٤٣، ١١٤٤، ١١٤٥، ١١٤٦، ١١٤٧، ١١٤٨، ١١٤٩، ١١٥٠، ١١٥١، ١١٥٢، ١١٥٣، ١١٥٤، ١١٥٥، ١١٥٦، ١١٥٧، ١١٥٨، ١١٥٩، ١١٦٠، ١١٦١، ١١٦٢، ١١٦٣، ١١٦٤، ١١٦٥، ١١٦٦، ١١٦٧، ١١٦٨، ١١٦٩، ١١٧٠، ١١٧١، ١١٧٢، ١١٧٣، ١١٧٤، ١١٧٥، ١١٧٦، ١١٧٧، ١١٧٨، ١١٧٩، ١١٨٠، ١١٨١، ١١٨٢، ١١٨٣، ١١٨٤، ١١٨٥، ١١٨٦، ١١٨٧، ١١٨٨، ١١٨٩، ١١٩٠، ١١٩١، ١١٩٢، ١١٩٣، ١١٩٤، ١١٩٥، ١١٩٦، ١١٩٧، ١١٩٨، ١١٩٩، ١٢٠٠، ١٢٠١، ١٢٠٢، ١٢٠٣، ١٢٠٤، ١٢٠٥، ١٢٠٦، ١٢٠٧، ١٢٠٨، ١٢٠٩، ١٢١٠، ١٢١١، ١٢١٢، ١٢١٣، ١٢١٤، ١٢١٥، ١٢١٦، ١٢١٧، ١٢١٨، ١٢١٩، ١٢٢٠، ١٢٢١، ١٢٢٢، ١٢٢٣، ١٢٢٤، ١٢٢٥، ١٢٢٦، ١٢٢٧، ١٢٢٨، ١٢٢٩، ١٢٣٠، ١٢٣١، ١٢٣٢، ١٢٣٣، ١٢٣٤، ١٢٣٥، ١٢٣٦، ١٢٣٧، ١٢٣٨، ١٢٣٩، ١٢٤٠، ١٢٤١، ١٢٤٢، ١٢٤٣، ١٢٤٤، ١٢٤٥، ١٢٤٦، ١٢٤٧، ١٢٤٨، ١٢٤٩، ١٢٥٠، ١٢٥١، ١٢٥٢، ١٢٥٣، ١٢٥٤، ١٢٥٥، ١٢٥٦، ١٢٥٧، ١٢٥٨، ١٢٥٩، ١٢٦٠، ١٢٦١، ١٢٦٢، ١٢٦٣، ١٢٦٤، ١٢٦٥، ١٢٦٦، ١٢٦٧، ١٢٦٨، ١٢٦٩، ١٢٧٠، ١٢٧١، ١٢٧٢، ١٢٧٣، ١٢٧٤، ١٢٧٥، ١٢٧٦، ١٢٧٧، ١٢٧٨، ١٢٧٩، ١٢٨٠، ١٢٨١، ١٢٨٢، ١٢٨٣، ١٢٨٤، ١٢٨٥، ١٢٨٦، ١٢٨٧، ١٢٨٨، ١٢٨٩، ١٢٩٠، ١٢٩١، ١٢٩٢، ١٢٩٣، ١٢٩٤، ١٢٩٥، ١٢٩٦، ١٢٩٧، ١٢٩٨، ١٢٩٩، ١٣٠٠، ١٣٠١، ١٣٠٢، ١٣٠٣، ١٣٠٤، ١٣٠٥، ١٣٠٦، ١٣٠٧، ١٣٠٨، ١٣٠٩، ١٣١٠، ١٣١١، ١٣١٢، ١٣١٣، ١٣١٤، ١٣١٥، ١٣١٦، ١٣١٧، ١٣١٨، ١٣١٩، ١٣٢٠، ١٣٢١، ١٣٢٢، ١٣٢٣، ١٣٢٤، ١٣٢٥، ١٣٢٦، ١٣٢٧، ١٣٢٨، ١٣٢٩، ١٣٣٠، ١٣٣١، ١٣٣٢، ١٣٣٣، ١٣٣٤، ١٣٣٥، ١٣٣٦، ١٣٣٧، ١٣٣٨، ١٣٣٩، ١٣٤٠، ١٣٤١، ١٣٤٢، ١٣٤٣، ١٣٤٤، ١٣٤٥، ١٣٤٦، ١٣٤٧، ١٣٤٨، ١٣٤٩، ١٣٥٠، ١٣٥١، ١٣٥٢، ١٣٥٣، ١٣٥٤، ١٣٥٥، ١٣٥٦، ١٣٥٧، ١٣٥٨، ١٣٥٩، ١٣٦٠، ١٣٦١، ١٣٦٢، ١٣٦٣، ١٣٦٤، ١٣٦٥، ١٣٦٦، ١٣٦٧، ١٣٦٨، ١٣٦٩، ١٣٧٠، ١٣٧١، ١٣٧٢، ١٣٧٣، ١٣٧٤، ١٣٧٥، ١٣٧٦، ١٣٧٧، ١٣٧٨، ١٣٧٩، ١٣٨٠، ١٣٨١، ١٣٨٢، ١٣٨٣، ١٣٨٤، ١٣٨٥، ١٣٨٦، ١٣٨٧، ١٣٨٨، ١٣٨٩، ١٣٩٠، ١٣٩١، ١٣٩٢، ١٣٩٣، ١٣٩٤، ١٣٩٥، ١٣٩٦، ١٣٩٧، ١٣٩٨، ١٣٩٩، ١٤٠٠، ١٤٠١، ١٤٠٢، ١٤٠٣، ١٤٠٤، ١٤٠٥، ١٤٠٦، ١٤٠٧، ١٤٠٨، ١٤٠٩، ١٤١٠، ١٤١١، ١٤١٢، ١٤١٣، ١٤١٤، ١٤١٥، ١٤١٦، ١٤١٧، ١٤١٨، ١٤١٩، ١٤٢٠، ١٤٢١، ١٤٢٢، ١٤٢٣، ١٤٢٤، ١٤٢٥، ١٤٢٦، ١٤٢٧، ١٤٢٨، ١٤٢٩، ١٤٣٠، ١٤٣١، ١٤٣٢، ١٤٣٣، ١٤٣٤، ١٤٣٥، ١٤٣٦، ١٤٣٧، ١٤٣٨، ١٤٣٩، ١٤٤٠، ١٤٤١، ١٤٤٢، ١٤٤٣، ١٤٤٤، ١٤٤٥، ١٤٤٦، ١٤٤٧، ١٤٤٨، ١٤٤٩، ١٤٥٠، ١٤٥١، ١٤٥٢، ١٤٥٣، ١٤٥٤، ١٤٥٥، ١٤٥٦، ١٤٥٧، ١٤٥٨، ١٤٥٩، ١٤٦٠، ١٤٦١، ١٤٦٢، ١٤٦٣، ١٤٦٤، ١٤٦٥، ١٤٦٦، ١٤٦٧، ١٤٦٨، ١٤٦٩، ١٤٧٠، ١٤٧١، ١٤٧٢، ١٤٧٣، ١٤٧٤، ١٤٧٥، ١٤٧٦، ١٤٧٧، ١٤٧٨، ١٤٧٩، ١٤٨٠، ١٤٨١، ١٤٨٢، ١٤٨٣، ١٤٨٤، ١٤٨٥، ١٤٨٦، ١٤٨٧، ١٤٨٨، ١٤٨٩، ١٤٩٠، ١٤٩١، ١٤٩٢، ١٤٩٣، ١٤٩٤، ١٤٩٥، ١٤٩٦، ١٤٩٧، ١٤٩٨، ١٤٩٩، ١٥٠٠، ١٥٠١، ١٥٠٢، ١٥٠٣، ١٥٠٤، ١٥٠٥، ١٥٠٦، ١٥٠٧، ١٥٠٨، ١٥٠٩، ١٥١٠، ١٥١١، ١٥١٢، ١٥١٣، ١٥١٤، ١٥١٥، ١٥١٦، ١٥١٧، ١٥١٨، ١٥١٩، ١٥٢٠، ١٥٢١، ١٥٢٢، ١٥٢٣، ١٥٢٤، ١٥٢٥، ١٥٢٦، ١٥٢٧، ١٥٢٨، ١٥٢٩، ١٥٣٠، ١٥٣١، ١٥٣٢، ١٥٣٣، ١٥٣٤، ١٥٣٥، ١٥٣٦، ١٥٣٧، ١٥٣٨، ١٥٣٩، ١٥٤٠، ١٥٤١، ١٥٤٢، ١٥٤٣، ١٥٤٤، ١٥٤٥، ١٥٤٦، ١٥٤٧، ١٥٤٨، ١٥٤٩، ١٥٥٠، ١٥٥١، ١٥٥٢، ١٥٥٣، ١٥٥٤، ١٥٥٥، ١٥٥٦، ١٥٥٧، ١٥٥٨، ١٥٥٩، ١٥٦٠، ١٥٦١، ١٥٦٢، ١٥٦٣، ١٥٦٤، ١٥٦٥، ١

મિલના મુશ્કિલ હો ગયા હૈ. લિહાઝા આઈયે ઇસ ભયાનક બીમારી કે બારે મેં જાનતે હેં જો એક વબા કી તરહ હમારે મુઆ-શરે મેં ફૈલતી ચલી જા રહી હૈ. હાલાંકે કર્જ દેને કે બે શુમાર ફઝાઈલ મરવી હેં. યુનાન્થે,

તીન ખુશ નસીબ બન્દે :

સરકારે મદીના, રાહતે કલ્બો સીના صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “તીન તરહ કે મોમિન બન્દોં કો ઇજાઝત હોગી કે વોહ જન્નત કે જિસ દરવાઝે સે યાહેં દાખિલ હો જાએં ઓર જો ને’મત યાહેં ઇજ્તિયાર કરેં : (1)... મક્તૂલ કે વુ-રસા જો કાતિલ કા ખૂન મુઆફ કર દેં. (2)... જો હાજત મન્દોં કો કર્જ દેં. (3)... ઓર જો હર ફર્જ નમાઝ કે બા’દ દસ બાર **قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ** શરીફ પઢા કરેં.”⁽¹⁾

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

મીઠે મીઠે ઓર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ઇસ હદીસે પાક મેં તીન ખુશ નસીબ બન્દોં કા તઝકિરા હૈ જિન મેં એક વોહ ભી હૈ જો હાજત મન્દોં કો કર્જ દેતા હૈ. ક્યૂંકે જો કિસી મોહતાજ કો કર્જ દેતા હૈ બરોઝે કિયામત ઉસે અજરો સવાબ કા પૈમાના ભર ભર કર દિયા જાએગા. મગર અફસોસ ! હમારે યહાં કર્જ તો દિયા જાતા હૈ મગર સૂદ પર, ઓર આખિરત કા સવાબ નહીં દેખા જાતા, હાલાંકે કર્જ દેના કિસ કદર સવાબ કા બાઈસ હૈ ઇસ કો ઇસ હદીસે પાક સે સમઝિયે :

—————
 (1) مسند أبي يعلى، مسند جابر بن عبد الله، الحديث 1788، ج 2، ص 196، بتغير قليل.

કર્મ દેને કા સવાબ :

હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે રિવાયત હૈ કે સાહિબે જૂદો નવાલ, રસૂલે બે મિસાલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “હર કર્મ સ-દકા હૈ.”⁽¹⁾

ઇસી તરહ હઝરતે સય્યિદુના અનસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે મરવી હૈ કે હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક, સય્યાહે અફલાક صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે મૈં ને શબે મે’રાજ જન્નત કે દરવાઝે પર લિખા હુવા દેખા કે સ-દકે કા સવાબ દસ ગુના ઔર કર્મ દેને કા સવાબ અઘારહ ગુના હૈ. યુનાન્યે, મૈં ને જિબ્રાઈલ સે ઇસ બારે મૈં પૂછા કે કર્મ કે સ-દકે સે અફઝલ હોને કી ક્યા વજહ હૈ ? તો ઉન્હોં ને બતાયા કે (સ-દકા તો) વોહ ભી માંગ લેતા હૈ જો મોહતાજ ન હો મગર કર્મ માંગને વાલા હાજત વ ઝરૂરત કે બિગૈર કર્મ નહીં માંગતા.⁽²⁾

મકરૂઝ પર જરમી સે બખ્શિશ હો ગઈ :

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ હુરૈરા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે મરવી હૈ કે રસૂલે અકરમ, શહન્શાહે બની આદમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “એક શખ્સ ને કભી કોઈ નેક કામ ન કિયા થા, હાં અલબત્તા ! વોહ લોગોં કો કર્મ દિયા કરતા ઔર અપને નોકરોં સે કહા કરતા કે મકરૂઝ ખુશહાલ હો તો ઉસ સે કર્મ લે લેના ઔર અગર તંગદસ્ત હો તો મત લેના (બલકે દર ગુઝર કરના ઔર મઝીદ મોહલત દે દેના) ઐ કાશ ! હમારા રબ لَدِينِهِ

(1) البعجم الاوسط، الحديث: 3498، ج2، ص345

(2) سنن ابن ماجه، كتاب الصدقات، باب القرض، الحديث: 2431، ج3، ص154

જુઓ ભી હમ સે દર ગુઝર ફરમાએ.” યુનાન્યે, જબ ઉસ ને જહાને ફાની સે કૂચ ક્રિયા તો અલ્લાહ જુઓ ને ઉસ સે દરયાફત ફરમાયા : “કયા તૂને કભી કોઈ નેકી ભી કી ?” ઇસ ને અર્ઝ કી : “નહીં, હાં અલબત્તા ! મેં લોગોં કો કર્ઝ દિયા કરતા થા ઓર જબ અપને ખાદિમ કો કર્ઝ કી વુસૂલી કે લિયે ભેજતા તો ઉસે કહા કરતા થા કે ખુશહાલ સે તો લે લેના મગર તંગદસ્ત સે મત લેના બલકે દર ગુઝર કરના, હો સકતા હૈ કે (ઇસી કે સબબ) અલ્લાહ જુઓ હમ સે ભી દર ગુઝર ફરમાએ.” તો અલ્લાહ જુઓ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “(જાઓ !) મેં ને તુમહેં બખ્શ દિયા.”⁽¹⁾

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઈયો ! દેખા આપ ને ! કર્ઝ દેને ઓર હાજત મન્દ ઓર તંગદસ્ત પર રહ્મ વ શફકત કી કિસ કદર બ-ર-કત ઝાહિર હુઈ. હમારે અસ્લાફ બ કસરત કર્ઝ દેને કે સાથ સાથ હાજત મન્દ ઓર તંગદસ્ત પર રહ્મ ઓર અફવો દર ગુઝર કા મુઆ-મલા ભી ક્રિયા કરતે થે. યુનાન્યે,

સારા કર્ઝ મુઆફ કર દિયા :

હઝરતે સય્યિદુના શકીક બલખી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ફરમાતે હેં કે મેં હઝરતે સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે સાથ જા રહા થા કે એક શખ્સ આપ કો દેખ કર છુપ ગયા ઓર દૂસરા રાસ્તા ઇખ્તિયાર ક્રિયા. જબ આપ કો મા'લૂમ હુવા તો આપ ને ઉસે પુકારા, વોહ આયા તો પૂછા કે તુમ ને રાસ્તા કયું બદલ દિયા ? ઓર કયું

لَدِينِهِ

(1) البسند للامام احمد بن حنبل، مسند ابى هريرة، الحديث: 8438، 3: ص 285

છુપ ગએ ? ઉસ ને અર્જ કી : “મैं आप का भकड़न हूँ, मैं ने आप को दस हजार द्दिरहम देने हैं जिस को काफ़ी अर्सा गुज़र चुका है और मैं तंगदस्त हूँ, आप से शरमाता हूँ.” ઇમામે આ'ઝમ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْأَكْرَمُ ને ફરમાયા : “سُبْحَانَ اللَّهِ! मेरी वजह से तुम्हारी ये ह छालत है, जाओ ! मैं ने सारा कर्ज तुम्हें मुआफ़ कर दिया.” और मैं ने अपने आप को अपने नफ़्स पर गवाह किया. अब आઈन्दा मुज़ से न छुपना. और सुनो जो ખૌફ તુમ્હારે દિલ મેં મેરી વજહ સે પૈદા હુવા મુઝે વોહ ભી મુઆફ કર દો.”⁽¹⁾

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! કુરબાન જાઈયે સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى કી મુબારક સીરત પર, કિસ કદર તંગદસ્ત પર શફકત ફરમાઈ ઔર ન સિર્ફ અપના કર્જ મુઆફ કર દિયા બલ્કે ઉસ કે દિલ મેં જો ખૌફ પૈદા હુવા ઉસ પર ભી કમાલ દ-રજે કી આજિઝી વ ઇન્કિસારી કા મુઝા-હરા કરતે હુએ મુઆફી તલબ કર રહે હૈં.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى કા તક્વા કમાલ દ-રજે કા થા. આપ હાજત મન્દોં કો ન સિર્ફ કર્જ દિયા કરતે બલ્કે દર ગુઝર સે ભી કામ લિયા કરતે. ઔર કર્જ પર કિસી કિસ્મ કા નફ્અ લેને સે હમેશા ખૌફઝદા રહતે કે કહીં સૂદ મેં મુબતલા ન હો જાઊં, સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى સૂદ તો સૂદ, સૂદ કે શુબુહાત સે ભી અપને તક્વા કે સબબ બચા કરતે થે. યુનાન્થે,

لَدِينِهِ

(1) مناقب الامام الاعظم ابی حنیفہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ، ج 1، الجزء الاول، ص 260

સૂદ કે શુબુહાત સે બચના :

સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى એક જનાઝા પઢને તશરીફ લે ગએ, ધૂપ કી બડી શિદ્દત થી ઔર વહાં કોઈ સાયા ન થા, સાથ હી એક શખ્સ કા મકાન થા, જિસ કી દીવાર કા સાયા દેખ કર લોગોં ને સય્યિદુના ઇમામે આ'ઝમ ઇમામ અબૂ હનીફા عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى સે અર્ઝ કી કે હુઝૂર ! ઇસ મકાન કે સાએ મેં ખડે હો જાઈયે. મેરે આકા ઇમામે આ'ઝમ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْأَكْرَم ને ઇશદિ ફરમાયા કે ઇસ મકાન કા માલિક મેરા મકરૂઝ હૈ ઔર અગર મેં ને ઇસ કી દીવાર સે કુછ નફ્અ હાસિલ કિયા તો મેં ડરતા હૂં કે અલ્લાહ કે નઝદીક કહીં સૂદ લેને વાલોં મેં શુમાર ન હો જાગિં. કયૂંકે મદીને વાલે મુસ્તફા صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાન હૈ : “જિસ કર્ઝ સે કુછ નફ્અ લિયા જાએ વોહ સૂદ હૈ.” યુનાન્થે, આપ ધૂપ હી મેં ખડે રહે. (1)

કર્ઝ પર નફ્અ લેના સૂદ હૈ :

ફતાવા ર-ઝવિયા શરીફ મેં આ'લા હઝરત, ઇમામે અહલે સુન્નાત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, પરવાનએ શમ્મે રિસાલત, મૌલાના અશશાહ અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمَنِ કર્ઝ પર નફ્અ લેને કે મુ-તઅલ્લિક ફરમાતે હૈં : “કર્ઝ દેને વાલે કો કર્ઝ પર જો નફ્અ વ ફાએદા હાસિલ હો વોહ સબ સૂદ ઔર નિરા હરામ હૈ. હદીસ મેં હૈ રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

لدينه

(1) تذكرة الأولياء، ص 188

ફરમાતે હેં : ”كُلُّ قَرْضٍ جَرْمٌ مَنفَعَةٌ فَهُوَ رِبَاٌ“ કર્ઝ સે જો ફાએદા હાસિલ કિયા જાએ વોહ સૂદ હે. ”(1)

કુરઆને કરીમ મેં સૂદ કી હુરમત કા બયાન

પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સૂદ કર્ઈ હરામ ઔર જહન્નમ મેં લે જાને વાલા કામ હૈ. ઇસ કી હુરમત કા મુન્કિર કાફિર ઔર જો હરામ સમઝ કર ઇસ બીમારી મેં મુબ્તલા હો વોહ ફાસિક ઔર મરદૂદુશહાદહ હૈ. (યા'ની ઉસ કી ગવાહી કબૂલ નહીં કી જાતી) **اَللّٰهُ** نے کुरآنને پاک مےں اِس کی ભરપૂર મઝમ્મત ફરમાઈ હૈ. યુનાન્થે, સૂરએ બ-કરહ કી આયત નમ્બર 275 તા 278 મેં હૈ :

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ
إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ
الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَالُوا إِنَّا الْبَائِعُ مِثْلُ الرِّبَا
وَإِلَّا اللَّهُ الْبَائِعُ وَحَرَّمَ الرِّبَا
فَمَنْ جَاءَكَ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ
فَأْتِئْتَهُ فَلَهُ مَا سَلَفَ ۖ وَأَمْرُهُ
إِلَى اللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : વોહ જો સૂદ ખાતે હેં કિયામત કે દિન ન ખડે હોંગે મગર જૈસે ખડા હોતા હૈ વોહ જિસે આસેબ ને છૂ કર મખ્બૂત બના દિયા હો યેહ ઇસ લિયે કે ઉન્હોં ને કહા બૈઅ ભી તો સૂદ હી કે માનિન્દ હૈ ઔર અલ્લાહ ને હલાલ કિયા બૈઅ કો ઔર હરામ કિયા સૂદ તો જિસે ઉસ કે રબ કે પાસ સે નસીહત આઈ ઔર વોહ બાઝ રહા તો ઉસે હલાલ હૈ જો પહલે

لَهُ

(1) ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 17, સ. 713

أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ લે ચુકા ઓર ઉસ કા કામ ખુદા કે સિપુર્દ
 ۞ يَحَقُّ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي وَيَحَقُّ ۞ હૈ ઓર જો અબ ઐસી હ-ર-કત કરેગા તો
 الصَّدَقَاتِ ۞ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ ۞ વોહ દોઝખી હૈ વોહ ઉસ મેં મુદતોં રહેંગે.
 كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۞ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ۞ અલ્લાહ હલાક કરતા હૈ સૂદ કો ઓર
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۞ બઢાતા હૈ ખૈરાત કો ઓર અલ્લાહ કો
 وَآتُوا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ ۞ પસન્દ નહીં આતા કોઈ ના શુકા બડા
 رَبِّهِمْ ۞ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ ۞ ગુનહગાર. બેશક વોહ જો ઈમાન લાએ
 يَحْزَنُونَ ۞ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا ۞ ઓર અચ્છે કામ કિયે ઓર નમાઝ કાઈમ
 اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُّوا مَا بَقِيَ مِنَ ۞ કી ઓર ઝકાત દી ઉન કા નેગ ઉન કે રબ
 الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۞ કે પાસ હૈ ઓર ન ઉન્હેં કુછ અન્દેશા હો
 ۞ ۞ ઓર ન કુછ ગમ. ઐ ઈમાન વાલો
 ۞ ۞ અલ્લાહ સે ડરો ઓર છોડ દો જો બાકી
 ۞ ۞ રહ ગયા હૈ સૂદ અગર મુસલમાન હો.

﴿٣٠٠﴾ البقرة: 275 تا 278

શાને નુઝૂલ :

સદરુલ અફઝિલ, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના સય્યિદ મુહમ્મદ
 નઈમુદીન મુરાદઆબાદી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْهَادِي “ખઝાઈનુલ ઈરફાન” મેં ઈસ
 આયતે કરીમા કે શાને નુઝૂલ કે બારે મેં કુછ યૂં ફરમાતે હેં : “યેહ આયત
 ઉન અસ્હાબ કે હક મેં નાઝિલ હુઈ જો સૂદ કી હુરમત નાઝિલ હોને સે
 કબ્લ સૂદી લૈન દૈન કરતે થે ઓર ઉન કી ગિરાં કદ્ર સૂદી રકમેં દૂસરોં કે

ઝિમ્મે બાકી થીં, ઇસ મેં હુકમ દિયા ગયા કે સૂદ કી હુરમત નાઝિલ હોને કે બા'દ સાબિક કે મુતા-લબે ભી વાજિબુત્તર્ક હેં ઔર પહલા મુકર્રર ક્રિયા હુવા સૂદ ભી અબ લેના જાઈઝ નહીં.”(1)

ઇસ કે બા'દ અલ્લાહ તબા-ર-ક વ તઆલા ઇશાદ ફરમાતા હે :

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ؕ وَإِنْ تَبَتُّمُ فَلكُمْ
رُعُوسُ أَمْوَالِكُمْ ؕ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا
تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ (البقرة: 279)

તર-જ-મએ ક-જુલ ઇમાન : ફિર અગર એસા ન કરો તો યકીન કર લો અલ્લાહ ઔર અલ્લાહ કે રસૂલ સે લડાઈ કા ઔર અગર તુમ તૌબા કરો તો અપના અસ્લ માલ લે લો ન તુમ કિસી કો નુક્સાન પહોંચાઓ ન તુમ્હે નુક્સાન હો.

તફ્સીર :

સદરુલ અફાઝિલ હઝરતે અલ્લામા મૌલાના સય્યિદ મુહમ્મદ નઈમુદીન મુરાદઆબાદી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْهَادِي ઇસ આયતે મુબા-ર-કા કે તહ્ત ફરમાતે હેં : “યેહ વઈદ વ તહદીદ મેં મુબા-લગા વ તશદીદ હે. (યા'ની) કિસ કી મજાલ કે અલ્લાહ ઔર ઉસ કે રસૂલ સે લડાઈ કા તસવ્વુર ભી કરે. યુનાન્યે, ઉન અસ્લાબ ને અપને સૂદી મુતા-લબે છોડે ઔર યેહ અર્ઝ ક્રિયા કે અલ્લાહ ઔર ઉસ કે રસૂલ સે લડાઈ કી હમેં કયા તાબ ? ઔર તાઈબ હુએ.”(2)

لَا يَنْهَى

(1) خزائن العرفان، 3، پ، البقرة: تحت الآية 278

(2) المرجع السابق، تحت الآية 279

અહાદીસે મુબા-રકા મેં સૂદ કી હુરમત

કસીર અહાદીસે મુબા-રકા મેં સૂદ કી ભરપૂર મઝમ્મત ફરમાઈ ગઈ છે. યુનાન્યે,

હલાકત ખેમ સાત ચીઝે :

શહન્શાહે મદીના, સુરૂરે કલ્બો સીના صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کا ફરમાને બા કરીના હે : “સાત ચીઝોં સે બચો જો કે તબાહ વ બરબાદ કરને વાલી હે.” સહાબએ કિરામ رَضَوُا اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِمْ اَجْمَعِیْنَ ને અર્ઝ કી : “યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ! વોહ સાત ચીઝેં કયા હે ?” ઇશદિ ફરમાયા : “(1) શિર્ક કરના (2) જાદૂ કરના (3) ઉસે નાહક કતલ કરના કે જિસ કા કતલ કરના **અલ્લાહ** نے عزوجل હરામ કિયા (4) સૂદ ખાના (5) યતીમ કા માલ ખાના (6) જંગ કે દૌરાન મુકાબલે કે વક્ત પીઠ ફેર કર ભાગ જાના ઔર (7) પાક દામન, શાદી શુદા, મોમિન ઔરતોં પર તોહમત લગાના.”(1)

સૂદ સે સારી બસ્તી હલાક હો જાતી હે :

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્દીદ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે મરવી હે કે જબ કિસી બસ્તી મેં ઝિના ઔર સૂદ ફેલ જાએ તો **અલ્લાહ** عزوجل ઉસ બસ્તી વાલોં કો હલાક કરને કી ઇજાઝત દે દેતા હે.(2)

ادینہ

(1) صحیح البخاری، کتاب الوصایا، باب قول الله تعالى ان الذين ياكلون اموال

اليتيمى - الآية، الحديث: 2766، ج 2، ص 242

(2) کتاب الکبائر للذهبی، الکبيرة الثانية عشرة، ص 69

સૂદ્ધ સે પાગલ પન ફેલતા હે :

નબિયોં કે સુલ્તાન, સરવરે ઝીશાન ﷺ કા ફરમાને ઇબ્રત નિશાન હે : “જિસ કૌમ મેં સૂદ્ધ ફેલતા હે ઉસ કૌમ મેં પાગલ પન ફેલતા હે.”⁽¹⁾

સૂદ્ધખોર કે પેટ મેં સાંપ :

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ હુરૈરા રઝી ﷺ સે મરવી હે કે મેરે આકા, શફીએ રોઝે શુમાર, દો આલમ કે માલિકો મુખ્તાર બિ ઇઝને પરવર્દ ગાર ﷺ ફરમાતે હેં કે શબે મે’રાજ મેં એક ઐસી કૌમ કે પાસ સે ગુઝરા, જિન કે પેટ કમરોં કી તરહ (બડે બડે) થે, જિન મેં સાંપ પેટોં કે બાહર સે દેખે જા રહે થે. મેં ને જિબ્રાઈલ સે પૂછા : “યેહ કૌન લોગ હેં?” ઉન્હોં ને અર્ઝ કી : “યેહ સૂદ્ધખોર હેં.”⁽²⁾

આહ ! સદ કરોડ આહ ! આજ હમારે પેટ મેં અગર મા’મૂલી સા કીડા ચલા જાએ, તો તબીઅત મેં ભોંચાલ આ જાતા હે. કિયામત કા યેહ સખ્ત અઝાબ કેસે બરદાશ્ત કરેંગે ? સૂદ્ધ ખાને વાલે લોગોં કે પેટ ઇતને બડે હોંગે જૈસા કે કિસી મકાન કે કમરે હોં. ઉન મેં સાંપ ઔર બિચ્છૂ વગૈરા હોંગે. કિસ કદર ભયાનક અઝાબ હે. **અલ્લાહ** તબા-ર-ક વ તઆલા હમ સબ કો સૂદ્ધ કી આફત સે મહફૂઝ ફરમાએ.

—دينه

(1) کتاب الکبائر للذهبي، الكبيرة الثانية عشرة، ص 70

(2) سنن ابن ماجه، کتاب التجارات، باب التغليظ في الربا، الحديث: 4747، ص 47

સૂદી કારોબાર મેં શર્કત બાઈસે લા'નત હૈ :

હઝરતે સય્યિદુના જાબિર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે મરવી હૈ કે **اَللّٰهُ** **عَزَّوَجَلَّ** કે મહબૂબ, દાનાએ ગુયૂબ, મુનઝઝહુન અનિલ ઉયૂબ **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** ને સૂદ ખાને વાલે, ખિલાને વાલે, ઇસ કી તહરીર લિખને વાલે ઔર ઇસ કે ગવાહોં પર લા'નત કી ઔર ફરમાયા કે યેહ સબ (ગુનાહ મેં) બરાબર હૈં. ⁽¹⁾

ઐ સૂદી ખાતે લિખને ઔર સૂદ પર ગવાહ બનને વાલો ! દેખો કિસ કદર વઈદ મરવી હૈ.

સૂદ ખાના જેસે અપની માં સે ઝિના કરના :

મક્કી મ-દની આકા **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** કા ફરમાને ઇબ્રત નિશાન હૈ : “બેશક સૂદ કે 72 દરવાઝે હૈં, ઇન મેં સે કમ તરીન ઐસે હૈ જો કોઈ મર્દ અપની માં સે ઝિના કરે.” ⁽²⁾

એક રિવાયત મેં સરકારે વાલા તબાર, હમ બે કસોં કે મદદગાર **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** કા ફરમાને ઇબ્રત નિશાન હૈ : “સૂદ કે 70 દરવાઝે હૈં, ઇન મેં સે કમતર ઐસા હૈ જેસે કોઈ મર્દ અપની માં સે ઝિના કરે.” ⁽³⁾

لَدِينِهِ

(1) صحيح مسلم، كتاب المساقات، باب لعن آكل الربا وموكله، الحديث: 1598، ص 862

(2) المعجم الاوسط، الحديث: 4151، 4152، ص 22

(3) شعب الايمان، الحديث: 5520، 5521، ص 393

મેરે આકા આ'લા હઝરત, ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદિદે દીનો મિલ્લત عَلَيْهِ رَحْمَةُ رَبِّ الْعَزَّةٓ ફતાવા ર-ઝવિયા જિ. 17, સ. 307 પર ઇસ હદીસે પાક કો નક્લ કરને કે બા'દ લિખતે હેં : “તો જો શખ્સ સૂદ કા એક પૈસા લેના ચાહે અગર રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ઇશદિ માનતા હૈ તો ઝરા ગરીબાન મેં મુંહ ડાલ કર પહલે સોચ લે કે ઇસ પૈસે કા ન મિલના કબૂલ હૈ યા અપની માં સે સત્તર સત્તર (70) બાર ઝિના કરના. સૂદ લેના હરામે કત્ઈ વ કબીરા વ અઝીમા હૈ જિસ કા લેના કિસી તરહ રવા નહીં.”⁽¹⁾

ના આકિબત અન્દેશ લોગ :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ઇસ પુર ફિતન દૌર મેં બા'ઝ અફરાદ સૂદ (interest) કે બારે મેં બહુત કલામ કરતે હેં ઔર તરહ તરહ સે સૂદી મુઆ-મલાત મેં રાહેં નિકાલને કી કોશિશ કરતે હેં, કભી કહતે હેં કે સૂદ કી ઇતની સખ્ત રિવાયાત ઔર વઈદોં કી ક્યા હિકમત હૈ ? કભી કહતે હેં અગર સૂદી કારોબાર બન્દ કર દેંગે તો બૈનલ અકવામી મન્ડી (international Market) મેં મુકાબલા કેસે કર સકેંગે ? કભી કહતે હેં દૂસરી કૌમોં સે પીછે રહ જાએંગે. ઔર કભી ઇન્તિહાઈ કમ શર્હે સૂદ (Interest rate) કી આડ લે કર લોગોં કો ઉક્સાતે હેં, તરહ તરહ કી બદ તરીન રાહેં ખોલને કી કોશિશ કરતે હેં.

لَا يَنْهَى

(1) ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 17, સ. 307

આ'લા હઝરત, ઇમામે અહલે સુન્નત, મુજદિદે દીનો મિલ્લત, પરવાનએ શમ્મે રિસાલત, મૌલાના અશ્શાહ ઇમામ અહમદ રજા ખાન
 ફતાવા ર-ઝવિયા શરીફ મેં ઇસી કિસ્મ કે એક સુવાલ કા
 જવાબ દેતે હુએ ઇશાદ ફરમાતે હૈં : “કાફિરોં ને એ'તિરાઝ કિયા થા :
 ﴿اِنَّهَا الْبَيْعُ وَمِثْلُ الرِّبَا﴾ બેશક બૈઅ ભી તો સૂદ કી મિસ્લ હૈ. તુમ જો
 ખરીદ વ ફરોખ્ત કો હલાલ ઓર સૂદ કો હરામ કરતે હો ઇન મેં ક્યા ફર્ક હૈ ?
 બૈઅ મેં ભી તો નફ્અ લેના હોતા હૈ.”

યેહ એ'તિરાઝ નક્લ કરને કે બા'દ આ'લા હઝરત الْعَزَّتْ وَرَحْمَةُ رَبِّ الْعَزَّتْ ને
 ﴿وَاحِلَ اللَّهِ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ કા યેહ ફરમાન નક્લ કિયા :
 યા'ની **અલ્લાહ** ને હલાલ કી બૈઅ ઓર હરામ કિયા સૂદ. ઓર ફિર
 ઇશાદ ફરમાયા : “તુમ હોતે હો કૌન ? બન્દે હો, સરે બન્દગી ખમ કરો.
 હુકમ સબ કો દિયે જાતે હૈં, હિકમતેં બતાને કે લિયે સબ નહીં હોતે, આજ
 દુન્યા ભર કે મુમાલિક મેં કિસી કી મજાલ હૈ કે કાનૂને મુલ્કી કી કિસી દફ્આ
 પર હર્ફગીરી કરે કે યેહ બે જા હૈ, યેહ ક્યૂં હૈ ? યૂં ન હોના ચાહિયે, યૂં હોના
 ચાહિયે. જબ જૂટી ફાની મજાલી સલ્તનતોં કે સામને યૂનો યરા કી મજાલ
 નહીં હોતી તો ઉસ મલિકુલ મુલૂક, બાદશાહે હકીકી, અ-ઝલી, અ-બદી
 કે હુઝૂર ક્યૂં ઓર કિસ લિયે, કા દમ ભરના કેસી સખ્ત નાદાની હૈ.”⁽¹⁾

ઓર જો ઇન અહકામાત કો કેદો બન્દ સે તા'બીર કરતા હૈ કે યેહ
 કેસી કુયૂદ હમ પર લાઝિમ કર દી ગઈ ? ઇસે આ'લા હઝરત, મુજદિદે
 દીનો મિલ્લત الْعَزَّتْ وَرَحْمَةُ رَبِّ الْعَزَّتْ સમજા રહે હૈં : “જો આજ બે કેદી ચાહે કલ
 لَدِينِهِ

(1) ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 17, સ. 359

નિહાયત સખ્ત કેદ મેં શદીદ કેદ મેં ગરિફતાર હોગા. ઔર જો આજ અહકામ કા મુકય્યદ રહે કલ બડે ચૈન કી આઝાદી પાએગા.”

ઇસ કે બા'દ ઇશાદિ ફરમાતે હેં કે દુન્યા મુસલ્માન કે લિયે કેદખાના હૈ, કાફિર કે લિયે જન્નત, મુસલ્માનોં સે કિસ ને કહા કે કાફિરોં કી અમ્વાલ કી વુસ્અત ઔર તરીકે તહસીલે આઝાદી ઔર કસરત કી તરફ નિગાહ ફાડ કર દેખે. ઐ મિસ્કીન ! તુઝે તો કલ કા દિન સંવારના હૈ :

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿١٩٨﴾ जिस दिन न माल नफ्अ देगा न
مَنْ أَقَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿١٩٩﴾ ઔલાદ, મગર જો અલ્લાહ કે હુઝૂર
﴿١٩٨: الشعراء: ٨٨﴾ સલામતી વાલે દિલ કે સાથ હાઝિર હુવા.

ઐ મિસ્કીન ! તેરે રબ ને પહલે હી તુઝે ફરમા દિયા હૈ :

وَلَا تَبْدَنَّ عَيْنِيكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَاهُ ﴿١٦٠﴾ अपनी आंખ उठा कर न देख उस दुन्यावी
أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴿١٦١﴾ जिन्दगी की तरफ जो हम ने क़ाफ़િरों के
لِنَفْتَتَهُمْ فِيهِ ۖ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ ﴿١٦٢﴾ कुछ मर्दों व औरतों के भरतने को दी ताके
أَبْقَىٰ ﴿١٦٣﴾ वोહ इस के क़ितने में पड़े रहें और हमारी
﴿١٦٣: طه: ١٣١﴾ याद से गाફिल હોં ઔર તેરે રબ કા રિઝ્ક
બેહતર હૈ ઔર બાકી રહને વાલા.⁽¹⁾

لِيُنْفِئَهُ

(1) ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 17, સ. 360

અસ્લાફ કા અન્દાઝે હયાત :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! હમારે અસ્લાફ કે અન્દાઝે હયાત કી કુછ ઝલક મુલા-હઝા કીજિયે કે કિસ તરહ દુન્યાવી ઐશ વ આરાઈશ સે દૂર રહ કર આખિરત કો બેહતર બનાને વાલી ઝિન્દગી ગુઝારતે થે. ચુનાન્થે,

બા રૌનક ઘર દેખ કર રો પડે :

હઝરતે સય્યિદુના ઇબ્ને મુતીઅ عَلَيْهِ رَحْمَةُ السَّيِّع ને એક દિન અપને બા રૌનક ઘર કો દેખા તો ખુશ હો ગએ મગર ફિર ફૌરન રોના શુરૂઅ કર દિયા ઔર ફરમાયા : “ઐ ખૂબ સૂરત મકાન ! **اَللّٰهُ** عَزَّوَجَلَّ કી કસમ ! અગર મૌત ન હોતી તો મੈં તુઝ સે ખુશ હોતા ઔર અગર આખિર કાર તંગ કબ્ર મેં જાના ન હોતા તો દુન્યા ઔર ઇસ કી રંગીનિયોં સે મેરી આંખેં ઠન્ડી હોતીં.” યેહ ફરમાને કે બા’દ ઇસ કદર રોએ કે હિયકિયાં બંધ ગઈં. ⁽¹⁾

દુન્યા આખિરત કી તથ્યારી કે લિયે મખસૂસ હૈ :

હઝરતે સય્યિદુના ઉસ્માને ગની رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને જો સબ સે આખિરી ખુત્બા ઇશાદિ ફરમાયા ઉસ મેં યેહ ભી હૈ : “**اَللّٰهُ** عَزَّوَجَلَّ ને તુમ્હેં દુન્યા મહૂઝ ઇસ લિયે અતા ફરમાઈ હૈ કે તુમ ઇસ કે ઝરીએ આખિરત કી તથ્યારી કરો ઔર ઇસ લિયે અતા નહીં ફરમાઈ કે તુમ ઇસી કે હો કર

دينه

(1) إِتْحَافُ السَّادَةِ الْمُتَّقِينَ، کتاب ذکر الموت وما بعدہ، الباب الاول في ذکر الموت، 14، ص 32

રહ જાઓ, બેશક દુન્યા મહૂઝ ફાની ઔર આખિરત બાકી હૈ. તુમ્હેં ફાની (દુન્યા) કહીં બહકા કર બાકી (આખિરત) સે ગાફિલ ન કર દે, ફના હો જાને વાલી દુન્યા કો બાકી રહને વાલી આખિરત પર તરજીહ ન દો ક્યૂંકે દુન્યા મુન્કતેઅ હોને વાલી હૈ ઔર બેશક **اَللّٰهُ** جَلَّ جَلَلُ کی तरफ लौटना है. **اَللّٰهُ** جَلَّ جَلَلُ से डरो क्यूंके उस का डर उस के अजाब के विये (रोक और) ढाल और उस तक पहुँचने का जरीआ है.”⁽¹⁾

है येह दुन्या बे वफ़ा आખिर इना

न रहा इस में गदा न बादशाह

આહ ! સૂદ હી સૂદ :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! મુસલમાન કો યેહ ઝેબ નહીં દેતા કે **اَللّٰهُ** جَلَّ جَلَلُ કે મુઆ-મલે મેં ચૂનો ચરા કરે ઔર કુફરાર કે માલ કી ફિરાવાની દેખ કર અપને આપ કો હરામ રોઝી મેં મુબતલા કરે, મગર હાએ અફસોસ ! સદ કરોડ અફસોસ ! આજ મુસલમાન બેબાકી કે સાથ ગુનાહોં કી તરફ બઢતા ચલા જા રહા હૈ. ઔર દુન્યા કી ઝેબો ઝીનત મેં ઇસ કદર મુન્હમિક હોતા જા રહા હૈ કે ઇસે ઇસ બાત કી ભી પરવાહ નહીં રહી કે જો કર્ઝ (Loan) લે રહા હૈ વોહ સૂદ (Interest) પર મિલ રહા હૈ યા બિગૈર સૂદ (Interest).

لَا يَنْبَغُ

(1) شعب الايمان، كتاب في الزهد وقصر العمل، الحديث: 10612، 77، ص 369

❖..... કિસી કા ઘર ટૂટા હુવા હૈ, જૈબ મેં રકમ નહીં, પરેશાન હૈ કે ક્યા કરું ? તો કોઈ મશ્વરા દેતા હૈ : “અરે પરેશાન ક્યું હોતે હો ? બહુત સે સૂદી ઇદારે બને હુએ હૈં, તુમ બાત તો કરો, બાત કરને કી ભી હાજત નહીં, ફોન તો કરો, તુમ્હેં ઘર બનાના હૈ, કર્ઝ (Loan) લે લો, વોહ તુમ્હેં કર્ઝ (Loan) દે દેંગે, નતીજે મેં સૂદ દે દેના.”

❖..... અચ્છા ! તુમ્હારા બચ્ચા ઇસ ઘર મેં ખુશ નહીં હો રહા ? ક્યું પરેશાન હો રહે હો ? અપને બચ્ચે કો મત રુલાઓ ! ઇસે ખુશ કરો, યેહ ઘર બેચ કર બંગલા લે લો, કોઈ મસ્ખલા નહીં, કર્ઝ દેને વાલે ઇદારે બહુત હૈં, બસ કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના.

❖..... ફેક્ટરી બનાની હૈ ? પૈદાવાર (Production) બઢાની હૈ ? મઝીદ કારખાને લગાને હૈં ? કારોબાર કો વુસ્અત વ તરક્કી દેની હૈ ? ઇન્વેસ્ટમેન્ટ (Investment) નહીં હૈ ? સરમાયા (Capital) કમ પડ ગયા હૈ ? ક્યું પરેશાન હો રહે હો ? સૂદી ઇદારે બહુત, કર્ઝ દેને વાલે ઇદારે બહુત, કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના.

❖..... “બેટી કી શાદી કરના હૈ ? ક્યું પરેશાન હો ?” પરેશાન ઇસ લિયે હો રહા હું કે સા-દગી સે શાદી તો કર લૂંગા લેકિન યેહ રુસૂમાત (Customs, Traditions) યેહ ઢોલક, યેહ મેહંદી, યેહ નાચ ગાના, યેહ બાજે, યેહ કઈ કઈ ડિશીં કા ખાના ઔર ફિર બહુત સે લોગોં કો જમ્મ કર કે અપની શોહરત ચાહને કી હવસ. ઇસ કે લિયે તો બહુત બડી રકમ ચાહિયે. તો કોઈ

મશ્વરા દેતા હૈ : “ક્યૂં પરેશાન હોતે હો ? તુમ ભી અપની બેટી કી શાદી કર લોગે, પરેશાન મત હો, કર્ઝ દેને વાલે ઇદારે બહુત હૈં, કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના.”

❖..... ગાડી ચાહિયે ? પૈસે નહીં હૈં ? ક્યા પરવાહ હૈ, ક્યૂં પરેશાન હો રહે હો ? કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના.

❖..... મોટર સાઈકલ ચાહિયે ? કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના. ટ્રેક્ટર ચાહિયે ? ફ્સ્લોં કે લિયે માલ ચાહિયે ?

ઇન તમામ ચીઝોં કે લિયે પૈસા ચાહિયે ? કોઈ મસ્અલા નહીં, ઇદારે બહુત હૈં, કર્ઝ દેને વાલે બહુત બઢ ગએ હૈં, આઓ ! આઓ ! મૈં તુમ્હેં કર્ઝ દિલા દેતા હૂં. હમ પૂછેંગે : ક્યા યૂંહી કર્ઝ મિલ જાતા હૈ ? નહીં ! નહીં ! યૂંહી કર્ઝ નહીં મિલેગા, સૂદ દે દેના, બસ થોડા સા સૂદ હી તો દેના હૈ, કમા કમા કર સૂદ ભરતે જાના.

❖..... બિલ્ડિંગ બનાની હૈ ? કર્ઝ લે લો, સૂદ દે દેના.

❖..... ઇમ્પોર્ટ (Import) એક્સપોર્ટ (Export) બઢાના હૈ ? કોઈ બાત નહીં, કર્ઝ (Loan) લે લો, સૂદ દે દેના.

❖..... પ્લોટ ખરીદના હૈ ? કીમતેં બઢ રહી હૈં, ખૂબ રકમ લગાને (Financing) કા મૌકઅ મિલા હૈ, કોઈ મસ્અલા નહીં, ડરના નહીં, ઇદારે બહુત હૈ, સૂદ પર કર્ઝ લે લો, ઝમીન (Land) ખરીદ લો, કોર્નર (Corner) કા પ્લોટ ખરીદ લો, જલ્દી જલ્દી

કર્ઝ લે લો, હાં હાં કોઈ મસ્અલા નહીં, બસ સૂદ દે દેના.

આજ મુખ્તાલિફ ઝરાઈએ ઇબ્લાગ (Media) કે ઝરીએ મુસલ્માનોં કો મુખ્તાલિફ લાલચ દે કર શર્હે સૂદ (Interest rate) કમ કર કે સૂદ પર કર્ઝ (Loan) લેને પર ઉક્સાયા જા રહા હૈ, સૂદ કી દર-ખ્વાસ્ત (Application) દાખિલ કરને પર કુરઆ અન્દાઝી ઔર ઇન્આમાત કા લાલચ દિયા જા રહા હૈ.

મેરે મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! હમં ક્યા હો ગયા હૈ ? અરે માલ વ દુન્યા ઔર બીવી બચ્ચોં કી બે જા મહબ્બત ને ઇતના અન્ધા કર દિયા કે સૂદી કારોબાર ઔર સૂદી લૈન દૈન મં પડ ગએ. અગર **اَللّٰهُمَّ** عَزَّوَجَلَّ નારાઝ હો ગયા ઔર ઉસ કે પ્યારે હબીબ, હબીબે લબીબ **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** રૂઠ ગએ ઔર સૂદ કી વજહ સે અઝાબ ને આ લિયા તો ક્યા કરેંગે ?

સૂદખોર કો એ'લાને જંગ :

સૂદખોર કો **اَللّٰهُمَّ** عَزَّوَجَلَّ ઔર રસૂલે અકરમ, શહન્શાહે બની આદમ **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** કી તરફ સે જંગ કા એ'લાન હૈ. યુનાન્યે, ઇશાદિ બારી તઆલા હૈ :

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ
مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَإِنْ تُبْتِغُوا
فَلََكُمْ رُعُوسٌ أَمْوَالِكُمْ ۖ لَا
تَطْلُبُونَ وَلَا تُطْلَبُونَ ﴿٢٧٩﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ફિર અગર
એસા ન કરો તો યકીન કર લો અલ્લાહ ઔર
અલ્લાહ કે રસૂલ સે લડાઈ કા ઔર અગર
તુમ તૌબા કરો તો અપના અસ્લ માલ લે લો
ન તુમ કિસી કો નુક્સાન પહોંચાઓ ન તુમહે
નુક્સાન હો.

ઉ-લમાએ કિરામ رَحْمَهُمُ اللهُ السَّلَام ફરમાતે હેં કે દો મુજરિમોં કે સિવા કિસી કો **अब्लाह** عَزَّوَجَلَّ કી તરફ સે એ'લાને જંગ નહીં કિયા ગયા : એક સૂદ લેના ઔર દૂસરે ઔલિયાઉલ્લાહ સે અદાવત રખના. યુનાન્યે,

હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક, સય્યાહે અફલાક **عَزَّوَجَلَّ** ઇશદિ ફરમાતા હે : “જિસ ને મેરે કિસી વલી સે અદાવત રખી મેં ને ઉસ કે સાથ એ'લાને જંગ કિયા, મેરે કિસી બન્દે ને મેરે ફરાઈઝ કી બજા આ-વરી સે ઝિયાદા મહબૂબ શૈ સે મેરા કુર્બ હાસિલ નહીં કિયા ઔર મેરા બન્દા નવાફિલ કે ઝરીએ મેરા કુર્બ હાસિલ કરતા રહતા હે યહાં તક કે મેં ઉસ સે મહબ્બત કરને લગતા હૂં, જબ મેં ઉસ સે મહબ્બત કરને લગતા હૂં તો મેં ઉસ કે કાન બન જાતા હૂં જિન સે વોહ સુનતા હે, ઉસ કી આંખે બન જાતા હૂં જિન સે વોહ દેખતા હે, ઉસ કે હાથ બન જાતા હૂં જિન સે વોહ પકડતા હે ઔર ઉસ કે પાઉં બન જાતા હૂં જિન સે વોહ ચલતા હે, અગર વોહ મુઝ સે સુવાલ કરે તો મેં ઉસે ઝરૂર અતા ફરમાતા હૂં ઔર અગર કિસી ચીઝ સે મેરી પનાહ ચાહે તો મેં ઉસે ઝરૂર પનાહ અતા ફરમાતા હૂં.”⁽¹⁾

યા'ની જો સૂદ લેતા હે ઉસ સે ભી એ'લાને જંગ હે ઔર જો **अब्लाह** عَزَّوَجَلَّ કે વલી સે અદાવત વ બુગઝ રખતા હે ઉસ કે લિયે ભી એ'લાને જંગ હે.

لَا يَنْبَغِي

(1) صحيح البخارى، كتاب الرقاق، باب التواضع، الحديث: 6502، 4، ص 248

अै सूदभोरो ! तुम अल्लाह عَزَّوَجَلَّ और उस के प्यारे रसूल صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ से उभरवी या दुन्यावी जंग का यकीन कर लो, तुम्हें दुन्या व आभिरत में अजाब का सामना करना पडेगा. गौर कर लो, सोच लो, क्या तुम अल्लाह عَزَّوَجَلَّ और उस के हबीब صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ से लड सकते हो ? क्या तुम अजाबे छलाही को बरदाश्त कर सकते हो ? हरगिज नहीं, हरगिज नहीं. अल्लाह عَزَّوَجَلَّ की कसम ! कोई शप्स लम्हा भर अजाबे छलाही बरदाश्त नहीं कर सकता.

अै सूदभोरो ! तुम मज्जी मखर का मुकाबला नहीं कर सकते, अेक मा'मूली बीमारी (Disease) बरदाश्त नहीं कर सकते तो गुनाह किस छिम्मत पर करते हो ? तौबा कर लो, आजिजी छिप्तियार कर लो और छोड ढो तमाम सूदी कामों को.

कर ले तौबा रब की रहमत है बडी

कब में वरना सगा होगी कडी

सूद की गुहूसत और उस की तबाह कारियां

(The Curse of Interest)

भीठे भीठे और प्यारे छस्लामी भाछयो ! आछये ! सूद की नुहूसत और छस की दुन्या व आभिरत की तबाह कारियां जानते हैं, क्यूंके अब सूदी छदारे घर घर, दफ्तर दफ्तर जा कर सूद पर रकम ढेने के लिये अ-मला (Staff) रप रछे हैं, कहीं भीठे भीठे और प्यारे छस्लामी भाछयो ! आप न क्सल जाना, कोई आ कर आप को दौलत कमाने का झर्मुला बता कर सूदी कर्ज लेने में मुत्तला न कर ढे के सूद से दुन्या भी बरबाद छोती है और आभिरत भी.

સૂદ્ધખોર હાસિદ બન જાતા હૈ :

સૂદ્ધખોર હાસિદ બન જાતા હૈ. ઇસ કી તમન્ના હોતી હૈ કે ઇસ સે કર્ઝ લેને વાલા ન તો કભી ફલે ફૂલે ઔર ન હી તરક્કી કરે, કે ઇસ કે ફલને ફૂલને મેં ઇસ કી આમદની તબાહ હોતી હૈ. ક્યૂંકે જિસ ને ઇસ સે સૂદ્ધ પર કર્ઝ લિયા અગર વોહ તરક્કી કર જાએગા ઔર કર્ઝ ઉતાર દેગા તો ઇસ કી આમદની ખત્મ હો જાએગી. યેહી હસદ ઇસે કહીં કા નહીં છોડતા.

માહે નુબુવ્વત, મમ્બએ જૂદો સખાવત صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “હસદ (Envy, Jealousy) સે બચતે રહો ક્યૂંકે હસદ નેકિયોં કો ઇસ તરહ ખા જાતા હૈ જિસ તરહ આગ લકડિયોં કો ખા જાતી હૈ.”⁽¹⁾

સૂદ્ધખોર બે રહ્મ હો જાતા હૈ :

સૂદ્ધખોર કે દિલ સે રહ્મ નિકલ જાતા હૈ ઇસે કિસી પર તર્સ નહીં આતા, મજબૂર સે મજબૂર શખ્સ ઇસ કે આગે એડિયાં રગડતા હૈ ઔર અગર વોહ સર કી ટોપી ઉતાર કર ઇસ કે પાઉં પર રખ દે તો ભી ઇસે રહ્મ નહીં આતા. ક્યૂંકે સૂદ્ધ ને ઇસ કે કલ્બ કો કાલા કર દિયા હૈ. ઔર વોહ હર એક કી માલી મદદ સૂદ્ધ હી કી ખાતિર કરતા હૈ ઔર ઇસ તરહ કર્ઝ દેને કે ઇસ અઝીમ અજરો સવાબ સે ભી મહરૂમ હો જાતા હૈ જૈસા કે બયાન હુવા કે કર્ઝ દેને સે **اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** કિસ કદર રાઝી હોતા હૈ, કર્ઝ દેને સે ઇસ કે હબીબ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કેસે રાઝી હોતે હૈ.

(1) سنن ابی داؤد، کتاب الادب، باب فی الحسد، الحدیث 4903، 4જ، ص 361

ਹੈਂ, ਕਰਨ ਦੇਨੇ ਸੇ ਕਿਸ ਕਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਖੈਰ ਭਵਾਈ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਕਰਨ ਦੇਨੇ ਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸ ਕਦਰ ਖੁਸ਼ ਛੋ ਭਾਯਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਘੁੰਕੇ ਸੂਢ ਕੀ ਲਾ'ਨਤ ਈਸ ਕੇ ਉਪਰ ਪੜ ਗਈ ਅਭ ਧੇਲ ਕਿਸੀ ਕੋ **ਅਲ੍ਲਾਹ** عَزَّوَجَلَّ ਕੀ ਰਿਝਾ ਐਰ ਉਭਰਵੀ ਸਵਾਭ ਕੀ ਖਾਤਿਰ ਕਰਨ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਧੇ ਤਧ੍ਧਾਰ ਛੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਲੇ ਭਿਸੇ ਭੀ ਕਰਨ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੂਢ ਕੇ ਨਾਮ ਪਰ ਦੇਤਾ ਹੈ.

ਛੁਤ੍ਰੇ ਨਭਿਧ੍ਧੇ ਪਾਕ, ਸਾਛਿਭੇ ਲੈਲਾਕ, ਸਧ੍ਧਾਛੇ ਅਛਲਾਕ
صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ਕਾ ਫ਼ਰਮਾਨੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਹੈ : “ਭੋ ਲੋਗੋਂ ਪਰ ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ **ਅਲ੍ਲਾਹ** عَزَّوَجَلَّ ਉਸ ਪਰ ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਫ਼ਰਮਾਤਾ.”⁽¹⁾

ਸੂਢਭੋਰ ਮਾਲ ਕਾ ਹਰੀਸ ਹੋਤਾ ਹੈ :

ਸੂਢਭੋਰ, ਘਰ ਕੇ ਘਰ ਤਭਾਲ ਵ ਭਰਭਾਢ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੋ ਉਭਾੜ ਕਰ ਅਪਨਾ ਘਰ ਭਨਾਤਾ ਹੈ ਐਰ ਮਾਲ ਕੀ ਮਲਭਭਤ ਮੇਂ ਢੀਵਾਨਾ ਵਾਰ ਧੂਮਤਾ ਰਲਤਾ ਹੈ, ਸ-ਢਕਾ ਵ ਭੈਰਾਤ ਕਰਨਾ ਭੀ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਕੇ ਕਈਂ ਮਾਲ ਕਮ ਨ ਛੋ ਭਾਐ. ਕ੍ਧੁੰਕੇ ਧੇਈ ਰਕਮ ਕਾ ਵੋਲ ਢੇਰ ਹੈ ਭਿਸ ਸੇ ਈਸੇ ਆਮਢਨੀ ਛਾਸਿਲ ਕਰਨੀ ਹੈ. ਧੇਲ ਭਢ ਨਸੀਭ ਢੈਲਤ ਕਾ ਢੇਰ ਭਮ੍ਭ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਈਸ ਕਦਰ ਛਿਰਸ ਕਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਛੋ ਭਾਤਾ ਹੈ ਕੇ ਅਪਨੇ ਅਲਲੋ ਈਧਾਲ ਪਰ ਭੀ ਰਕਮ ਭਧ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਐਰ ਅਪਨੇ ਅਲਲੋ ਈਧਾਲ ਕੋ ਭੀ ਸਛੀਲ ਮਾ'ਨੋਂ ਮੇਂ ਖਿਲਾਤਾ ਪਿਲਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਭਸ ਮਾਲ ਵ ਢੈਲਤ ਕੀ ਗਠਤ੍ਧਿਧਾਂ ਭਮ੍ਭ ਕਰਤਾ ਧਲਾ ਭਾਤਾ ਹੈ. ਐਰ ਆਭਿਰ ਕਾਰ ਢੈਲਤ ਕੀ ਧੇਈ ਲਵਸ ਵ ਛਿਰਸ ਈਸੇ ਭਲਨਮ ਕੀ ਆਗ ਕਾ ਈਧਨ ਭਨਾ ਤਾਲਤੀ ਹੈ.

دينه
(1) صحيح مسلم، كتاب الفضائل، باب رحمة صلى الله تعالى عليه وسلم---الخ، الحديث:

આગ સે ડરો :

શફીઉલ મુઝિનબીન, અનીસુલ ગરીબીન صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ફરમાને ઇબ્રત નિશાન હૈ : “તુમ મેં સે હર એક કે સાથ **اَللّٰهُ** عَزَّوَجَلَّ યૂં કલામ ફરમાએગા કે ઉસ કે ઔર **اَللّٰهُ** عَزَّوَجَلَّ કે દરમિયાન કોઈ તરજુમાન ન હોગા, જબ વોહ બન્દા અપની દાઈ જાનિબ નઝર ડાલેગા તો ઉસે વોહી કુછ નઝર આએગા જિસે ઉસ ને આખિરત કે લિયે આગે ભેજા થા ઔર જબ વોહ અપની બાઈ જાનિબ નઝર ડાલેગા તો ઉસે વોહી નઝર આએગા જિસે ઉસ ને આગે ભેજા થા, ફિર જબ વોહ અપને સામને દેખેગા તો ઉસે આગ કે સિવા કુછ નઝર ન આએગા, લિહાઝા આગ સે ડરો, અગર્યે એક હી ખજૂર કે ઝરીએ હો.”⁽¹⁾

આહ ! યેહ માલ કી હવસ અહલો ઈયાલ પર સહીહ મા’નોં મેં કુછ ખર્ચ કરને દેતી હૈ ન રાહે ખુદા મેં કુછ ખર્ચ કરને દેતી હૈ. યાદ રખિયે કે માલ વ જાહ કી હવસ દીન વ ઈમાન કે લિયે બેહદ ખતરનાક હૈ. યુનાન્થે,

હઝરતે કા’બ બિન માલિક અન્સારી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હેં કે તાજદારે રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત, મખ્ઝને જૂદો સખાવત صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈશાદિ ફરમાયા : “દો ભૂકે ભેડિયે જિન્હેં બકરિયોં મેં છોડ દિયા જાએ ઇતના નુક્સાન નહીં પહોંચાતે જિતના કે માલ ઔર મરતબે કા લાલચ ઈન્સાન કે દીન કો નુક્સાન પહોંચાતા હૈ.”⁽²⁾

لَا يَنْبَغُ

(1) صحيح مسلم، كتاب الزكاة، باب الحث على الصدقة ولو بشق الخ، الحديث: 1016، ص 507

(2) سنن الترمذی، کتاب الزُّهْد، باب 43، الحديث: 2383، 47، ص 166

તો યેહ અલ્લાહ ેઝુજલ્ કી તરફ સે ઢીલ હૈ :

ઐ સૂદખોર ! રબ્બે અઝીઝ વ કદીર ેઝુજલ્ કી ખુફયા તદબીર સે ખબરદાર ! ખબરદાર ! ખબરદાર ! કહીં ઐસા ન હો કે મિલી હુઈ જાની, માલી ને'મતોં ઔર આસાનિયોં કે ઝરીએ તરહ તરહ કે ગુનાહોં કા સિલ્સિલા બઢતા રહે ઔર કસા કસાયા સુડોલ (યા'ની ખૂબ સૂરત) બદન ઔર માલ વ ધન જહન્નમ કા ઈંધન બનને કા સબબ બન જાએ. ઈસ ઝિમ્ન મેં હદીસે ન-બવી મઅ આયતે કુરઆની મુલા-હઝા કીજિયે ઔર અલ્લાહ ેઝુજલ્ કી ખુફયા તદબીર સે થર્કાઈયે : હઝરતે સય્યિદુના ઉકબા બિન આમિર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે રિવાયત હૈ, હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા ફરમાને ઈબ્રત નિશાન હૈ : “જબ તુમ દેખો કે અલ્લાહ ેઝુજલ્ દુન્યા મેં ગુનાહગાર બન્દે કો વોહ ચીઝેં દે રહા હૈ જો ઉસે પસન્દ હેં તો યેહ ઉસ કી તરફ સે ઢીલ હૈ.” ફિર યેહ આયતે કરીમા તિલાવત ફરમાઈ :

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا
عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ ۖ حَتَّىٰ
إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ
بَغْتَةً ۖ فَاذَاهُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٧٦﴾

﴿٧٦، الانعام: 44﴾

لَدِينِهِ

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ફિર જબ ઉન્હોં ને ભુલા દિયા જો નસીહતેં ઉન કો કી ગઈ થીં હમ ને ઉન પર હર ચીઝ કે દરવાઝે ખોલ દિયે યહાં તક કે જબ ખુશ હુએ ઉસ પર જો ઉન્હેં મિલા તો હમ ને અચાનક ઉન્હેં પકડ લિયા અબ વોહ આસ ટૂટે રહ ગએ. (1)

(1) مُسْتَدَلَّلَام أَحْمَد بِنِ حَنْبَلٍ، حَدِيث: 12313، 12314، 12315، ص 122

ગુનાહોં કો અચ્છા સમજના કુફ હૈ :

મુફસ્સિરે શહીર હકીમુલ ઉમ્મત મુફતી અહમદ યાર ખાન
 عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْخَّاتَنِ ઇસ આયતે કરીમા કે તહત “તફસીરે નૂરુલ ઇરફાન” મેં
 ફરમાતે હૈં : ઇસ આયતે કરીમા સે મા’લૂમ હુવા કે ગુનાહ વ મઆસી કે
 બા વુજૂદ દુન્યવી રાહતેં મિલના **اَللّٰهُمَّ** کا ગઝબ ઔર અઝાબ
 (ભી હો સકતા) હૈ કે ઇસ સે ઇન્સાન ઔર ઝિયાદા ગાફિલ હો કર
 ગુનાહ પર દિલેર હો જાતા હૈ, બલકે કભી ખયાલ કરતા હૈ કે “ગુનાહ
 અચ્છી ચીઝ હૈ વરના મુઝે યેહ ને’મતેં ન મિલતી” યેહ કુફ હૈ. (1) મઝીદ
 ફરમાયા : ને’મત પર ખુશ હોના અગર ફખ્ર, તકબ્બુર ઔર શૈખી કે
 તૌર પર હો તો બુરા હૈ ઔર તરીકએ કુફરાર હૈ ઔર અગર શુક કે લિયે
 હો તો બેહતર હૈ, તરીકએ સાલિહીન હૈ.

ઇલાત અંગેઝ કતાબા :

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઝ-કરિય્યા તીમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْفَوْرِي ફરમાતે
 હૈં : “ખલીફા સુલૈમાન બિન અબ્દુલ મલિક મસ્જિદે હરામ શરીફ મેં
 મૌજૂદ થા કે ઉસ કે પાસ એક પથ્થર (Stone) લાયા ગયા જિસ પર કોઈ
 તહરીર કન્દા (Engraved) થી. ઉસ ને ઐસે શખ્સ કો બુલાને કા કહા જો
 ઇસ કો પઢ સકે. યુનાન્યે, મશહૂર તાબેઈ બુરુગ હઝરતે સય્યિદુના વહ્બ
 બિન મુનબ્બેહ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰY તશરીફ લાએ ઔર ઉસે પઢા, ઉસ મેં લિખા
 થા : “ઐ ઇબ્ને આદમ ! અગર તૂ અપની મૌત કે કરીબ હોને કો જાન લે
 لَدِيْنِه

(1) યા’ની ગુનાહ કો ગુનાહ તસ્લીમ કરના ફર્ઝ હૈ. ઇસ કો જાન બૂઝ કર અચ્છા કહના યા
 અચ્છા સમજના કુફ હૈ. કુફિયા કલિમાત કી તફસીલાત જાનને કે લિયે દા’વતે ઇસ્લામી કે
 ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 692 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ
 “કુફિયા કલિમાત કે બારે મેં સુવાલ જવાબ” કા મુતા-લઆ ફરમાઈયે.

તો લમ્બી લમ્બી ઉમ્મીદોં સે કિનારા કશી ઇખ્તિયાર કર કે અપને નેક અમલ મેં ઝિયાદતી કા સામાન કરે ઔર હિર્સ વ લાલચ ઔર દુન્યા કમાને કી તદબીરેં કમ કર દે. (યાદ રખ !) અગર તેરે કદમ ફિસલ ગએ તો રોઝે કિયામત તુઝે નદામત કા સામના હોગા. તેરે અહલો ઇયાલ તુઝ સે બેઝાર હો જાએંગે ઔર તુઝે તકલીફ મેં મુબ્તલા છોડ દેંગે. તેરે માં બાપ ઔર અઝીઝ વ અહબાબ ભી તુઝ સે જુદા હો જાએંગે. તેરી ઔલાદ ઔર કરીબી રિશ્તેદાર તેરા સાથ ન દેંગે. ફિર તૂ લૌટ કર દુન્યા મેં આ સકેગા ન હી નેકિયોં મેં ઇઝાફા કર સકેગા. પસ ઉસ હસરત વ નદામત કી સાઅત સે પહલે આખિરત કે લિયે અમલ કર લે.”⁽¹⁾

વોહ હૈ ઔશો ઇશરત કા કોઘ મહલ ભી

જહાં તાક મેં હર ઘડી હો અજલ ભી

બસ અબ અપને ઇસ જહલ સે તૂ નિકલ ભી

વેહ જુને કા અન્દાઝ અપના બદલ ભી

જગહ જુ લગાને કી દુન્યા નહીં હૈ

વેહ ઇબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહીં હૈ

لدينه

(1) دُرُّ الْهَوَى، الكتاب الخمسون، الحديث ١٢٧٠، ص ٣٦٢

ਮੀਠੇ ਮੀਠੇ ਈਸਲਾਮੀ ਭਾਈਯੋ ! ਅਕਲ ਮਨ੍ਹ ਕੋ ਧਾਇਏ ਕੇ ਵੋਲ
ਅਪਨੀ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ ਜਿਨ੍ਹਗੀ ਕਾ ਜ਼ਅੇਜ਼ਾ ਲੇ, ਅਪਨੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਪਰ ਨਾਇਮ ਛੋ
ਕਰ ਉਨ ਸੇ ਸਬ੍ਹੀ ਤੌਭਾ ਕਰੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੇਰ ਜਿਨ੍ਹਦਾ ਰਹਨੇ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੇ ਧੋਕੇ
ਮੇਂ ਨ ਪੜੇ ਭਲੇ ਕਭਰ ਵ ਆਖ਼ਿਰਤ ਕੀ ਤਧ੍ਧਾਰੀ ਕੇ ਲਿਧੇ ਫ਼ੌਰਨ ਨੇਕ ਆ'ਮਾਲ
ਮੇਂ ਲਗ ਜ਼ਅੇ, ਫ਼ੌਲਤ ਵ ਮਾਲ ਐਰ ਅਛਲੋ ਈਧਾਲ ਕੀ ਮਛਭਭਤ ਮੇਂ
ਨੇਕਿਧਾਂ ਛੋੜੇ ਨ ਗੁਨਾਹਾਂ ਮੇਂ ਪੜੇ ਕੇ ਈਨ ਸਭ ਕਾ ਸਾਥ ਤੋ ਫ਼ਮ ਭਰ ਕਾ ਹੈ
ਐਰ ਨੇਕਿਧਾਂ ਕਭਰ ਵ ਆਖ਼ਿਰਤ ਭਲੇ ਫ਼ੁਨ੍ਧਾ ਮੇਂ ਭੀ ਕਾਮ ਆਐਂਗੀ.

ਅਜ਼ੀਜ਼, ਅਛਭਾਭ, ਸਾਥੀ ਫ਼ਮ ਕੇ ਹੈਂ, ਸਭ ਛੂਟ ਜਾਏ ਹੈਂ

ਜਹਾਂ ਧੇਠ ਤਾਰ ਟੂਟਾ, ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਟੂਟ ਜਾਏ ਹੈਂ

ਮੀਠੇ ਮੀਠੇ ਐਰ ਧ੍ਧਾਰੇ ਈਸਲਾਮੀ ਭਾਈਯੋ ! ਐਸੀ ਫ਼ਿਕੇ ਆਖ਼ਿਰਤ
ਉਸੀ ਵਕਤ ਛਾਸਿਲ ਛੋ ਸਕਤੀ ਹੈ ਜਭ ਛਮ ਮੌਤ ਕੋ ਛਰ ਵਕਤ ਅਪਨੀ
ਆਂਘਾਂ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਰਘੇਂ ਐਰ ਈਸ ਫ਼ਾਰੇ ਝਨਾ ਕੀ ਝਾਨੀ ਅਸ਼ਧਾ ਕੀ ਫ਼ਿਲ ਮੇਂ
ਕੁਛ ਵੁਕ੍ਫ਼ਤ ਛੀ ਨ ਸਮਝੇਂ. ਭਲੇ ਜਭ ਭੀ ਈਸ ਫ਼ੁਨ੍ਧਾ ਕੀ ਕਿਸੀ ਧੀਝ ਕੋ
ਫ਼ੇਭ ਕਰ ਧੁਸ਼ੀ ਛਾਸਿਲ ਛੋ ਤੋ ਫ਼ੌਰਨ ਧੇਛ ਭਾਤ ਧਾਫ਼ ਕਰੇਂ ਕੇ ਅਨ੍ਕਰੀਭ ਧੇਛ
ਝਨਾ ਛੋ ਜ਼ਅੇਗੀ ਧਾ ਮੁਝੇ ਈਸੇ ਛੋੜ ਕਰ ਜ਼ਾਨਾ ਪੜੇਗਾ.

ਜਭ ਈਸ ਭਾਮ੍ਹਮ ਸੇ ਓਠ ਗਏ ਫ਼ੋਰਤ ਅਕਸਰ

ਐਰ ਓਠਏ ਧਲੇ ਜਾ ਰਏ ਹੈਂ ਭਸਾਭਰ

ਧੇਠ ਛਰ ਵਕਤ ਧੇਸ਼ੇ ਨਾਸਰ ਜਭ ਹੈ ਮਨ੍ਹਾਰ

ਧਹਾਂ ਪਰ ਤੇਸ਼ ਫ਼ਿਲ ਭਛਲਤਾ ਹੈ ਕਧ੍ਧੰਕਰ

ਜਗਠ ਜ਼ੁ ਲਗਾਨੇ ਕੀ ਫ਼ੁਨ੍ਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਧੇਠ ਈਭਰਤ ਕੀ ਜਾ ਹੈ ਤਮਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

સૂદખોર કા માલ ઉસે કોઈ નફ્અ નહીં દેતા :

સૂદખોર જબ મરેગા તો ઉસ કા માલ ઉસે કોઈ નફ્અ ન દેગા બલ્કે વોહ અપના સબ માલ વ અસ્બાબ પીછે છોડ જાએગા.

સાહિબે જૂદો નવાલ, રસૂલે બે મિસાલ, બીબી આમિના કે લાલ
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “બન્દા કહતા હૈ મેરા માલ, મેરા માલ. હાલાંકે ઇસ કા માલ તો સિર્ફ ત્રીન તરહ કા હૈ : (1) જો ઇસ ને ખા કર ફના કર દિયા (2) જો પહન કર બોસીદા કર દિયા ઔર (3) જો સ-દકા કર કે મહફૂઝ કર લિયા. ઇસ કે ઇલાવા જો કુછ હૈ વોહ લોગોં કે લિયે છોડ કર ચલા જાએગા.”⁽¹⁾

સૂદ કા અન્જામ કમી પર હોતા હૈ :

સૂદખોર ચૂંકે **اَللّٰهُ** کی نارાઝી ઔર ગઝબ કી પરવાહ નહીં કરતા બલ્કે સિર્ફ માલ કી ઝિયાદતી કો તરજીહ દેતા હૈ. પસ **اَللّٰهُ** ન સિર્ફ ઉસ ઝિયાદતી કો ખત્મ કર દેતા હૈ બલ્કે અસ્લ માલ કો ભી ખત્મ કર દેતા હૈ. યહાં તક કે ઉસ સૂદખોર કા અન્જામ ઇન્તિહાઈ ફકર પર હોતા હૈ, જૈસા કે અકસર સૂદખોરોં કા મુશા-હદા ભી ક્રિયા ગયા હૈ.

لَا يَنْفَعُهُ

(1) صحيح مسلم، كتاب الزهد والرقائق، الحديث: 2958، ص 1582

અગર ફર્જ કર લેં કે વોહ ઇસી ધોકા મેં મુબતલા હો કર ઇસ દારે ફાની સે ચલ બસા તો **اَللّٰهُ** عَزَّوَجَلَّ ઉસ કે વારિસોં કે હાથોં ઉસ કા માલ તબાહ વ બરબાદ કર દેગા. ઔર દુન્યા વ આખિરત મેં ઝિલ્લત વ રુસ્વાઈ કે સિવા કુછ હાથ ન આએગા. ચુનાન્થે,

اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ કા ફરમાને આલીશાન હૈ :

تَر-જ-મએ ક-જુલ ઈમાન : **اَللّٰهُ** હલાક
يَسْحَقُ اللهُ الرِّبَا وَيُزِي الصَّدَقَاتِ
કરતા હૈ સૂદ કો ઔર બઢાતા હૈ ખેરાત કો
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ
ઔર અલ્લાહ કો પસન્દ નહીં આતા કોઈ
(البقرة: ૨૮૧) ના શુકા બડા ગુનહગાર.

સરકારે વાલા તબાર, હમ બે કસોં કે મદદગાર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “(ઝાહિરી તૌર પર) સૂદ અગર્યે ઝિયાદા હી હો
આખિર કાર ઉસ કા અન્જામ કમી પર હોતા હૈ.”(1)

હો સકતા હૈ કે કિસી કે દિલ મેં યેહ વસ્વસા (Temptation)
આએ કે હમ તો દેખતે હેં કે કુફરાર વગૈરા સૂદ સે ખૂબ ફલ ફૂલ રહે હેં,
હમ ને તો કિસી કો બરબાદ હોતે નહીં દેખા, તો હમેં હી ક્યૂં ઇતના
ડરાયા જાતા હૈ ?

અરે મેરે નાદાન ઇસ્લામી ભાઈ ! આપ કો ક્યા હો ગયા હૈ ?
ક્યા આપ નહીં જાનતે કે ગોબર (Cow dung) કા કીડા (Worm) ગોબર
ખા કર ઝિન્દા રહતા હૈ મગર બુલબુલ (Nigdingale) કભી ગોબર
પસન્દ નહીં કરતી. ઔર કુત્તે (Dog) કી ખૂરાક હડી (Boan) હૈ મગર

لَا يَنْه

(1) البسند للإمام احمد بن حنبل، مسند عبد الله بن مسعود، الحديث: 4026، 2، ص 109

બકરી (Goat) હડી (Boan) નહીં ખાયા કરતી. મોમિન મોમિન હૈ, કાફિર કાફિર હૈ. ઐ મુસલમાન ! ઉસે યા'ની હરામ ખાને વાલે કો દેખ કર તુમ ક્યૂં વસ્વસે કા શિકાર હોતે હો ? યેહ બે વુકૂફી વ નાદાની હૈ, યેહ ઈમાન કી કમઝોરી હૈ, ઉન કા કસરતે માલ મત દેખો, યાદ રખો કે બ-ર-કત ઔર કસરત મેં બહુત ફર્ક હૈ.

બ-ર-કત ઔર કસરત મેં ફર્ક :

કસરત કે મા'ના હેં ઝિયાદતી ઔર બ-ર-કત કે મા'ના હેં જમ જાના, ન નિકલના. યા'ની થોડી સી ને'મત મુબારક હો તો બહુત ફાઈદા દેતી હૈ, યુનાન્યે બ-ર-કત વાલી થોડી સી બારિશ રહમત હોતી હૈ મગર કસરત કી બારિશ કભી અઝાબ ભી બન જાયા કરતી હૈ. ક્યા આપ નહીં દેખતે કે સાલ મેં એક કુતિયા (Bitch) કિતને બચ્ચે જનતી હૈ ? ઔર એક બકરી યા ગાય વગૈરા કિતને બચ્ચે જનતી હેં ? ગૌર કરેં તો મા'લૂમ હોગા કે કુતિયા સાલ મેં કઈ કઈ બચ્ચે જન જાતી હૈ, મગર ગાય યા બકરી વગૈરા બસ એક દો બચ્ચે હી જનતી હેં ઔર ઇસ કે બા વુજૂદ રેવડ ભી ઇન્હી કે બનતે હેં ઔર કુત્તોં કે કભી રેવડ નહીં બનતે.

ઈસી તરહ રોઝાના હઝારોં કી તા'દાદ મેં ગાય ઔર બકરિયાં ઝબ્હ કી જાતી હેં ઔર હજ કે દિનોં મિના કે મૈદાન મેં, ઉન પુર બહાર ફઝાઓં મેં લાખોં કી તા'દાદ મેં યેહ જાનવર અલ્લાહ جَلَّوَجَلَّ કી રાહ મેં ઝબ્હ કિયે જાતે હેં, મુસલમાન કરોડોં કી તા'દાદ મેં બકર ઈદ પર ગાય ઔર બકરોં કો અલ્લાહ جَلَّوَجَلَّ કી રાહ મેં ઝબ્હ કરતે હેં, મગર યેહ કુત્તા અલ્લાહ جَلَّوَجَلَّ કી રાહ મેં કભી નહીં કટતા, ક્યૂંકે યેહ હરામ હૈ. પસ જિસ ચીઝ કો અલ્લાહ جَلَّوَجَلَّને હરામ કરાર દિયા હૈ વોહ તા'દાદ મેં કસીર તો હો સકતી

હૈ મગર બ-ર-કત સે ખાલી હોતી હૈ ઔર જિસે **اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** ને હલાલ કરાર દિયા હૈ વોહ કિલ્લત કે બા વુજૂદ બ-ર-કત વાલી હોતી હૈ.

સૂદ્ધખોર મઝલૂમ કી બદ દુઆ સે હલાક હો જાતા હૈ :

સૂદ્ધખોર કો લોગ બુરા જાનતે હૈં ઉસે ફાસિક વ ફાજિર કહતે હૈં, ઉસ કે પાસ અપની અમાનતેં નહીં રખવાતે, સૂદ્ધખોર કે હાથોં જો ગુ-રબા વ ફુ-કરા બરબાદ હોતે હૈં ઔર જિન સે સૂદ્ધ વુસૂલ કરને મેં યેહ સખ્તી કરતા હૈ યકીનન ઉન કી બદ દુઆ કા શિકાર હો જાતા હૈ. ઔર યેહ ભી એક બુન્યાદી સબબ હૈ જો ઉસ કી જાન વ માલ સે ખૈરો બ-ર-કત કે ખાતિમે કા બાઈસ બનતા હૈ ક્યૂંકે મઝલૂમ કી દુઆ ઔર **اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** કે દરમિયાન કોઈ હિજાબ નહીં હોતા. યુનાન્થે,

હઝરતે સય્યિદુના ઇબ્ને અબ્બાસ **رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا** ફરમાતે હૈં કે સરકારે વાલા તબાર, હમ બે કસોં કે મદદગાર **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** ને જબ હઝરતે સય્યિદુના મુઆઝ **رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ** કો યમન ભેજા તો ઇશાદિ ફરમાયા : “મઝલૂમ કી બદ દુઆ સે બચના, ક્યૂંકે ઉસ કે ઔર **اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** કે દરમિયાન કોઈ હિજાબ નહીં હોતા.”⁽¹⁾

દા’વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મતબૂઆ 853 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આ’માલ” જિલ્દ અવ્વલ સફહા 719 પર એક હદીસે પાક મેં હૈ કે તાજદારે

دينه
(1) صحيح البخارى، كتاب المظالم و الغصب، باب الالتقاء والحدار من دعوة المظلوم،

રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત ﷺ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે જબ મઝલૂમ ઝાલિમ કે લિયે બદ દુઆ કરતા હૈ તો **اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ** ઉસ મઝલૂમ સે ઇશાદિ ફરમાતા હૈ : “મેં ઝરૂર તેરી મદદ ફરમાઉંગા અગર્યે કુછ મુદત બા’દ હી હો.”⁽¹⁾

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સૂદ્ધખોર કે ઝુલ્મ કા શિકાર હોને વાલી એક ઔરત ને જબ એક સૂદ્ધખોર કે લિયે બદ દુઆ કી તો ઉસ કા અન્જામ ક્યા હુવા આઈયે જાનતે હૈં. યુનાન્થે,

સૂદ્ધખોર હકીમ કી ઇબ્રત નાક મોત :

મદી-નતુલ ઔલિયા (મુલતાન શરીફ) મેં એક હકીમ હિક્મત કી દુકાન ચલાતા થા, એક દિન વોહ હકીમ શામ કો મતબ સે ફારિગ હો કર ઘર ગયા, ખાના ખાયા, ઇશા કી નમાઝ પઢી ઔર મા’મૂલાતે શબ સે ફારિગ હો કર સો ગયા. જબ રાત કા એક હિસ્સા ગુઝર ગયા તો અચાનક વોહ હકીમ જાગ ઉઠા ઔર અપને પેટ પર હાથ રખ કર બેઠ ગયા. ઉસ પર બેચૈની કી કૈફિયત તારી થી, કુછ દેર કે બા’દ એક સન્સની ખૈઝ મન્ઝર યૂં રુનુમા હુવા કે ઉસ કા પેટ ફટા ઔર તમામ ઘર મેં ગન્દગી ઔર બદબૂ કી શદીદ આંધી ચલ પડી, જો ફૈલતે ફૈલતે પૂરે મહલ્લે મેં ફૈલ ગઈ, બદબૂ ઇતની શદીદ થી કે કઈ અફરાદ બેહોશ ભી હો ગએ, અહલે ખાના ને મ્યૂનિસિપલ કોર્પોરેશન કે લોગોં કો રાતોં રાત બુલાયા ઔર ઉસ બદબૂદાર લાશ કો કૂડા કરકટ વાલી ગાડી મેં ડલવા કર શહર સે બાહર ફિંકવા દિયા.

(1) જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આ’માલ, જિ. 1, સ. 719

અગલી સુબહ ઇસ સન્સની ખેઝ વાકિએ કી ખબર તમામ અલાકે મેં ફેલ ગઈ હર શખ્સ બેચેન થા કે આખિર યેહ હકીમ એસા કૌન સા બુરા કામ કિયા કરતા થા કે ઇસ કદર શદીદ અઝાબ કા શિકાર હો કર મરા. ઇસ ભયાનક અન્જામ કી ખબર બતાતે હુએ એક શખ્સ ને બતાયા કે યેહ હકીમ મતબ કે ઇલાવા સૂદી લૈન દૈન ભી કિયા કરતા થા ઔર સાનિહા વાલે દિન ઇસ ને એક મકરૂઝ ઔરત સે સૂદી રકમ કમ હોને પર બદ તમીઝી કી, જિસ પર ઉસ ને બદ દુઆ દી ઔર યું યેહ હકીમ સૂદી લૈન દૈન કી વજહ સે ઇબ્રત નાક અઝાબ સે દો ચાર હો ગયા.

સૂદ સે મઈશત બરબાદ હો જાતી હૈ :

યેહ સૂદ હી કી નુહૂસત હૈ કે મુલ્ક સે તિજારત કા દીવાલિયા (Insolvent) નિકલ જાતા હૈ. ઝાહિર હૈ કે દૌલત ચન્દ ઇદારોં હી મેં મહદૂદ હો કર રહ જાતી હૈ ઔર તિજારત (Trading) જિસ દૌલત (Wealth/ money) કે ઝરીએ હોતી હૈ, જબ ચન્દ ઇદારોં હી તક મહદૂદ હો જાએગી તો મઈશત કી ગાડી કા પહિયા ભી રુક જાએગા.

મિસાલ કે તૌર પર મેં એક ચાદર ખરીદતા ઔર જિસ ને મુઝે ચાદર બેચી ઉસ કો નફ્આ હોતા. ઔર ઇસ તરહ ચાદર કી ડીમાંડ બઢતી જિસ સે ઉસ કી પૈદાવાર ભી બઢતી ઔર ફિર કપડે કી ઇન્ડસ્ટ્રી ચલતી, ડાઈંગ (Dying) કી ઇન્ડસ્ટ્રી ચલતી, સૂત (Yarn) કા કામ ચલતા, કપાસ (Cotton) કી ફસ્લ મઝીદ કાશત કી જાતી, તરહ તરહ કી બ-ર-કતેં નસીબ હોતીં, મગર સૂદ કે હુસૂલ કી વજહ સે લોગ માર્કેટ (Market) સે પૈસા ઉઠા કર મુખ્તલિફ સૂદી ઇદારોં મેં જમ્મ કરવા દેતે હૈં. ક્યૂંકે ઉન્હેં ઘર બૈઠે બિઠાએ ખાને કી આદત પડ જાતી હૈ.

જરાઈમ કા ઇઆફા :

સૂદ કી નુહૂસત સે જબ ઇન્ડસ્ટ્રી (Industry) બરબાદ હો જાતી હૈ તો તિજારત (Trading) ખત્મ હો જાતી હૈ ઔર ઇસ તરહ બે રોઝગારી (Unemployment) બઢતી હૈ. જબ બે રોઝગારી બઢતી હૈ તો જરાઈમ મેં ઇઆફા હો જાતા હૈ. કારખાને તો બન્દ હો જાતે હૈં મગર લોગોં કી ઝરૂરતેં બન્દ નહીં હોતીં બલ્કે વોહ અબ ભી ઉન સે લગી હોતી હૈં. યુનાન્યે, એક બે રોઝગાર શખ્સ જબ દેખતા હૈ કે બીવી બચ્ચે ભૂક સે બિલક રહે હૈં, માં બાપ ઉમ્મીદેં બાંધે હૈં કે બેટા કબ કુછ કમા કર લાએગા. અબ યેહ શખ્સ સૂદ કી ઇસ નુહૂસત (The curse of ineterest) કી વજહ સે ક્યા કરતા હૈ ?

આહ ! અબ યેહ નૌ જવાન કિસી કા મોબાઈલ ફોન છીન લેતા હૈ, કિસી કી કાર છીન લેતા હૈ, કિસી કે ઘર મેં ડકૈતી ડાલતા હૈ, કિસી કી જૈબ સે પર્સ માર લેતા હૈ. ફિર યેહી નૌ જવાન દૌલત કી ખાતિર કત્લ તક કર દેતા હૈ, ઇસી દૌલત કી ખાતિર પ્લોટોં પર કબ્જા કરતા હૈ. ઇસી દૌલત કી ખાતિર લોગ મુખ્તલિફ કિસ્મ કે જરાઈમ કા શિકાર હો જાતે હૈં ઔર ઇસ તરહ મુઆ-શરે મેં જરાઈમ કા એક ખત્મ ન હોને વાલા સિલ્સિલા પૈદા હોતા ચલા જાતા હૈ.

યેહ નહીં કહા જા સકતા કે યેહ શખ્સ જો કુછ કર રહા હૈ દુરુસ્ત કર રહા હૈ, બલ્કે યકીનન યેહ ગલત કર રહા હૈ, યેહ મુજરિમ હૈ યા'ની ડકૈતી વ ચોરી, મોબાઈલ ફોન છીનના, લોગોં કી જૈબેં કાટના, ઘરોં કો લૂટના, તિજોરિયાં સાફ કરના વગૈરા યેહ સબ ગલત હૈ, અગર બિગૈર તૌબા કિયે મર ગયા ઔર **اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ** ઔર ઉસ કે પ્યારે હબીબ **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** રૂઠ ગએ તો સપ્ત અઝાબ કા અન્દેશા હૈ.

સૂદ કી ઇસી નુહૂસત કી વજહ સે દૌલત બસ ચન્દ ઇદારોં તક મહદૂદ હો કર રહ ગઈ હૈ કે જિસ કે ઝરીએ ખરીદ વ ફરોખ્ત ઔર તિજારત હોની થી. અબ ઇસ કા નતીજા યેહ હૈ કે મુઆ-શરે મેં જરાઈમ બઢ ચુકે હેં.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! રિશ્વત કે કલ્અ કમ્અ પર હુકૂમતી ઇદારે કામ કર રહે હેં, ચોરી કી રોકથામ કે લિયે હુકૂમતી ઇદારે કામ કર રહે હેં. ઐ કાશ ! સૂદ કી ઇસ બઢતી હુઈ નક્લો હ-ર-કત કે લિયે ભી કોઈ હુકૂમતી ઇદારા બન જાએ, જો સૂદ કી ઇસ નુહૂસત કો રોકે.

બરોઝે કિયામત સૂદખોર કી હાલત :

સૂદખોર કા બરોઝે હશર વોહ અન્જામ હોગા કે --- **اليومنا والحيظ** ---, હઝરતે સય્યિદુના ઔફ બિન માલિક **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ** સે મરવી હૈ કે શહન્શાહે મદીના, સાહિબે મુઅત્તર પસીના, બાઈસે નુઝૂલે સકીના. **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ને ઇશાદિ ફરમાયા : “કિયામત કે દિન સૂદખોર કો ઇસ હાલ મેં ઉઠાયા જાએગા કે વોહ દીવાના વ મખ્બૂતુલ હવાસ હોગા.”⁽¹⁾

યા'ની સૂદખોર કબ્રોં સે ઉઠ કર હશર કી તરફ ઐસે ગિરતે પડતે જાએંગે જૈસે કિસી પર શૈતાન સુવાર હો કર ઉસે દીવાના કર દે. જિસ સે વોહ ચક્સાં ન ચલ સકેંગે. ઇસ લિયે કે જબ લોગ કબ્રોં સે ઉઠાએ જાએંગે ઔર મહશર કી તરફ ચલેંગે તો સબ ચહાં તક કે કુફ્ફાર ભી દુરુસ્ત ચલ

(1) البعجم الكبير، عوف بن مالك، الحديث: 110، 187، ص 10

પરેંગે મગર સૂદખોર કો ચલના ફિરના મુશ્કિલ હોગા ઔર યેહી સૂદખોર કી પહચાન હોગી.

સૂદખોર કા નફલ કબૂલ હોગા ન કોઈ ફર્મ :

अब्लाह رُحْمَہُ سૂદખોર કો આખિરત મેં હલાક ફરમાએગા, ઉસ કા સ-દકા, ખૈરાત, હજ, સિલએ રેહ્મી, જિહાદ સબ બરબાદ હોગા ઇસ લિયે કે ઉસ ને સારી નેકિયાં ઇસ સૂદી માલ સે કી હોંગી. ક્યૂંકે ખરાબ બીજ કા ફલ ભી ખરાબ હી હોતા હૈ, ઇસ સૂદખોર કા માલ ન ઇસે મૌત કે વક્ત કામ આએગા ન મૌત કે બા'દ. યુનાન્યે,

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا સે મરવી હૈ : “સૂદખોર કા ન સ-દકા કબૂલ ક્રિયા જાએગા, ન જિહાદ, ન હજ ઔર ન હી સિલએ રેહ્મી.”⁽¹⁾

સૂદખોર કી કબ્લ સે દહક્તી આગ નિકલતી :

આજ સે તકરીબન પચાસ સાલ કબ્લ કી બાત હૈ કે જલાલપૂર પીરવાલા કે નવાહી અલાકે કી એક કબ્ર સે હર જુમા'રાત કો દહક્તી હુઈ આગ નિકલતી થી, આગ કે શો'લે દૂર સે વાઝેહ દિખાઈ દિયા કરતે થે, અહલે અલાકા ઉસ કબ્ર મેં મદફૂન શખ્સ પર અઝાબે ઇલાહી હોતા હુવા દેખ કર નિહાયત પરેશાન થે. યુનાન્યે,

لَدِينِهِ

(1) تفسیر قرطبي، البقرة، تحت الآية: 276، ج2، الجزء الثالث، ص274

વોહ એક બુઝુર્ગ કી બારગાહ મેં હાઝિર હુએ ઔર તમામ માજરા બયાન કિયા. વોહ બુઝુર્ગ ચન્દ દિન તક ઉસ અઝાબ વાલી કબ્ર પર **اَللّٰهُمَّ** **عَزَّوَجَلَّ** કા ઝિક કરતે રહે, મુખ્તલિફ અવરાદો વઝાઈફ મેં મશ્ગૂલ રહે ઔર મયિત કે લિયે દુઆએં કી બિલ આખિર વોહ અઝાબ કી સૂરત આંખોં સે ઓઝલ હો ગઈ. અઝાબ વાલી કબ્ર કે મુ-તઅલ્લિક જબ મા'લૂમાત કી ગઈ તો પતા ચલા કે સાહિબે કબ્ર ઝાહિરી તૌર પર તો નેક મુસલ્માન થા લેકિન સૂદ કા લૈન દૈન કરતા થા.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ન જાને **اَللّٰهُمَّ** **عَزَّوَجَلَّ** કા ગઝબ કિસ ગુનાહ પર નાઝિલ હો જાએ, હમેં હર ગુનાહ સે તૌબા કરની ચાહિયે. હમેં ક્યા હો ગયા હૈ ? અરે માલ ઔર દુન્યા કી મહબ્બત ને ઇતના અન્યા કર દિયા કે સૂદી કારોબાર ઔર સૂદી લૈન દૈન મેં મુખ્તલા હો કર સૂદ પર કર્ઝ લેને કે લિયે તથ્યાર હો ગએ. અગર **اَللّٰهُمَّ** **عَزَّوَجَلَّ** નારાઝ હો ગયા ઔર ઉસ કે પ્યારે હબીબ **صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم** રૂઠ ગએ ઔર સૂદ કી વજહ સે અઝાબ ને આ લિયા તો ક્યા કરેંગે ?

કર લે તૌબા રબ કી રહમત હૈ બડી
કબ્ર મેં વરના સઝા હોગી કડી
એક દિન મરના હૈ આખિર મૌત હૈ
કર લે જો કરના હૈ આખિર મૌત હૈ
આગાહ અપની મૌત સે કોઇ બશર નહીં
સામાન સો બરસ કા હૈ પલ કી ખબર નહીં

હલાલ વ હરામ કી તમીઝ કા ખત્મ હોના :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! માલે હરામ આફત હૈ ઔર આહ ! અબ વોહ દૌર આ ચુકા હૈ કે મુઆ-શરે સે હલાલ વ હરામ કી તમીઝ ખત્મ હો ગઈ હૈ, ઇન્સાન માલ કી મહબ્બત મેં અન્ધા હો ચુકા હૈ, ઇસે બસ માલ ચાહિયે. ચાહે જૈસે આએ. ચુનાન્ધે,

હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક, સચ્ચાહે અફલાક
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “લોગોં પર એક ઝમાના
 ઐસા આએગા કે આદમી પરવાહ ભી ન કરેગા કે ઇસ ચીઝ કો કહાં સે
 હાસિલ કિયા હૈ ? હલાલ સે યા હરામ સે.”⁽¹⁾

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! માલે હરામ મેં કોઈ ભલાઈ
 નહીં, બલ્કે ઇસ મેં બરબાદી હી બરબાદી હૈ, માલે હરામ સે કિયા ગયા
 સ-દકા કબૂલ હોતા હૈ ન હી ઇસ મેં બ-ર-કત હોતી હૈ ઔર છોડ કર મરે
 તો અઝાબે જહન્નમ કા સબબ બનતા હૈ. ચુનાન્ધે,

માલે હરામ સે કિયા ગયા સ-દકા મકબૂલ નહીં :

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે
 રિવાયત હૈ કે સરકારે મદીના صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન
 હૈ : “જો બન્દા માલે હરામ હાસિલ કરતા હૈ અગર ઉસ કો સ-દકા કરે તો
 મકબૂલ નહીં ઔર ખર્ચ કરે તો ઉસ કે લિયે ઉસ મેં બ-ર-કત નહીં ઔર
 دَيْنُهُ

(1) صحيح البخارى، كتاب البيوع، باب قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا،

છોડ કર મરેગા તો જહન્નમ મેં જાને કા સામાન હૈ, **اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** બુરાઈ સે બુરાઈ કો નહીં મિટાતા, હાં નેકી સે બુરાઈ કો મિટા દેતા હૈ, બેશક ખબીસ કો ખબીસ નહીં મિટાતા.”(1)

હરામ ખાને વાલા મુસ્તાહિકે નાર હૈ :

હઝરતે સય્યિદુના જાબિર **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ** સે રિવાયત હૈ કે મ-દની તાજદાર **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ને ઇશદિ ફરમાયા : “જો ગોશ્ત હરામ સે ઉગા હૈ (યા’ની પલા બઢા હૈ) જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા. (યા’ની ઇબ્તિદાઅન, ક્યૂંકે મુસલ્માન બિલ આબિર જન્નત મેં જાએગા) કે ઉસ કે લિયે આગ ઝિયાદા બેહતર હૈ.”(2)

હરામ ખાને સે દુઆ કબૂલ નહીં હોતી :

સાહિબે જૂદો નવાલ, રસૂલે બે મિસાલ **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “**اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** પાક હૈ ઔર પાક હી કો દોસ્ત રખતા હૈ ઔર ઉસ ને મુઅમિનીન કો વોહી હુકમ દિયા હૈ જો મુર-સલીન કો હુકમ દિયા થા. યુનાન્થે ઉસ ને રસૂલોં સે ઇશદિ ફરમાયા :

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَ

اعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ

عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ ﴿١٨﴾ البومنون: 51

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઇમાન : ઐ

પૈગમ્બરો પાકીઝા ચીઝેં ખાઓ ઔર

અચ્છા કામ કરો મેં તુમ્હારે કામોં કો

જાનતા હું.

ادينه

(1) البسند للامام احمد بن حنبل، مسند عبد الله بن مسعود، الحديث: 3242، 27، 34

(2) المرجع السابق، مسند جابر بن عبد الله، الحديث: 14448، 57، 64 ملقطاً

ઔર મોમિનોં સે ઇશદિ ફરમાયા :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا مِنْ
طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۖ ﴿٢﴾ البقرة: 172

તર-જ-મએ ક-ઝુલ ઇમાન : ઐ ઇમાન
વાલો ખાઓ હમારી દી હુઈ સુથરી
ચીઝેં.

ફિર આપ ﷺ ને એક શખ્સ કા ઝિક ક્રિયા જો તવીલ સફર કરતા હૈ, જિસ કે બાલ પરેશાન ઔર બદન ગુબાર આલૂદ હૈ (યા'ની ઉસ કી હાલત ઐસી હૈ કે જો દુઆ કરે વોહ કબૂલ હો) ઔર અપને હાથ આસ્માન કી તરફ ઉઠા કર યા રબ ! યા રબ ! કહતા હૈ હાલાંકે ઉસ કા ખાના હરામ હો, પીના હરામ, લિબાસ હરામ ઔર ગિઝા હરામ, ફિર ઉસ કી દુઆ⁽¹⁾ કેસે કબૂલ હોગી.”⁽²⁾

એક રિવાયત મેં હઝરતે સય્યિદુના સા'દ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કો મુસ્તજાબુદા'વાત બનને કા નુસ્ખા ઇશદિ ફરમાતે હુએ જનાબે સાદિકો અમીન ﷺ ને ઇશદિ ફરમાયા : “ઐ સા'દ ! અપની ગિઝા પાક કર લો ! મુસ્તજાબુદા'વાત હો જાઓગે, ઉસ ઝાતે પાક કી કસમ જિસ કે કબ્જાએ કુદરત મેં મુહમ્મદ ﷺ કી જાન હૈ ! બન્દા હરામ કા લુકમા અપને પેટ મેં ડાલતા હૈ તો ઉસ કે 40 દિન કે અમલ કબૂલ નહીં હોતે ઔર જિસ બન્દે કા ગોશત હરામ ઔર સૂદ સે પલા બઢા હો ઉસ કે લિયે આગ ઝિયાદા બેહતર હૈ.”⁽³⁾

لَدِينِهِ

(1) યા'ની અગર કબૂલે દુઆ કી ખ્વાહિશ હો તો કસબે હલાલ ઇખ્તિયાર કરો કે ઇસ કે બિગેર કબૂલે દુઆ કે અસ્બાબ બેકાર હૈં.

(2) المسند للإمام أحمد بن حنبل، مسند أبي هريرة، الحديث: 8356، ج 3، ص 220

(3) المعجم الاوسط، الحديث: 6495، ج 5، ص 34

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! અગર દુઆ કી કબૂલિયત કી ખ્વાહિશ હો તો કરબે હલાલ ઇજ્તિયાર કીજિયે કે બિગૈર ઇસ કે દુઆ કબૂલ હોતી હૈ ન નમાઝ ઔર ન હી દૂસરે ફરાઈઝ. યુનાન્ચે,

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا સે મરવી હૈ : “સૂદખોર કા ન સ-દકા કબૂલ ક્રિયા જાએગા, ન જિહાદ, ન હજ ઔર ન હી સિલઅ રેહમી.”⁽¹⁾

આહ ! નેકિયાં ખાક હો ગઈ :

अَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ કે મહબૂબ, દાનાએ ગુયૂબ, મુનઝઝહુન અનિલ ઉયૂબ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ફરમાને આલીશાન હૈ : “ક્રિયામત કે દિન કુછ લોગોં કો લાયા જાએગા, જિન કે પાસ તિહામા પહાડોં કી મિસ્લ નેકિયાં હોંગી યહાં તક કે જબ ઉન કો લાયા જાએગા તો अَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ ઉન કી નેકિયોં કો ઉઝતી હુઈ ખાક કી તરહ કર દેગા, ફિર ઉન્હેં જહન્નમ મેં ફેંક દિયા જાએગા.” અર્ઝ કી ગઈ : “યા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! યેહ કેસે હોગા ?” તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદ ફરમાયા : “વોહ નમાઝ પઢતે, ઝકાત દેતે, રોઝે રખતે ઔર હજ કરતે હોંગે લેકિન જબ ઉન્હેં કોઈ હરામ ચીઝ પેશ કી જાતી તો લે લેતે થે પસ अَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ ઉન કે આ’માલ કો મિટા દેગા.”⁽²⁾

لَدِينِهِ

(1) તફસીર કર્તબી, સુરેત્તે બક્રા, તહત્તે આયે: 276, જ: 2, વ: 274

(2) ક્તાબ કીબૈરુલ્લઝહી, કીબૈરે શામતે વાલ્અશ્મોન, ફસલ ફી મન---અલખ, વ: 136

પેશકશ: મર્કઝી મજલિસે શુરા

સૂદખોર કો અઝદહે ને લપેટ લિયા :

કોએટા એન એન આઈ ન્યૂઝ એજન્સી કે હવાલે સે એક ખબર મન્કૂલ હૈ કે બલૂચિસ્તાન કે એક કરબે મેં મુર્દે કો લહદ મેં ઉતારતે હુએ ઉસ વક્ત લોગોં મેં ખૌફો હિરાસ ફૈલ ગયા જબ મુર્દે સે લિપટે એક અઝદહે ને કફન સે અપના સર બાહર નિકાલા. તફસીલાત કે મુતાબિક શૈખ માંદા કા રિહાઈશી ઇન્તિકાલ કર ગયા. નમાઝે જનાઝા કે બા'દ જબ મુર્દે કો લહદ મેં ઉતારતે વક્ત ઉસ કે ઊપર સે કપડા હટાયા ગયા તો ઉસ કે કફન કે ઊપર એક ખૌફનાક અઝદહા લિપટા હુવા થા, એની શાહિદોં કે મુતાબિક સાંપ મુર્દે કે પાઉં સે બલ ખાતા હુવા પૂરે કફન સે હોતા હુવા ઉસ કે સર કે ઊપર થા. લોગોં ને બતાયા કે હલાક હોને વાલા શખ્સ સૂદ કી એક કિસ્મ કા કારોબાર કરતા થા ઔર ઉ-લમા ને લોગોં કો સાંપ મારને સે મન્અ કરતે હુએ ઇસી તરહ દફન કરને કા હુકમ દે દિયા.

अल्लाह جَلَّوَجَلَّ اَم سب کي مહફૂઝ ફરમાએ.

સૂદ કા ઇલાજ

(The Cure of Interest)

પહલા ઇલાજ લખી ઉમ્મીદોં સે કનારા કશી :

મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સૂદ કી નુહૂસત સે મહફૂઝ રહને કે લિયે સબ સે પહલે લખી ઉમ્મીદોં સે અપને દામન કો પાક રખને કી ઝરૂરત હૈ. યુનાન્યે,

ਸਾਮਾਨ ਸੋ ਭਰਸ਼ਾ ਕਾ ਹੈ ਪਲ ਕੀ ਯਯਰ ਨਹੀਂ :

ਭਰਸ਼ੇ ਸਥਿਤੁਨਾ ਅਭੂ ਸਥਿਤ ਯੁਦਰੀ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ਸੇ ਮਰਵੀ ਹੈ ਕੇ ਭਰਸ਼ੇ ਸਥਿਤੁਨਾ ਉਸਾਮਾ ਬਿਨ ਜੈਦ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ਨੇ ਭਰਸ਼ੇ ਸਥਿਤੁਨਾ ਜੈਦ ਬਿਨ ਸਾਬਿਤ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ਸੇ ਐਕ ਲੌਂਡੀ ਐਕ ਸੋ ਦੀਨਾਰ ਮੇਂ ਯਰੀਦੀ ਔਰ ਐਕ ਮਈਨਾ ਤਕ ਕਾ ਉਧਾਰ ਕਿਆ ਤੋ ਮੈਂ ਨੇ ਨਾਬਿਥੇ ਅਕਰਮ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ਕੋ ਫ਼ਰਮਾਤੇ ਸੁਨਾ : “ਕਿਆ ਤੁਮ ਉਸਾਮਾ ਪਰ ਤਅਜ਼ਯੁਬ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਐਕ ਮਈਨੇ ਕਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੌਂਡੀ ਯਰੀਦੀ ਹੈ. ਈਸ ਨੇ ਤੋ ਲਮ੍ਬੀ ਉਮੀਦ ਆਂਧ ਰਖੀ ਹੈ. ਉਸ ਜਾਤ ਕੀ ਕਸਮ ਜਿਸ ਕੇ ਕਯਲੇ ਕੁਦਰਤ ਮੇਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਹੈ ! ਮੈਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਆਂਧੇਂ ਜਬ ਕੀ ਯੋਵੀਂ ਤੋ ਯੇਹੀ ਯਯਾਲ ਕਿਆ ਕੇ ਪਲਕੇਂ ਯਨ੍ਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਲੇ ਅَللّٰهُمَّ مੇਰੀ ਕੁਲ ਕਯਲ ਕਰ ਲੇਗਾ ਔਰ ਜਬ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਆਂਧੇਂ ਉਠਾਤਾ ਢੂੰ ਤੋ ਯੇਹੀ ਯਯਾਲ ਕਰਤਾ ਢੂੰ ਕੇ ਈਸੇ ਨੀਥੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਲੇ ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਕਯਲ ਛੋ ਜਾਏਗੀ ਔਰ ਜਬ ਮੈਂ ਲੁਕਮਾ ਉਠਾਤਾ ਢੂੰ ਤੋ ਯੇਹੀ ਯਯਾਲ ਛੋਤਾ ਹੈ ਕੇ ਈਸ ਕੇ ਨਿਗਲਨੇ ਸੇ ਪਲੇ ਪਲੇ ਮੌਤ ਆ ਜਾਏਗੀ.” ਈਸ ਕੇ ਆ’ਦ ਈਸ਼ਾਦਿ ਫ਼ਰਮਾਯਾ : “ਐ ਈਨਸਾਨੋ ! ਅਗਰ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਅਕਲ ਹੈ ਤੋ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਮੁਦਾ ਲੋਗੋਂ ਮੇਂ ਸੁਮਾਰ ਕਰੋ, ਉਸ ਜਾਤ ਕੀ ਕਸਮ ਜਿਸ ਕੇ ਕਯਲੇ ਕੁਦਰਤ ਮੇਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਆਤ ਕਾ ਤੁਮ ਸੇ ਵਾ’ਦਾ ਕਿਆ ਗਯਾ ਹੈ (ਯਾ’ਨੀ ਮੌਤ) ਵੋਛ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਔਰ ਤੁਮ ਉਸੇ ਆਜਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ.”⁽¹⁾

ਆਗਾਛ ਅਪਨੀ ਮੌਤ ਸੇ ਕੋਈ ਯਸ਼ਰ ਨਹੀਂ

ਸਾਮਾਨ ਸੋ ਭਰਸ਼ਾ ਕਾ ਹੈ ਪਲ ਕੀ ਯਯਰ ਨਹੀਂ

الدينه

(1) شعب الايمان، باب في الزهد وقصر الأمل، الحديث: 77، 10513، ص 355

ઇસ રિવાયત મેં કિસ કદર ઇબ્રત કે મ-દની ફૂલ હૈં, યેહી વોહ લખી ઉમ્મીદોં હૈં જો તવીલ મન્સૂબોં ઔર તવીલ ઝિન્દગી કી ઉમ્મીદ પર સૂદી કર્જ લેને દેને પર આમાદા કર દેતી હૈં, કે પાંચ⁵ યા દસ¹⁰ સાલોં મેં કિસ્તોં કી અદાએગી કર દેંગે.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! યાદ રખિયે ! લખી ઉમ્મીદોં કા બુન્યાદી સબબ દુન્યા કી મહબ્બત હૈ ઔર યેહ માલ ઔર દુન્યા કી મહબ્બત હી બન્દે કો મૌત સે ગાફિલ કર દેતી હૈ. જિસ કે સબબ વોહ દુન્યા કા ઐશો આરામ હાસિલ કરને કે લિયે હર દમ મસરૂફ રહતા હૈ. હમ બે કસોં કે મદદગાર, સરકારે વાલા તબાર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે કસીર ઇશ્દિઅત હૈં જિન સે દુન્યા કી મહબ્બત સે જાન છુડા કર આખિરત કી તય્યારી કા ઝેહન મિલતા હૈ. ઔર ઇન ઇશ્દિઅત મેં સબબ ઔર ઇલાજ દોનોં મૌજૂદ હૈં. યુનાન્યે,

“ભૂલે અમલ” કે છ હુકમ કી નિસ્ખત સે લખી ઉમ્મીદોં કે મુ-તઅલ્લિક

છ ફરામીને મુસ્તાફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

﴿1﴾..... હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં કે શફીએ રોઝે શુમાર, દો આલમ કે માલિકો મુખ્તાર બિ ઇઝને પરવર્દ ગાર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને હમારે લિયે મુરબ્બઅ શકલ મેં એક લકીર ખીંચી. ઉસ કે દરમિયાન ભી એક લકીર ખીંચી, ફિર ઉસ કે ગિર્દ કઈ લકીરેં ખીંચી ઔર એક લકીર ખીંચી જો ઉસ મુરબ્બઅ સે બાહર જા રહી થી. ફિર આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા : “ક્યા તુમ જાનતે હો યેહ ક્યા હૈ ?” હમ ને અર્જ કી : “અલ્લાહ ઔર ઉસ કા રસૂલ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم બેહતર જાનતે હૈં.” તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને

દરમિયાન વાલી લકીર કે બારે મેં ફરમાયા કે યેહ ઈન્સાન હૈ ઔર મુરબબઅ લકીર કે બારે મેં ફરમાયા કે યેહ મૌત હૈ જો ઈસે ઘેરે હુએ હૈ ઔર યેહ દરમિયાન વાલી લકીરેં મસાઈબ હેં જો ઈસ કો નોચતે હેં અગર એક સે બચ જાએ તો દૂસરે કે હથ્થે ચઢ જાતા હૈ ઔર બાહર નિકલને વાલી લકીર કે બારે મેં ફરમાયા કે યેહ ઉમ્મીદ હૈ. ⁽¹⁾

﴿2﴾..... હઝરતે સય્યિદુના હસન બસરી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْقَوِی ફરમાતે હેં કે શહન્શાહે ખુશ ખિસાલ, પૈકરે હુસ્નો જમાલ, દાફેએ રન્જો મલાલ
صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ કિરામ رِضْوَانُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને સહાબએ કિરામ سے દરયાફત ફરમાયા : “ક્યા તુમ સબ જન્નત મેં જાના ચાહતે હો ?” ઉન્હોં ને અર્ઝ કી :
“જો હાં ! યા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ !” તો આપ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈશાદ ફરમાયા : “ઉમ્મીદેં કમ રખો, અપની મૌત કો આંખોં કે સામને રખો ઔર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ સે ઈસ તરહ હયા કરો જિસ તરહ હયા કરને કા હક હૈ.” ⁽²⁾

﴿3﴾..... નૂર કે પૈકર, તમામ નબિયોં કે સરવર, દો જહાં કે તાજવર, સુલ્તાને બહ્રો બર صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને સય્યિદુના મુઆઝ બિન જબલ સે ઉન કે ઈમાન કી હકીકત પૂછી તો ઉન્હોં ને અર્ઝ કી : “મેં જબ ભી કોઈ કદમ ઉઠાતા હૂં તો યેહ ખયાલ કરતા હૂં કે ઈસ કે બા’દ દૂસરા કદમ નહીં ઉઠાઉંગા.” ⁽³⁾

لَدِينِهِ

(1) صحيح البخارى، كتاب الرقاق، فى الامل وطوله، الحديث: 6417، ج4، ص224

(2) كتاب الزهد لابن المبارك، باب الهرب من الخطايا والذنوب، الحديث: 317، ص107

(3) حلية الاولياء، الرقم 32 معاذ بن جبل، الحديث: 816، ج1، ص306

﴿4﴾..... હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હૈં કે જબ હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક, સય્યાહે અફલાક صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને યેહ આયતે મુબા-રકા તિલાવત ફરમાઈ :

فَتَنْ يُرِيدُ اللهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحُ ۖ صَدْرَكَ لِلْإِسْلَامِ ۖ
અલ્લાહ રાહ દિખાના ચાહે ઉસ કા સીના

﴿8﴾، الانعام: 125

ઈસ્લામ કે લિયે ખોલ દેતા હૈ.

ઈસ કે બા'દ આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “જબ નૂર સીને મેં દાખિલ હોતા હૈ તો સીના ખુલ જાતા હૈ.” અર્ઝ કી ગઈ : “ચા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! ક્યા ઇસ કી કોઈ અલામત હૈ જિસ કે ઝરીએ પહચાન હો સકે ?” તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “હાં ધોકે વાલે ઘર સે દૂર રહના, દાઈમી ઘર કી તરફ રુજૂઅ કરના ઔર મૌત કે આને સે પહલે ઇસ કે લિયે તય્યારી કરના.”(1)

﴿5﴾..... હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا સે મરવી હૈ કે એક રોઝ હુઝૂર નબિય્યે પાક, સાહિબે લૌલાક صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ બાહર તશરીફ લાએ તો ઉસ વક્ત ધૂપ દરખ્ત કી ટહનિયોં તક પહોંચ ચુકી થી. પસ આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “દુન્યા ઇસી કદર બાકી રહ ગઈ હૈ જિસ કદર ગુઝરે હુએ દિન કે મુકાબલે મેં યેહ વક્ત બાકી હૈ.”(2)

لَا يَنْفَعُهُ

(1) المستدرک للحاکم، کتاب الرقاق، باب اعلام النور فی الصدور، الحدیث: 7933، ج 5، ص ۴۴

(2) موسوعة للامام ابن ابی الدنيا، کتاب قصر الامل، الحدیث: 120، ج 3، ص 331

﴿6﴾..... હઝરતે અમ્ર બિન ઔફ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હેં કે **अल्लाह** के मलबूबा, दानाअे गुयूबा, मुनज़्जलुन अनिल उयूबा عَزَّوَجَلَّ के मलबूबा, दानाअे गुयूबा, मुनज़्जलुन अनिल उयूबा صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ने ईशदि फरमाया : “**अल्लाह** की कसम ! मैं तुम पर फ़कीरी से भौंक नहीं करता, मगर भौंक है के तुम पर दुन्या कैला दी जाअे जैसे तुम से पडले वालों पर कैला दी गई थी, तो तुम इस में रग़्बत कर जाओ जैसे वोह लोग रग़्बत कर गअे और तुम्हें वैसे ही हलाक कर दे जैसे उन्हें हलाक कर दिया.”⁽¹⁾

दूसरा इलाज दौलते दुन्या से छुटकारा :

दुन्यावी दौलत की मलबूबत ने हमें बरबाद कर दिया है, हम अपने मुआ-शरे को देभते हैं के दौलत मन्दों के पीछे आंभें बन्द किये दौडा ही यला जा रहा है, इसे न तो इस बात से कोई गरज़ है के येह दौलत मन्द सूद की इमारत पर भडा छो कर इतना गिंया नज़र आ रहा है और न ही इसे इस बात की कोई परवाह है के इस ने येह दौलत कैसे कमाई, बढे इस की तो ज्वाहिश ही येह है के वोह भी दौलत मन्द बन जाअे. आज आप को ऐसे कई लोग मिलेंगे, के जब उन से पूछें के इन दौलत मन्दों के पीछे क्यूं भागते छो ? तो कहेंगे : “भई आप को नहीं पता के दौलत कितनी ज़रूरी है, दौलत से इज़्ज़त है, दौलत से शोहरत है, दौलत से सब कुछ है.”

ادینه

(1) صحيح البخارى، كتاب الرقاق، بَاب مَا يُحَذَّرُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا - - الخ، الحديث: ٦٢٣٥ ج

ص ٢٢٥ ملتقطاً

હકીકી દૌલત :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! દુન્યા કે માલ વ દૌલત કી કોઈ હૈસિયત નહીં બલ્કે હકીકી દૌલત તકવા, પરહેઝ ગારી, ખોફે ખુદા ઔર ઇશકે મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم હૈ ઔર **اَللّٰہُ** عَزَّ وَجَلَّ યેહ દૌલત ઉસે અતા ફરમાતા હૈ જિસ સે રાજી હોતા હૈ. લિહાઝા દૌલત વ હુકૂમત કા હોના ફઝીલત કી બાત નહીં હૈ. ક્યૂંકે ફિરઔન, નમરૂદ ઔર કારૂન ભી તો દૌલત વ હુકૂમત વાલે થે. મગર ઉન કી દૌલત વ હુકૂમત ઉન્હેં અ-બદી લા'નત સે મહફૂઝ ન રખ સકી જિસ સે મા'લૂમ હુવા કે હુકૂમત ઔર દૌલત કા હોના ફઝીલત કા બાઈસ નહીં, બલ્કે ફઝીલત કા બાઈસ તો યેહ હૈ કે **اَللّٰہُ** عَزَّ وَجَلَّ હમ સે રાજી હો જાએ, તકવા વ પરહેઝ ગારી મિલ જાએ. ઔર અગર દૌલત મિલે તો વોહ જિસ કે મિલને પર રખ રાજી હો, હલાલ ઔર શુબા સે પાક હો. જૈસા કે દૌલત તો સય્યિદુના ઉસ્માને ગની ઔર હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુરહમાન બિન ઔફِ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا કે પાસ ભી થી, મગર ઇન કી દૌલત હરામ ઔર શુબા કે માલ સે પાક થી. ઔર ઇન્હેં જો દૌલત ભી મિલતી ઉસે ઇસ્લામ કે નામ પર કુરબાન કરતે ચલે જાતે ઔર **اَللّٰہُ** عَزَّ وَجَلَّ ઔર રસૂલે કરીમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી રિઝા કે હુસૂલ કી કોશિશ કરતે થે. યુનાન્યે, દૌલત મન્દ સહાબએ કિરામ ને અપની દૌલત સે ઐસે ઐસે ગુલામ આઝાદ કિયે કે ઉન્હોં ને ઇશકે રસૂલ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી લા ઝવાલ મિસાલેં રકમ કીં. યા'ની અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે સય્યિદુના સિદ્દીકે અકબર رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને હઝરતે

સચ્ચિદુના બિલાલ હબશી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો આઝાદ કર કે સરકારે મદીના મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી બારગાહ મેં પેશ ક્રિયા ઔર ફિર ઇન્હોં ને ઇશકે મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી જો મિસાલ કાઈમ કી ઇસે કૌન નહીં જાનતા.

હલાલ પર હિસાબ ઔર હરામ પર અઝાબ છે :

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઈયો ! હકીકત મેં દૌલત વ શોહરત જૈસી સબ ચીઝેં આઝમાઈશ હેં, અગર્યે તમામ દૌલત હલાલ હો ફિર ભી ઇસ કા હિસાબ દેના પડેગા. ચુનાન્ચે,

હઝરતે અબૂ સઈદ ખુદરી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હેં કે એક બાર હમ ઝઈફ ઔર નાદાર લોગ બૈઠે હુએ થે કે સરકારે વાલા તબાર, હમ બે કસોં કે મદદગાર, શફીએ રોઝે શુમાર صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم હમારે પાસ તશરીફ લાએ, ઉસ વક્ત એક શખ્સ કુરઆને કરીમ કી તિલાવત કર રહા થા ઔર હમારે લિયે દુઆ કર રહા થા. તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઇશાદ ફરમાયા : “સબ તા’રીફેં **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે લિયે જિસ ને મેરી ઉમ્મત મેં એસે નેક સીરત બન્દે પૈદા ક્રિયે, જિન કે સાથ મુઝે રહને કા હુકમ દિયા ગયા હૈ.” ફિર ઇશાદ ફરમાયા : “ફુ-કરા મુસ્લિમીન કો કિયામત કે રોઝ કામિલ નૂર કી બિશારત હો કે વોહ ગની લોગોં સે આધા દિન પહલે જન્નત મેં દાખિલ હોંગે યા’ની પાંચ સો⁵⁰⁰ સાલ કી મિકદાર પહલે દાખિલ હોંગે. યેહ ફુ-કરા જન્નત મેં ને’મતોં સે લુત્ફ અન્દોઝ હો રહે હોંગે ઔર ગની લોગોં કા મુહા-સબા ક્રિયા જા રહા હોગા.”⁽¹⁾

ادینہ

(1) الدر المنثور، الکھف، تحت الآية: 28، 57، ص 382

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ખાલિસ હલાલ માલ જમ્મ કરને વાલે ઉ-મરા યા'ની વોહ લોગ જો ખાલિસ હલાલ માલ લે કર કિયામત કે દિન હાઝિર હોંગે જબ વોહ અપને માલ કા હિસાબ દે રહે હોંગે તો ફુ-કરા ઉન ઉ-મરા યા'ની માલદારોં સે પાંચ સો⁵⁰⁰ સાલ પહલે જન્નત મેં દાખિલ હોંગે. ગૌર કીજિયે કે જબ યેહ હલાલ માલ લાને વાલે પાંચ સો⁵⁰⁰ બરસ તક અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી બારગાહ મેં હિસાબ દેંગે તો ઉસ હરામ ખોર યા'ની સૂદખોર કા ક્યા અન્જામ હોગા જો માલે હરામ લે કર રોઝે કિયામત હાઝિર હોગા.

તીસરા ઇલાજ કનાઅત :

હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ફરમાતે હૈં કે શફીઉલ મુઝિનબીન, અનીસુલ ગરીબીન صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા : “કામ્યાબ હો ગયા જો મુસલ્માન હુવા ઔર બ ક-દરે કિફાયત રિઝૂક દિયા ગયા ઔર અલ્લાહ ને ઉસે દિયે હુએ પર કનાઅત દી.”⁽¹⁾

ઔર હઝરતે અબૂ હુરૈરા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે મરવી હૈ કે તાજદારે રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત, મખ્જને જૂદો સખાવત صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને દુઆ કી :

“اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قَوْتًا”

તરજમા : ઐ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ! મુહમ્મદ કે ઘર વાલોં કી રોઝી બ ક-દરે ઝરૂરત મુકરર ફરમા.⁽¹⁾

——————
—دينه

(1) صحيح مسلم، كتاب الزكاة، باب في الكفاف والقناعة، الحديث 1054، ص 524

(2) صحيح مسلم، كتاب الزكاة، باب في الكفاف والقناعة، الحديث 1055، ص 524

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ઇન ફરામીને મુબા-રકા મેં ઉમ્મત કો યેહ બાત સમજાઈ જા રહી હૈ કે બ ક-દરે ઝરૂરત માલ પર કનાઅત કરેં, ઝિયાદા માલ કી હવસ મેં ઝલીલો ખ્વાર ન હોં કે ઝિયાદા માલ કી હવસ હલાલ વ હરામ કી તમીઝ ઉઠા દેતી હૈ ઔર ફિર બન્દા સૂદ, રિશ્વત, મિલાવટ ઔર ઇસ તરહ કે દૂસરે ઝરાએઅ ઇખ્તિયાર કર કે અપની દુન્યા વ આખિરત દોનોં કો દાવ પર લગા દેતા હૈ.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! અહાદીસે મુબા-રકા મેં કામ્યાબી કે ચાર મ-દની ફૂલ બયાન કિયે ગએ હેં : (1) ઈમાન (2) તક્વા (3) બ ક-દરે ઝરૂરત માલ ઔર (4) થોડે માલ પર સબ્ર. જિસે યેહ ને'મતેં નસીબ હો ગઈ ઉસ પર રબ્બે કરીમ કા બડા ફઝલો કરમ હો ગયા, વોહ કામ્યાબ રહા ઔર દુન્યા સે કામ્યાબ ગયા.

ઐ કાશ ! હમેં કનાઅત નસીબ હો જાએ, ક્યૂંકે જો કનાઅત પસન્દ હો વોહ સા-દગી અપનાતા હૈ, સાદા ગિઝા ઔર લિબાસ કો કાફી જાનતા હૈ, ઉસે દૌલત કી હાજત હોતી હૈ ન દૌલત મન્દ કી. ઔર જો કનાઅત પસન્દ ન હો, વોહ હિર્સ વ લાલચ કા શિકાર હો જાતા હૈ, કભી સૈર નહીં હોતા, હર વક્ત ઉસ પર ધન કમાને કી ધુન સુવાર હોતી હૈ, યહાં તક કે મૌત આ પહોંચતી હૈ.

કનાઅત યેહ હૈ :

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ હુરૈરા رضي الله تعالى عنه કા બયાન હૈ, તાજદારે રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત, મખ્જને જૂદો સખાવત صلى الله تعالى عليه وآله وسلم ને મુઝ સે ફરમાયા : “ઐ અબૂ હુરૈરા رضي الله تعالى عنه ! જબ તુમ્હેં સપ્ત

ભૂક લગે એક રોટી ઔર પાની કે એક પિયાલે પર ગુઝારા કરો ઔર કહ દો મેં દુન્યા ઔર અહલે દુન્યા કો છોડતા હું.”(1)

કનાઅત સે ઇઝ્ઝત હૈ :

હઝરતે મૌલાએ કાએનાત અલિય્યુલ મુર્તિઝા શેરે ખુદા ક્રૉમ્ ફરમાતે હૈં કે જિસ ને કનાઅત કી ઉસ ને ઇઝ્ઝત પાઈ ઔર જિસ ને લાલચ ક્રિયા ઝલીલ હુવા.(2)

લોગોં કે માલ સે ના ઉમ્મીદ હો જાઓ :

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રઝી અલ્લે તૈઆલી એન્ને સે મરવી હૈ કે એક દેહાતી ને સરકારે મદીના સલ્લી અલ્લે તૈઆલી એલૈહી વૈસલ્મ કી ખિદમત મેં હાઝિર હો કર અર્ઝ કી : “યા રસૂલલ્લાહ સલ્મ ! મુઝે એક મુખ્તસર વસિયત ફરમાઈયે.” ફરમાયા : “જબ નમાઝ પઢો તો ઝિન્દગી કી આખિરી નમાઝ (સમઝ કર) પઢો ઔર હરગિઝ એસી બાત ન કરો જિસ સે તુમ્હેં કલ મા’ઝિરત કરના પડે ઔર લોગોં કે પાસ જો કુછ હૈ ઉસ સે ના ઉમ્મીદ હો જાઓ.”(3)

ઇન્સાન કે પેટ કો મિટ્ટી હી ભર સકતી હૈ :

સરકારે મદીના સલ્લી અલ્લે તૈઆલી એલૈહી વૈસલ્મ ઇશાદ ફરમાતે હૈં : “અગર

(1) شعب الايمان، باب في الزهد وقصر الامر، الحديث: 10366، ج7، ص295

(2) النهاية للجزري، باب القاف مع النون، ج4، ص100

(3) المسند للإمام احمد بن حنبل، حديث ابن ايوب الانصاري، الحديث: 23557، ج9، ص130

ઈન્સાન કે લિયે માલ કી દો વાદિયાં હોં તો વોહ તીસરી વાદી કી તમન્ના કરેગા ઔર ઈન્સાન કે પેટ કો સિફ મિટ્ટી હી ભર સકતી હૈ ઔર જો શખ્સ તૌબા કરતા હૈ તો **اَللّٰهُمَّ** اَعِزَّنِيْ اَعِزَّنِيْ ઉસ કી તૌબા કબૂલ ફરમાતા હૈ.”⁽¹⁾

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે પ્યારે ઈસ્લામી ભાઈયો ! આપ ને કભી ભી કિસી માલદાર કો યેહ કહતે નહીં સુના હોગા કે “બહુત માલ કમા લિયા. અબ બસ.” બલકે વોહ મઝીદ દૌલત કમાને કી કોશિશ કરતા રહતા હૈ. ઔર ઈસી તરહ કોઈ આલિમ એસા નહીં મિલેગા કે જો યેહ કહે : “બહુત પઢ લિયા, અબ મુઝે મઝીદ પઢને કી હાજત નહીં.” બલકે હર આલિમ મઝીદ ઈલ્મ કી તલબ મેં રહતા હૈ. યુનાન્થે,

હમ બે કસોં કે મદદગાર, શફીએ રોઝે શુમાર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
કા ઈર્શાદ હૈ : “દો હરીસ કભી સૈર નહીં હો સકતે, એક માલ કા હરીસ ઔર દૂસરા ઈલ્મ કા હરીસ.”⁽²⁾

દૂસરે કે માલ કે આસરે પર રહના કે વોહ મુઝ સે બહુત મહબબત કરતા હૈ, ખુદ હી મુઝે ઓફર ભી કરતા રહતા હૈ કે જબ ભી ઝરૂરત હો કહ દિયા કરો. ઈસ લિયે કભી ઝરૂરત પડી તો ઉસ સે માંગ લૂંગા, મન્અ નહીં કરેગા વગૈરા ઉમ્મીદેં બહુત હી ખોખલી હેં કે આદમી કા દિલ બદલતા રહતા હૈ. યાદ રખિયે ! “દેને વાલા” ઈન્સાન “લેને વાલે” સે મુ-તઅસ્સિર નહીં હો સકતા. અલબત્તા ! અગર કોઈ દેને આએ ઔર આપ કબૂલ નહીં કરેંગે તો ઝરૂર મુ-તઅસ્સિર હોગા. યુનાન્થે,

ادينه

(1) صحيح مسلم، كتاب الزكاة، باب لوان لابن ادم - الخ، الحديث 1048، ص 521

(2) البستدرک للحاکم، کتاب العلم، باب منهومان لايشبعان، الحديث 318، ج 1، ص 282

હુજજતુલ ઇસ્લામ હઝરતે સય્યિદુના ઇમામ ગઝાલી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْوَالِي
ને એહયાઓ ઉલૂમિદીન મેં યેહ અ-રબી અશઆર નકલ કિયે હેં :

الْعَيْشُ سَاعَاتٌ تَمُرُّ

وَحُطُوبُ أَيَّامٍ تَكُرُّ

તરજમા : એશ ચન્દ ઘડિયોં કા હે જો ગુઝર જાએગા ઔર ચન્દ દિનોં મેં હાલત બદલ જાએગી.

إِقْتَعُ بِعَيْشِكَ تَرْضَهُ

وَاتْرُكْ هَوَاكَ تَعِيشُ حُرٌّ

તરજમા : અપની જિન્દગી મેં કનાઅત ઇખ્તિયાર કર, રાઝી રહેગા. ઔર અપની ખ્વાહિશ તર્ક કર દે, આઝાદી કે સાથ જિન્દગી ગુઝારેગા.

فَلِرَبِّ حَتْفٍ سَاقَهُ

ذَهَبٌ وَيَأْقُوتٌ وَدُرٌّ

તરજમા : કઈ બાર મૌત સોને, યાકૂત ઔર મોતિયોં કે સબબ ડાકૂઓં કે ઝરીએ આતી હે. (1)

મઝીદ નકલ ફરમાતે હેં કે હઝરતે સય્યિદુના મુહમ્મદ બિન વાસેઅ
પ્રુશક રોટી કો પાની મેં તર કર કે ખાતે થે ઔર ફરમાતે :
“જો શખ્સ ઇસ પર કનાઅત કરતા હે વોહ કભી કિસી કા મોહતાજ નહીં
રહતા.” (2)

لَدِينِهِ

(1) إحياء علوم الدين، كتاب ذم البخل وذم حب المال، بيان ذم الحرص والطبع ومدح القناعة

والياس مباح في أيدي الناس، ج3، ص295

(2) المرجع السابق

سُبْحَنَ اللَّهِ ! اَللّٰهُ عَلٰی غُرُوْجِہ کی उन پر رحمت ہو اور उन کے
 सदके हमारी मग़्फ़िरत हो.

હઝરતે સચ્ચિદુના સમીત બિન અજલાન رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ ફરમાતે
 હૈં : “ઔ ઇન્સાન ! તેરા પેટ બહુત મુખ્તસર યા’ની એક બાલિશ્ત
 મુકઅ-અબ હૈ, યા’ની એક બાલિશ્ત ચોરસ, ચોકોર હી તો હૈ ફિર વોહ
 તુઝે દોઝખ મેં ક્યૂં લે જાએ ?” ઔર કિસી દાના સે પૂછા ગયા : “આપ
 કા માલ ક્યા હૈ ?” ઉન્હોં ને જવાબ દિયા : “ઝાહિર મેં અચ્છી હાલત મેં
 રહના, બાતિન મેં મિયાના રવી ઇખ્તિયાર કરના ઔર જો કુછ લોગોં કે
 પાસ હૈ ઉસ સે માયૂસ હોના.”(1)

कनाअत पराष्ट को बादशाहों से क्या काम ?

હઝરતે સચ્ચિદુના કબીસા બિન ઉકબા رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ સે મિલને કે
 લિયે એક રોઝ કોહસ્તાની અલાકે કા શહઝાદા અપને ખુદામ કે સાથ
 હાઝિર હુવા, આપ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ ને મકાન સે નિકલને મેં કાફી દેર
 લગાઈ. ઇસ પર ઉસ કે ખાદિમોં ને પુકાર કર કહા : “હુઝૂર ! આપ
 رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ કે દરવાઝે પર મલિકુલ જિબાલ (યા’ની પહાડોં કે
 બાદશાહ) કા શહઝાદા ખડા હૈ ઔર આપ હૈં કે ઘર સે નિકલતે નહીં.”
 યેહ સુન કર હઝરતે સચ્ચિદુના કબીસા رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ ચન્દ રોટી કે સૂખે
 ટુકડે લિયે બાહર તશરીફ લાએ ઔર દિખાતે હુએ ઇશાદિ ફરમાયા : “જો
 શખ્સ દુન્યા મેં ઇતને હી પર કનાઅત કર કે રાઝી હો ચુકા હો ઉસ કો
 મલિકુલ જિબાલ સે ક્યા કામ ? اَللّٰهُ عَلٰی غُرُوْجِہ કી કસમ ! મેં ઉસ સે
 બાત ભી નહીં કરુંગા.”(2)

له
 (۱) احياء علوم الدين، کتاب ذم البخل، بیان ذم الحرص -- الخ، ج ۳، ص ۲۹۵

(۲) تذکرة الحفاظ، الرقم ۳۷۰ قبيصه بن عقبه، ج ۱، الجزء الاول، ص ۲۷۴

અલ્લાહ ﷻની ઉન પર રહમત હો ઔર ઉન કે સદકે હમારી મજ્દિરત હો.

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! બે જા માલ કી મહબ્બત સે છુટકારા પાને ઔર કનાઅત કી દૌલત અપનાને કે લિયે દા'વતે ઇસ્લામી કે મ-દની માહોલ સે વાબસ્તા હો જાઈયે. મ-દની ઇન્આમાત પર અમલ ઔર મ-દની કાફિલોં મેં સફર કો અપના મા'મૂલ બના લીજિયે. નીઝ મક-ત-બતુલ મદીના સે જારી હોને વાલે અમીરે અહલે સુન્નત કે મુખ્તલિફ રસાઈલ કે મુતા-લઆ કી આદત બના લીજિયે. યુનાન્ચે,

અમીરે અહલે સુન્નાત કી તહરીર કા અસર :

મંડન ગઢ ઝિલ્લ રતનાગિરી મહારાષ્ટ્ર (હિન્દ) કે એક ઇસ્લામી ભાઈ ને બતાયા સિ.2002 ઈ. કી બાત હૈ, મેં બુરે દોસ્તોં કી સોહબત કે બાઈસ ગુન્ડા ગેંગ મેં શામિલ હો ગયા, લોગોં કો મારના પીટના ઔર ગાલિયાં બકના મેરા મા'મૂલ થા, જાનબૂઝ કર ઝગડે મોલ લેતા, જો નયા ફેશન આતા સબ સે પહલે મેં અપનાતા, દિન મેં કઈ બાર કપડે તબ્દીલ કરતા સિવાએ જીન્ઝ (jeans) કે દૂસરી પેન્ટ ન પહનતા, આવારા દોસ્તોં કે સાથ ધૂમ ફિર કર રાત ગએ ઘર લૌટતા ઔર દિન ચઢે તક સોતા રહતા, વાલિદ સાહિબ કા ઇન્તિકાલ હો ચુકા થા, બેવા માં સમઝાતી તો ઝબાન દરાઝી કરતા થા.

એક મરતબા દા'વતે ઇસ્લામી કે કિસી બા ઇમામા ભાઈ ને મુલાકાત પર એક રિસાલા “જિન્નાત કા બાદશાહ” (જિસ મેં હુઝૂર ગૌસે પાક ﷺ કા તઝકિરા હૈ) મુઝે તોહફે મેં દિયા, પઢા તો અચ્છા લગા. ૨-મઝાનુલ મુબારક મેં એક દિન કિસી મસ્જિદ મેં જાને કી સઆદત મિલી તો ઇત્તિફાક સે એક સબ્જ સબ્જ ઇમામે ઔર સફેદ લિબાસ મેં

ਮਲ੍ਹੂਸ ਸੰਯੁਕਤ ਨੌ ਜਵਾਨ ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਪਈ, ਮਾ'ਲੂਮ ਹੁਵਾ ਧੇਲ ਧਛਾਂ ਮੋ'ਤਕਿਫ਼
ਹੈਂ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਸੈ ਝੈਝਾਨੇ ਸੁੰਨਤ ਦਿਆ ਤੋ ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਯਾ, ਆ'ਫੇ ਫਰਸੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਮੁਝ ਪਰ ਈਨ੍ਝਿਰਾਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਐ ਫਾ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ ਕੇ ਮ-ਫਨੀ ਮਾਛੋਲ
ਕੀ ਭ-ਰਕਤੇਂ ਭਤਾਈ, ਉਨ ਈਸਲਾਮੀ ਆਈ ਕਾ ਵਿਭਾਸ ਈਸ ਕਫਰ ਸਾਫਾ ਥਾ ਕੇ ਆ'ਝ
ਜਗਲ ਪੈਵਨ੍ਦ ਤਕ ਲਗੇ ਹੁਐ ਥੇ, ਜਭ ਉਨ ਕੇ ਲਿਧੇ ਘਰ ਸੇ ਆਨਾ ਆਯਾ ਤੋ ਵੋਲ
ਭੀ ਭਿਫ਼ੁਲ ਸਾਫਾ ਥਾ, ਮੈਂ ਉਨ ਕੀ ਸਾ-ਫਗੀ ਸੇ ਭਹੁਤ ਮੁ-ਤਅਸ਼ਿਰ ਹੁਵਾ,
ਮੁਝੇ ਉਨ ਸੇ ਮਹੁਭਭਤ ਛੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਉਨ ਸੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੇ ਲਿਧੇ ਆਨੇ ਜਾਨੇ ਲਗਾ.

ਈਤਿਫ਼ਾਕ ਸੇ ਈਫ਼ੁਲ ਫ਼ਿਤਰ ਕੇ ਆ'ਫ ਉਨ ਈਸਲਾਮੀ ਆਈ ਕਾ ਨਿਕਾਛ ਥਾ,
ਧੇਲ ਭੇਧਾਰੇ ਗਰੀਭ ਔਰ ਤੰਗਦਸਤ ਥੇ ਮਗਰ ਫੈਰਤ ਕੀ ਭਾਤ ਧੇਲ ਥੀ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਈਸ ਭਾਤ ਕਾ ਮੁਝੇ ਝਰਾ ਭੀ ਐਫ਼ਸਾਸ ਨਹੀਂ ਛੋਨੇ ਦਿਆ ਔਰ ਨ ਛੀ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ
ਕੀ ਮਾਲੀ ਈਮਦਾਦ ਕੇ ਲਿਧੇ ਸੁਵਾਲ ਕਿਆ. ਮੈਂ ਔਰ ਝਿਧਾਫਾ ਮੁ-ਤਅਸ਼ਿਰ ਹੁਵਾ
ਕੇ ﷺ ਫਾ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ ਕਾ ਮ-ਫਨੀ ਮਾਛੋਲ ਕਿਤਨਾ ਪ੍ਧਾਰਾ ਹੈ, ਈਸ ਕੇ
ਵਾਭਸਤਗਾਨ ਕਿਸ ਕਫਰ ਸਾਫਾ ਔਰ ਖ਼ੁਦਾਰ ਹੈਂ. ﷺ ਫਾ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ ਕੀ
ਮਹੁਭਭਤ ਮੇਰੇ ਫਿਲ ਮੈਂ ਘਰ ਕਰਤੀ ਧਲੀ ਗਈ, ਧਛਾਂ ਤਕ ਕੇ ਮੈਂ ਨੇ ਆਸ਼ਿਕਾਨੇ
ਰਸੂਲ ਕੇ ਫਮਰਾਛ 8 ਫਿਨ ਕੇ ਮ-ਫਨੀ ਕਾਫ਼ਿਲੇ ਮੈਂ ਸਫ਼ਰ ਕਿਆ. ਮੇਰੇ ਫਿਲ ਕੀ
ਫੁਨ੍ਧਾ ਝੇਰੋ ਝਭਰ ਛੋ ਗਈ, ਕਲਭ ਮੈਂ ਮ-ਫਨੀ ਈਨ੍ਝਿਲਾਭ ਭਰਪਾ ਛੋ ਗਯਾ
ਔਰ ਮੈਂ ਨੇ ਗੁਨਾਛਾਂ ਸੇ ਸਯ੍ਧੀ ਤੌਭਾ ਕਰ ਕੇ ਅਪਨੀ ਝਾਤ ਕੋ ਫਾ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ
ਕੇ ਫਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਆ. ﷺ ਮੁਝ ਪਰ ਵੋਲ ਮ-ਫਨੀ ਰੰਗ ਧਫਾ ਕੇ ਆਝਕਲ ਮੈਂ
ਅਲਾਕਾਈ ਮੁਸ਼ਾ-ਵਰਤ ਕੇ ਨਿਗਰਾਨ ਕੀ ਹੈਸਿਧਤ ਸੇ ਅਪਨੇ ਅਲਾਕੇ ਮੈਂ ਫਾ'ਵਤੇ
ਈਸਲਾਮੀ ਕੇ ਮ-ਫਨੀ ਕਾਮੋਂ ਕੀ ਧੂਮੈਂ ਮਧਾ ਰਛਾ ਛੂੰ.

સાદગી ચાહિયે, આજિઝી ચાહિયે
 આપ કો ગર, ચલેં કાફિલે મેં ચલો
 ખૂબ ખુદારિયાં ઔર ખુશ અખ્લાકિયાં
 આઈયે સીખ લેં, કાફિલે મેં ચલો
 આશિકાને રસૂલ લાએ સુન્નત કે ફૂલ
 આઓ લેને ચલેં, કાફિલે મેં ચલો
 صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

અલ્લાહ હમ સબ કો આફિયત ઔર અમાન અતા ફરમા
 કર સૂદ કી આફતોં સે મહફૂઝ ફરમાએ.

સૂદ કા ચોથા ઇલાજ મૌત કા તસલ્લુર :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સૂદ કા યેહી સબ સે બડા
 ઇલાજ હે કે હર દમ મૌત કો યાદ રખા જાએ, મગર અફસોસ કી બાત તો
 યેહ હે કે હમ દુન્યા કી નૈરંગિયોં મેં મશગૂલ હો કર મૌત સે ચક્સર ગાફિલ
 હો ચુકે હેં ઔર હરામ રોઝી કી તરફ બઢતે હી ચલે જા રહે હેં, એસે લગતા
 હે ગોયા હર શખ્સ યેહ સોચ કર જી રહા હે કે મૈં ને મરના હી નહીં.

મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! યેહ આપ કી ભૂલ હે, યાદ
 રખિયે ! જો દુન્યા મેં પૈદા હુવા હે ઉસે ઝરૂર મરના હે.

એક દિન મરના હે આખિર મૌત હે

કર લે જો કરના હે આખિર મૌત હે

ਯਾਦ ਰਖ ਫਰ ਆਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ
 ਭਨ ਤੂ ਮਤ ਅਜਾਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ
 ਮਰਤੇ ਜਾਤੇ ਏਂ ਫਤਾਰੋਂ ਆਦਮੀ
 ਆਕਿਲੋ ਨਾਦਾਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ
 ਕਯਾ ਖੁਸ਼ੀ ਓ ਦਿਲ ਕੋ ਧੰਦੇ ਜੀਸਤ ਸੇ
 ਗਮਝਦਾ ਏ ਜਾਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ
 ਮੁਢਕੇ ਫ਼ਾਨੀ ਮੇਂ ਫ਼ਾਨਾ ਫਰ ਸੈ ਕੋ ਏ
 ਸੁਨ ਲਗਾ ਕਰ ਕਾਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ
 ਭਾਰਛਾ ਈਲਮੀ ਤੁਝੇ ਸਮਝਾ ਧੁਕੇ
 ਮਾਨ ਧਾ ਮਤ ਮਾਨ ਆਖਿਰ ਮੌਤ ਏ

ਮੀਠੇ ਮੀਠੇ ਔਰ ਧਿਆਰੇ ਈਸ਼ਵਾਮੀ ਭਾਈਯੋ ! ਦੁਨ੍ਯਾ ਕੀ ਨੈਰੰਗਿਯੋਂ ਕੋ ਸਮਝਨੇ, ਮੌਤ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਔਰ ਮਾਲ ਕੀ ਮਹੱਭਵਤ ਕੋ ਦਿਲ ਸੇ ਨਿਕਾਲਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਜਿਏ.

ਮੌਤ ਸੇ ਗਫ਼ਲਤ ਕਾ ਸਾਭਲ :

ਦੁਨ੍ਯਾ ਔਰ ਈਸ਼ ਮਾਲ ਕੀ, ਭਤੇ ਭਤੇ ਭੰਗਲੋਂ ਔਰ ਫ਼ੈਕਟਰਿਯੋਂ ਕੀ, ਭੁਲੰਦੋ ਭਾਲਾ ਮਹੱਲਾਤ ਕੀ ਤਾ'ਮੀਰਾਤ ਕੀ ਔਰ ਮਾਲੋ ਝਰ ਕੀ ਕਸਰਤ ਕੀ ਮਹੱਭਵਤ ਨੇ ਫ਼ਮੇਂ ਸੂਫ਼ ਮੇਂ ਮੁਭਤਲਾ ਕਰ ਦਿਯਾ ਏ. ਯਾਦ ਰਖਿਏ ਜਭ ਮੌਤ ਆਐਗੀ ਫ਼ਮਾਰਾ ਕਿਸ਼ਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਗੀ, ਧੇਛ ਸਭ ਮਹੱਲਾਤ, ਧੇਛ ਸਾਰੀ ਫ਼ੌਲਤ, ਧੇਛ ਫ਼ੈਕਟਰਿਯਾਂ ਔਰ ਧੇਛ ਗਾਡਿਯਾਂ ਸਭ ਧਫ਼ੀਂ ਰਛ ਜਾਐਗੀ. ਫ਼ਮਾਰਾ ਪਰਵਰਦ ਗਾਰ ۞ ۞ ਫ਼ਮੇਂ ਤਮਭੀਛ ਫ਼ਰਮਾ ਰਛਾ ਏ ਪਾਰਛ 22 ਸੂਰਐ ਫ਼ਾਤਿਰ ਕੀ ਆਧਤ 5 ਮੇਂ ਈਸ਼ਾਦਿ ਓਤਾ ਏ :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّتْكُمْ بِاللَّهِ

الْغُرُورُ ﴿٢٢﴾ الفاطر: 5

और सूरे तकासुर में है :

أَلْهَمُّمُ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾

﴿٣٠﴾ التكاثر: 1

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : એ લોગો !
બેશક અલ્લાહ કા વા'દા સચ હૈ તો હરગિઝ
તુમ્હે ધોકા ન દે દુન્યા કી ઝિન્દગી ઔર
હરગિઝ તુમ્હે અલ્લાહ કે હુકમ પર ફરેબ
ન દે વોહ બડા ફરેબી.

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : તુમ્હે
ગાફિલ રખા માલ કી ઝિયાદા
ત-લબી ને.

સદરુલ અફાઝિલ, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના સય્યિદ મુહમ્મદ નઈમુદ્દીન મુરાદઆબાદી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْهَادِي “ખજાઈનુલ ઈરફાન” મેં ઈસ આયતે મુબારકા કી તફસીર મેં ફરમાતે હૈં કે ઈસ સે મા'લૂમ હુવા કે કસરતે માલ કી હિર્સ ઔર ઈસ પર મુફા-ખરત મઝમૂમ હૈ ઔર ઈસ મેં મુખ્તલા હો કર આદમી સઆદતે ઉખરવિચ્યા સે મહરૂમ રહ જાતા હૈ.

બાંસ કી ઝોંપડી :

યકીનન જો મૌત ઔર ઈસ કે બા'દ વાલે મુઆ-મલે સે આગાહ હૈ વોહ દુન્યા કી રંગીનિયોં ઔર ઈસ કી આસાઈશોં યા'ની સૂદ ઔર રિશ્વત કે ધોકે મેં નહીં પડ સકતા. યુનાન્યે,

મન્કૂલ હૈ કે હઝરતે સય્યિદુના નૂહ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને એક સાદા સી બાંસ કી ઝોંપડી મેં રિહાઈશ ઈખ્તિયાર ફરમાઈ, અર્ઝ કી ગઈ :
“બેહતર થા કે આપ એક ઉમ્દા મકાન તા'મીર ફરમા લેતે.” ફરમાયા :
“જો મર જાએગા (યા'ની જિસ કો મૌત કા યકીન હૈ) ઉસ કે લિયે યેહ ભી

બહુત હૈ.”(1)

મૌત સે ગફલત :

અફસોસ કે હમ મૌત કી જાનિબ અદમ તવજજોહ કે સબબ દુન્યા મેં ઉમ્દા ઉમ્દા મકાનાત કી તા'મીરાત મેં મશગૂલ હૈં. હમ અપને મકાનાત કો ઇંગ્લિશ ટાઇલ્ડ બાથ (English tiled bath) અમરીકન કિચન (American kitchen), માર્બલ ફ્લોરિંગ (Marble flooring), વૉર્ડરોબ (Ward robe), ફુલ વૂડ વર્ક (Wood work), એક્સ્ટ્રા વર્ક (Extra work) સે ખૂબ સજાતે હૈં.

એક અ-રબી શાઈર ને કિસ કદર દર્દ ભરે અન્દાજ મેં હમેં સમજાને કી કોશિશ કી હૈ, મુલા-હઝા હો :

زَيْنَتْ بَيْتِكَ جَاهِلًا وَعَمَرَتْهُ

وَلَعَلَّ غَيْرُكَ صَاحِبَ الْبَيْتِ

યા'ની (દુન્યા કી હકીકત ઔર આખિરત કી મા'રિફત સે) જહાલત કી બિના પર તૂ અપને મકાન કો ઝીનત દેને ઔર સિર્ફ ઇસી કો આબાદ કરને મેં લગા હુવા હૈ. ઔર શાયદ (તેરે મરને કે બા'દ) ઇસ મકાન કા માલિક તેરા ગૈર હોગા.

مَنْ كَانَتْ الْآيَاتُ سَائِرَةً بِهِ

فَكَأَنَّهُ قَدْ حَلَّ بِالنُّوْتِ

યા'ની જિસ કો અય્યામ (કી ગાડી કબ્ર કી તરફ) ખીંચતી ચલી જા રહી હૈ વોહ ગોયા મૌત સે મિલ ચુકા યા'ની બહુત જલ્દ મર જાએગા.

الدينه

(1) العقد الفريد، باب قولهم في الموت، ج3، ص146

وَالْتَرُّ مُرَّتَهُنَّ بِسَوْفَ وَلَيْتَ

وَهَلَاكُهُ فِي السَّوْفِ وَاللَّيْتِ

તરજમા : ઓર આદમી (દુન્યાવી મકાસિદ કે હુસૂલ મેં) ઉમ્મીદ વ રજા કે ફન્દે મેં ગિરિફતાર હૈ હાલાંકે ઇન્હીં ઝૂટી ઉમ્મીદોં મેં ઇસ કી હલાકત પોશીદા હૈ.

فَلَيْلٍ دُرٍّ فَتَى تَدَبَّرَ أَمْرُهُ

فَعَدَا وَرَاحَ مُبَادِرَ الْمَوْتِ

તરજમા : ઇસ જવાન કા અજર અલ્લાહ ેઝ્જલ્ ેઝલ (કે ઝિમ્મએ કરમ) પર હૈ જિસ ને અપને (કબ્ર વ આખિરત કે) મુઆ-મલે કી તદબીર કી ઓર સુબ્હ વ શામ મૌત કી તય્યારી કરને મેં જલ્દી કી. (1)

મીઠે મીઠે ઓર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ઐ કાશ ! હમારે પેશે નઝર મૌત કા તસલ્લુર હો જાએ ઓર ઇસ દુન્યા કી આરિઝી ઝિન્દગી મેં હમેં મ-દની સોય નસીબ હો જાએ. ઐ કાશ ! માલ જમ્મ કરને કી હવસ, હમ સબ કે દિલોં સે નિકલ જાએ, ઇસ માલ વ દુન્યા કી મહબ્બત ને હમેં તબાહ વ બરબાદ કર કે રખ દિયા ઓર હમારા મુઆ-શરા ઇસ માલ કી મહબ્બત મેં સૂદ જૈસી લા'નત મેં મુબતલા હો ગયા હૈ.

આપ ને સૂદ કી હલાકત ખૈઝિયાં તો જાન લીં, ઐ કાશ ! અગર હમારે દિલ સે માલ, ઉમ્દા તા'મીરાત ઓર જાહ વ ઇઝ્ઝત કી તલબ વ મહબ્બત નિકલ જાએ ઓર માલ કી વોહ સૂરત વ મા'રિફત જો બુઝુર્ગોં કો હાસિલ થી હમેં નસીબ હો જાએ. યુનાન્યે,

ادينه

(1) العقد الفرید، باب قولهم في الموت، ج3، ص146

દા'વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મતબૂઆ 1548 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “ફેઝાને સુન્નત” જિલ્દ અવ્વલ સફહા 366 પર શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઇસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર કાદિરી دامت برکاته ફરમાતે હૈં : “હુજ્જતુલ ઇસ્લામ હઝરતે સય્યિદુના ઇમામ મુહમ્મદ ગઝાલી رحمة الله تعالى ફરમાતે હૈં : (1) હઝરતે સય્યિદુના હસન બસરી رحمة الله القوي ફરમાતે હૈં : “ખુદા عز وجل કી કસમ ! જો દિરહમ (યા'ની દૌલત) કી ઇઝ્ઝત કરતા હૈ, અલ્લાહુ રબ્બુલ ઇઝ્ઝત ઉસે ઝિલ્લત દેતા હૈ.” (2) મન્ફૂલ હૈ, સબ સે પહલે દિરહમ વ દીનાર બને તો શૈતાન ને ઉન કો ઉઠા કર અપની પેશાની પર રખા ફિર ઉન કો ચૂમા ઔર બોલા : “જિસ ને ઇન સે મહબ્બત કી વોહ મેરા ગુલામ હૈ.” (العياذ بالله) (3) હઝરતે સય્યિદુના સમીત બિન અજલાન رحمة الله الممان ને ફરમાયા : “દિરહમ વ દીનાર (માલ વ દૌલત) મુનાફિકોં કી લગામેં હૈં વોહ ઇન કે ઝરીએ દોઝખ કી તરફ ખીંચે જાએંગે.”

ગફલત કા અન્જામ :

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઈયો ! અલ્લાહ તબા-ર-ક વ તઆલા આપ કો ઔર મુઝ ગુનાહગાર કો માલ વ દૌલત કી મહબ્બત સે મહફૂઝ ફરમાએ. આજ હમ દીવાના વાર માલ વ દૌલત કી હવસ મેં અન્ધે હો ગએ હૈં, અપને બીવી બચ્ચોં કા પેટ પાલને કે લિયે તરહ તરહ કે હીલે બહાને બનાતે હૈં કે મેં બીવી બચ્ચોં કા પેટ પાલ રહા હૂં, ઇન કે લિયે કમા રહા હૂં, ક્યા કરું હરામ રોઝી કમાને કે સિવા કોઈ ચારા હી નહીં. અરે નાદાન ઇસ્લામી ભાઈ ! તુમ્હેં ક્યા હો ગયા ? બીવી બચ્ચોં કા પેટ પાલને

ઔર ઇન કો ઐશો ઇશરત કી ઝિન્દગી દેને કે લિયે હરામ રોઝી કમાને મેં મસરૂફ હો ગએ ઔર ઇન કી દીને ઇસ્લામ કે સુનાહરી ઉસૂલોં કે મુતાબિક તરબિયત કરને ઔર ઇન્હેં હલાલ લુકમે ખિલાને સે ગાફિલ હો ગએ, તુમ્હેં ક્યા પતા કે કિયામત કે દિન અપને બીવી બચ્ચોં કો ઇલ્મે દીન ન સિખાને ઔર હરામ રોઝી ખિલાને કા કેસા વબાલ સામને આએગા. યુનાન્યે,

દા'વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 146 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “કુર્તુલ ઉયૂન” સફહા 93 પર હૈ કે મર્દ સે તઅલ્લુક રખને વાલોં મેં પહલે ઉસ કી ઝૌજા ઔર ઉસ કી ઔલાદ હૈ, યેહ સબ (યા'ની બીવી, બચ્ચે કિયામત મેં) **اَللّٰهُ** جَوَّزْ કે સામને ખડે હો કર અર્ઝ કરેંગે : “ઐ હમારે રબ جَوَّزْ ! હમેં ઇસ શખ્સ સે હમારા હક લે કર દે, ક્યૂંકે ઇસ ને કભી હમેં દીની ઉમૂર કી તા'લીમ નહીં દી ઔર યેહ હમેં હરામ ખિલાતા થા જિસ કા હમેં ઇલ્મ ન થા.” ફિર ઉસ શખ્સ કો હરામ કમાને પર ઇસ કદર મારા જાએગા કે ઉસ કા ગોશ્ત ઝડ જાએગા ફિર ઉસ કો મીઝાન કે પાસ લાયા જાએગા, ફિરિશ્તે પહાડ કે બરાબર ઉસ કી નેકિયાં લાએંગે તો ઉસ કે ઇયાલ મેં સે એક શખ્સ આગે બઢ કર કહેગા : “મેરી નેકિયાં કમ હેં.” તો વોહ ઉસ કી નેકિયોં મેં સે લે લેગા, ફિર દૂસરા આ કર કહેગા : “તૂને મુઝે સૂદ ખિલાયા થા.” ઔર ઉસ કી નેકિયોં મેં સે લે લેગા ઇસ તરહ ઉસ કે ઘર વાલે ઉસ કી સબ નેકિયાં લે જાએંગે ઔર વોહ અપને અહલો ઇયાલ કી તરફ હસ્રતો યાસ સે દેખ કર કહેગા : “અબ મેરી ગરદન પર વોહ ગુનાહ વ મઝાલિમ રહ

ગએ જો મેં ને તુમહારે લિયે કિયે થે.” (ઉસ વક્ત) ફિરિશ્તે કહેંગે : “યેહ વોહ (બદ નસીબ) શખ્સ હૈ જિસ કી નેકિયાં ઇસ કે ઘર વાલે લે ગએ ઔર યેહ ઉન કી વજહ સે જહન્નમ મેં ચલા ગયા.”(1)

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો !

❁ કયા અબ ભી હરામ રોઝી સે બાઝ નહીં આએંગે ?

❁ કયા અબ ભી સૂદ્ધ ઔર રિશ્વત કે લૈન દૈન સે બાઝ નહીં આએંગે ?

❁ કયા અબ ભી ખિયાનત સે બાઝ નહીં આએંગે ?

❁ કયા અબ ભી અપને ઇજારે મેં ખિયાનત કરતે રહેંગે ?

❁ કયા અબ ભી ઇસ નિયત સે સરકારી મુલા-ઝમત ઇખ્તિયાર કરેંગે કે વહાં તો બડી છૂટ હૈ, ખૂબ છુટ્ટિયાં ભી કરેંગે ઔર તન-ખ્વાહ ભી પૂરી લેંગે ઔર ફિર ઇસ માલે હરામ સે બીવી બચ્ચોં કા પેટ પાલેંગે ?

❁ કયા અબ ભી તિજારત કા ઇલ્મ નહીં સીખેંગે ?

યાદ રખિયે કે તાજિર પર લાઝિમ હૈ કે વોહ તિજારત કે મસાઈલ સીખે તાકે જાન સકે કે કિસ તરહ રોઝી હલાલ હોગી ઔર કિસ તરહ હરામ ? યુનાન્થે,

لدينه

દા'વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મતબૂઆ 312 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “બહારે શરીઅત” કે હિસ્સા 16 સફહા 121 પર સદરુશશરીઅહ, બદરુતરીકહ હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ'ઝમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْقَوِیٰ ફરમાતે હેં : “જબ તક ખરીદ વ ફરોખ્ત કે મસાઈલ મા'લૂમ ન હોં કે કૌન સી બૈઅ જાઈઝ હૈ ઔર કૌન ના જાઈઝ, ઉસ વક્ત તક તિજારત ન કરે.”

ઔર હઝરતે સય્યિદુના અમીરુલ મુઅમિનીન ફાફકે આ'ઝમ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાયા કરતે કે હમારે બાઝાર મેં વોહી શખ્સ આએ જો દીન મેં ફકીહ યા'ની આલિમ હો ઔર સૂદખોર ન હો. ⁽¹⁾

આહ સદ અફસોસ ! આજકલ મુઆ-મલા ઇસ કે બર અક્સ હૈ, આજકલ લોગ ઝબાને કાલ સે ન સહી મગર ઝબાને હાલ સે معاذَ اللَّهِ ઝરૂર કહતે હેં કે હમારે બાઝાર મેં સિફ વોહી શખ્સ આએ જો સબ સે બડા ધોકેબાઝ હો. لَيْفَ دُرِّ اللَّهِ. શરીફ આદમી કા તો ગોયા બાઝાર મેં દાખિલા હી મમ્નૂઅ હૈ. આજકલ જિસ તરહ હરામ રોઝી ઔર સૂદ કા ઇરતિકાબ ક્રિયા જાતા હૈ કિસી પર પોશીદા નહીં. યકીનન ઇસ કી બડી વજહ ઇલ્મે દીન ઔર સુન્નતોં ભરે માહોલ સે દૂરી હૈ. તાજિરોં ઔર ખરીદારોં સબ કે લિયે લાઝિમ હૈ કે જલ્દ અઝ જલ્દ ખરીદ વ ફરોખ્ત કે મસાઈલ સીખ લેં. વરના મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! યાદ રખિયે આખિરત મેં એક એક ઝરૂરે કા હિસાબ હોગા ઔર اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ કી પકડ બડી શદીદ હૈ.

لَدِينِهِ

(1) الجامع لاحكام القرآن للقرطبي، البقرة، تحت الآية: 279، 284، الجزء الثالث، ص 267

પાંચવાં ઇલાજ સૂદ્ધ સે બચને કા હીલા :

મીઠે મીઠે ઔર પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! જહાં તક મુમ્કિન હો સકે સૂદ્ધી કારોબાર સે અપને આપ કો મહફૂઝ રખને કી કોશિશ કીજિયે. ઇસ લિયે કે અગર હમ ને ઇલ્મ ઔર ઉ-લમાએ કિરામ સે અપના તઅલ્લુક ઉસ્તુવાર રખા હોતા તો વોહ યકીનન હમેં સૂદ્ધ કી નુહૂસત સે બચાવ કા કોઈ હલ તજવીઝ ફરમાતે. યુનાન્યે,

દા'વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 108 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “ચન્દે કે બારે મેં સુવાલ જવાબ” સફહા 65 તા 67 પર શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નાત, બાનિયે દા'વતે ઇસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર કાદિરી رحمۃ اللہ علیہ હીલે કે શર-ઈ દલાઈલ કે બારે મેં પૂછે ગએ એક સુવાલ કા જવાબ દેતે હુએ ઇશાદિ ફરમાતે હૈં કે હીલએ શર-ઈ કા જવાઝ કુરઆન વ હદીસ ઔર ફિકહે હ-નફી કી મો'તબર કુતુબ મેં મૌજૂદ હૈ. યુનાન્યે, હઝરતે સય્યિદુના અય્યૂબ علي نبينا وعليه الصلوة والسلام કી બીમારી કે ઝમાને મેં આપ علي نبينا وعليه الصلوة والسلام કી ઝૌજએ મોહતરમા رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ એક બાર ખિદમતે સરાપા અ-ઝમત મેં તાખીર સે હાઝિર હુઈ તો આપ علي نبينا وعليه الصلوة والسلام ને કસમ ખાઈ કે “મેં તન્દુરુસ્ત હો કર 100 કોડે માઝંગા.” સિદ્દહત યાબ હોને પર الله عز وجل ને ઉન્હેં 100 તીલિયોં કી ઝાડૂ મારને કા હુકમ ઇશાદિ ફરમાયા. ⁽¹⁾

—

(1) નૂરુલ ઇરફાન, સ. 728. મુલખખસન

પેશકશ: મર્કઝી મજલિસે શૂરા

સયિ-દતુના હાજિરા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا મેં કુદૃ ચપ-કલિશ હો ગઈ. હઝરતે સયિ-દતુના સારહ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને કસમ ખાઈ કે મુઝે અગર કાબૂ મિલા તો મેં હાજિરા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કા કોઈ ઉઝવ કાટૂંગી.

اَللّٰهُمَّ عَزَّ وَجَلَّ ને હઝરતે સયિદુના જિબ્રઈલ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કો હઝરતે સયિદુના ઇબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કી ખિદમત મેં ભેજ તાકે ઈન મેં સુલહ કરવા દે. હઝરતે સયિ-દતુના સારહ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને અર્ઝ કી : “مَاجِلَّةٌ يَّيْمَنِي؟” યા’ની મેરી કસમ કા કયા હીલા હોગા ? તો હઝરતે સયિદુના ઇબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام પર વહ્ય નાઝિલ હુઈ કે (હઝરતે) સારહ (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا) કો હુકમ દો કે વોહ (હઝરતે) હાજિરા (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا) કે કાન છેદ દે. ઉસી વક્ત સે ઔરતોં કે કાન છેદને કા રવાજ પડા.⁽¹⁾

સૂદ સે બચને કી સૂરતોં :

દા’વતે ઇસ્લામી કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મતબૂઆ 1182 સફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, “બહારે શરીઅત” જિલ્દ દુવુમ સફહા 776 તા 779 પર સદરુશશરીઅહ, બદરુતરીકહ હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ’ઝમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْقَوِي ફરમાતે હેં કે શરીઅતે મુતહ્હરા ને જિસ તરહ સૂદ લેના હરામ ફરમાયા સૂદ દેના ભી હરામ કિયા હૈ. હદીસોં મેં દોનોં પર લા’નત ફરમાઈ હૈ ઔર ફરમાયા કે દોનોં બરાબર હેં. આજકલ સૂદ કી ઇતની કસરત હૈ કે કર્ઝે હસન જો બિગૈર સૂદી હોતા હૈ બહુત કમ પાયા જાતા હૈ દૌલત વાલે કિસી કો બિગૈર નફ્અ રૂપિયા દેના ચાહતે નહીં ઔર અહલે હાજત

لدينه

(1) غزويون البصائر شرح الاشباة والنظائر، ج 3، ص 295

અપની હાજત કે સામને ઇસ કા લિહાઝ ભી નહીં કરતે કે સૂદી રૂપિયા લેને મેં આખિરત કા કિતના અઝીમ વબાલ (બહુત બડા અઝાબ) હૈ ઇસ સે બચને કી કોશિશ કી જાએ. લડકી લડકે કી શાદી, ખતના ઔર દીગર તકરીબાતે શાદી વ ગમી મેં અપની વુસ્અત સે ઝિયાદા ખર્ચ કરના ચાહતે હૈં. બરાદરી ઔર ખાનદાન કે રુસૂમ મેં ઇતને જકડે હુએ હૈં (ફંસે હુએ હૈં) કે હર ચન્દ કહિયે એક નહીં સુનતે રુસૂમ મેં કમી કરને કો અપની ઝિલ્લત સમઝતે હૈં. હમ અપને મુસલ્માન ભાઈયોં કો અવ્વલન તો યેહી નસીહત કરતે હૈં કે ઇન રુસૂમ કી જન્જાલ (બોઝ, આફત) સે નિકલેં, ચાદર સે ઝિયાદા પાઉં ન ફૈલાએં ઔર દુન્યા વ આખિરત કે તબાહ કુન નતાઈજ સે ડરેં. થોડી દેર કી મુસર્રત (ખુશી) યા અબ્નાએ જિન્સ મેં નામ આ-વરી (યા'ની કબીલે કે અફરાદ મેં શોહરત) કા ખયાલ કર કે આઈન્દા ઝિન્દગી કો તલ્ખ (દુશ્વાર) ન કરેં. અગર યેહ લોગ અપની હટ સે બાઝ ન આએં કર્જ કા બારે ગિરાં (ભારી બોઝ) અપને સર હી રખના ચાહતે હૈં બચને કી સઅ્ય (કોશિશ) નહીં કરતે જૈસા કે મુશા-હદા ઇસી પર શાહિદ હૈ તો અબ હમારી દૂસરી ફહમાઈશ ઇન મુસલ્માનોં કો યેહ હે કે સૂદી કર્જ કે કરીબ ન જાએં.

ઇસ લિયે કે બ નસે કત્ઈ ઇસ મેં બ-ર-કત નહીં ઔર મુશા-હદાત વ તજરિબાત ભી યેહી હૈં કે બડી બડી જાએદાદેં સૂદ મેં તબાહ હો ચુકી હૈં યેહ સુવાલ ઇસ વક્ત પેશે નઝર હૈ કે જબ સૂદી કર્જ ન લિયા જાએ તો બિગૈર સૂદી કર્જ કૌન દેગા ફિર ઉન દુશ્વારિયોં કો કિસ તરહ હલ કિયા જાએ. ઇસ કે લિયે હમારે ઉ-લમાએ કિરામ ને ચન્દ સૂરતેં ઐસી તહરીર ફરમાઈ હૈં કે ઉન તરીકોં પર અમલ કિયા જાએ તો સૂદ કી નજસત વ નુહૂસત (નાપાકી ઔર બુરે અસર) સે પનાહ મિલતી હૈ ઔર કર્જ દેને વાલા

જિસ ના જાઈઝ નફ્અ કા ખ્વાહિશ મન્દ થા ઉસ કે લિયે જાઈઝ તરીકે પર નફ્અ હાસિલ હો સકતા હૈ. સિર્ફ લૈન દૈન કી સૂરત મેં કુછ તરમીમ (તબ્દીલી) કરની પડેગી. મગર ના જાઈઝ વ હરામ સે બચાવ હો જાએગા.

શાયદ કિસી કો યેહ બયાલ હો કે દિલ મેં જબ યેહ હૈ કે સો (100) દે કર એક સો દસ (110) લિયે જાએ. ફિર સૂદ સે ક્યૂંકર બચે હમ ઉસ કે લિયે યેહ વાઝેહ કરના ચાહતે હૈં કે શર-એ મુતહ્હર ને જિસ અકદ કો જાઈઝ બતાયા વોહ મહ્ઝ ઇસ તખય્યુલ (કિયાસ, બયાલ) સે ના જાઈઝ વ હરામ નહીં હો સકતા. દેખો અગર રુપૈ સે ચાંદી ખરીદી ઔર એક રુપિયા કી એક ભર સે ઝાઈદ લી યેહ યકીનન સૂદ વ હરામ હૈ. સાફ હદીસ મેં તસરીહ હૈ, “الْفُضَّةُ بِالْفُضَّةِ مِثْلًا بِمِثْلِ يَدِ ابْنِ مَرْبُوتٍ وَالْفُضْلُ رِبًا” ઔર અગર મ-સલન એક ગની (સોને કા એક ઇંગ્રેઝી સિક્કા) જો પન્દરહ રુપૈ કી હો ઉસ સે પચ્ચીસ રુપૈ ભર યા ઔર ઝિયાદા ચાંદી ખરીદી યા સોલા આને પૈસોં કી દો રુપિયા ભર ખરીદી અગર્યે ઇસ કા મક્સૂદ ભી વોહી હૈ કે ચાંદી ઝિયાદા લી જાએ મગર સૂદ નહીં ઔર યેહ સૂરત યકીનન હલાલ હૈ, હદીસે સહીહ મેં ફરમાયા : “إِذَا اخْتَلَفَ النَّوْعَانِ فَيَبْعُوهُمَا كَيْفَ شِئْتُمْ” મા'લૂમ હુવા કે જવાઝ વ અ-દમે જવાઝ નૌઈયતે અકદ પર હૈ. અકદ બદલ જાએગા હુકમ બદલ જાએગા. ઇસ મસ્અલે કો ઝિયાદા વાઝેહ કરને કે લિયે હમ દો² હદીસેં ઝિક કરતે હૈં :

સહીહૈન મેં અબૂ સઈદ ખુદરી વ અબૂ હુરૈરા رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا سے મરવી, કહતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને એક શખ્સ કો ખૈબર કા હાકિમ બના કર ભેજા થા, વોહ વહાં સે હુઝૂર رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ખિદમત મેં ઉમ્દા ખજૂરેં લાએ. ઇશાદિ ફરમાયા : “કયા ખૈબર કી સબ ખજૂરેં ઐસી હોતી હેં ?” અઝ કી, નહીં યા રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ! હમ દો સાઅ કે બદલે ઇન ખજૂરોં કા એક સાઅ લેતે હેં ઔર તીન સાઅ કે બદલે દો સાઅ લેતે હેં. ફરમાયા : “ઐસા ન કરો, મા’મૂલી ખજૂરોં કો રુપિયે સે બેયો ફિર રુપિયે સે ઇસ કિસ્મ કી ખજૂરેં ખરીદા કરો ઔર તોલ કી ચીઝોં મેં ભી ઐસા હી ફરમાયા.”⁽¹⁾

સહીહૈન મેં અબૂ સઈદ ખુદરી رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ સે મરવી, બિલાલ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ નબિયો કરીમ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ખિદમત મેં બરની ખજૂરેં લાએ. ઇશાદિ ફરમાયા : “કહાં સે લાએ ?” અઝ કી, હમારે યહાં ખરાબ ખજૂરેં થીં, ઉન કે દો સાઅ કો ઇન કે એક સાઅ કે ઇવઝ (બદલે) મેં બેય ડાલા. ઇશાદિ ફરમાયા : “અફસોસ યેહ તો બિલ્કુલ સૂદ હૈ, યેહ તો બિલ્કુલ સૂદ હૈ, ઐસા ન કરના હાં અગર ઇન કે ખરીદને કા ઇરાદા હો તો અપની ખજૂરેં બેય કર ફિર ઇન કો ખરીદો.”⁽²⁾

لدينه

(1) صحيح البخارى، كتاب البيوع، باب اذا اراد بيع تمر... إلخ، الحديث: ۲۳۰۲، ۲۳۰۱.

۲۳، ۲۹، ۲۴.

(2) صحيح البخارى، كتاب الوكالة، باب اذا باع الوكيل... إلخ، الحديث: ۲۳۱۲، ۲۳، ۸۳.

ઇન દોનોં હદીસોં સે વાઝેહ હુવા કે બાત વોહી હૈ કે ઉમ્દા ખજૂરે ખરીદના ચાહતે હૈં મગર અપની ખજૂરે ઝિયાદા દે કર લેતે હૈં સૂદ હોતા હૈ. ઔર અપની ખજૂરે રુપિયે સે બેચ કર અચ્છી ખજૂરે ખરીદેં યેહ જાઈઝ હૈ. ઈસી વજહ સે ઈમામ કાઝી ખાં અપને ફતાવા મેં સૂદ સે બચને કી સૂરતેં લિખતે હુએ યેહ તહરીર ફરમાતે હૈં **وَمَثَل هَذَا رَوَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَمَرَ بِذَلِكَ** (۱)

ઈસ મુખ્તસર તમ્હીદ કે બા'દ સદરુશ્શરીઅહ સૂદ સે બચને કે બારે મેં ઉ-લમા સે મરવી ચાર સૂરતેં બયાન કરતે હુએ ફરમાતે હૈં :

﴿1﴾ : એક શખ્સ કે દૂસરે પર દસ રુપૈ થે ઉસ ને મદયૂન સે કોઈ ચીઝ ઉન દસ રુપૈ મેં ખરીદ લી ઔર મબીઅ પર કબ્જા ભી કર લિયા ફિર ઉસી ચીઝ કો મદયૂન કે હાથ બારહ મેં સમન વુસૂલ કરને કી એક મીઆદ મુકર્રર કર કે બેચ ડાલા અબ ઈસ કે ઉસ પર દસ કી જગહ બારહ હો ગએ ઔર ઈસે દો રુપૈ કા નફ્અ હુવા ઔર સૂદ ન હુવા. (۲)

﴿2﴾ એક ને દૂસરે સે કર્ઝ તલબ કિયા વોહ નહીં દેતા અપની કોઈ ચીઝ મકરિઝ (કર્ઝ દેને વાલે) કે હાથ સો રુપૈ મેં બેચ ડાલી ઉસ ને સો રુપૈ દે દિયે ઔર ચીઝ પર કબ્જા કર લિયા ફિર મુસ્તફ્રિઝ (કર્ઝ લેને વાલે) ને વોહી ચીઝ મકરિઝ સે સાલ ભર કે વા'દે પર એક સો દસ રુપૈ મેં ખરીદ લી યેહ

(۱) الفتاوى الخانية، كتاب البيع، فصل فيما يكون فرائع الربا، ۴۳، ص ۴۰۸

(۲) المرجع السابق

બૈઅ જાઈઝ હૈ. મકરિઝ ને સો રુપૈ દિયે ઔર એક સો દસ રુપૈ મુસ્તફરિઝ કે ઝિમ્મે લાઝિમ હો ગએ ઔર અગર મુસ્તફરિઝ કે પાસ કોઈ ચીઝ ન હો જિસ કો ઇસ તરહ બૈઅ કરે તો મકરિઝ મુસ્તફરિઝ કે હાથ અપની કોઈ ચીઝ એક સો દસ રુપૈ મેં બૈઅ કરે ઔર કબ્જા દે દે ફિર મુસ્તફરિઝ ઉસ કી ગૈર કે હાથ સો રુપૈ મેં બેચે ઔર કબ્જા દે દે ફિર ઉસ શખ્સે અજનબી સે મકરિઝ સો રુપૈ મેં ખરીદ લે ઔર સમન અદા કર દે ઔર વોહ મુસ્તફરિઝ કો સો રુપૈ સમન અદા કર દે. નતીજા યેહ હુવા કે મકરિઝ કી ચીઝ ઉસ કે પાસ આ ગઈ ઔર મુસ્તફરિઝ કો સો રુપૈ મિલ ગએ મગર મકરિઝ કે ઉસ કે ઝિમ્મે એક સો દસ રુપૈ લાઝિમ રહે. ⁽¹⁾ (خانیہ)

﴿૩﴾ મકરિઝ ને અપની કોઈ ચીઝ મુસ્તફરિઝ કે હાથ તેરહ રુપૈ મેં છ મહીને કે વા'દે પર બૈઅ કી ઔર કબ્જા દે દિયા ફિર મુસ્તફરિઝ ને ઉસી ચીઝ કો અજનબી કે હાથ બેચા ઔર ઇસ બૈઅ કા ઇકાલા કર કે ફિર ઉસી કો મકરિઝ કે હાથ દસ રુપૈ મેં બેચા ઔર રુપૈ લે લિયે ઇસ કા ભી યેહ નતીજા હુવા કે મકરિઝ કી ચીઝ વાપસ આ ગઈ ઔર મુસ્તફરિઝ કો દસ રુપૈ મિલ ગએ મગર મકરિઝ કે ઉસ કે ઝિમ્મે તેરહ રુપૈ ⁽²⁾ વાજિબ હુએ. ⁽³⁾ (خانیہ)

—دينه

(1) الفتاوى الخانية، كتاب البيع، فصل فيما يكون فراراً عن الربا، ج 1، ص 408

(2) ઇસ સૂરત મેં અગર્યે યેહ બાત હુઈ કે જો ચીઝ જિતને મેં બૈઅ કી કબ્લ નકદ સમન મુશ્તરી સે ઉસ સે કમ મેં ખરીદી મગર ચૂકે ઇસ સૂરતે મફરૂજા મેં એક બૈઅ જો અજનબી સે હુઈ દરમિયાન મેં ફાસિલ હો ગઈ લિહાઝા યેહ બૈઅ જાઈઝ હૈ.

(3) الفتاوى الخانية، كتاب البيع، فصل فيما يكون فراراً عن الربا، ج 1، ص 408

﴿4﴾: સૂદ સે બચને કી એક સૂરત બૈએ ઈના હૈ ઈમામ મુહમ્મદ ﷺ ને ફરમાયા : બૈએ ઈના મકરૂહ હૈ ક્યૂંકે કર્જ કી ખૂબી ઓર હુસ્ને સુલૂક સે મહૂઝ નફ્અ કી ખાતિર બચના ચાહતા હૈ ઓર ઈમામ અબૂ યૂસુફ રઝીલ્લેહુત્તાલિ ને ફરમાયા કે : અચ્છી નિયત હો તો ઈસ મેં હરજ નહીં બલ્કે બૈઅ કરને વાલા મુસ્તહિકે સવાબ હૈ ક્યૂંકે વોહ સૂદ સે બચના ચાહતા હૈ. મશાઈખે બલખ ને ફરમાયા : બૈએ ઈના હમારે ઝમાને કી અક્સર બૈઓં સે બેહતર હૈ. બૈએ ઈના કી સૂરત યેહ હૈ એક શખ્સ ને દૂસરે સે મ-સલન દસ રુપૈ કર્જ માંગે ઉસ ને કહા મૈં કર્જ નહીં દૂંગા યેહ અલબત્તા કર સકતા હૂં કે યેહ ચીઝ તુમ્હારે હાથ બારહ રુપૈ મેં બેચતા હૂં અગર તુમ ચાહો ખરીદ લો ઈસે બાઝાર મેં દસ રુપૈ કો બૈઅ કર દેના તુમ્હેં દસ રુપૈ મિલ જાએંગે ઓર કામ ચલ જાએગા ઓર ઈસી સૂરત સે બૈઅ હુઈ. બાએઅ (બેચને વાલે) ને ઝિયાદા નફ્અ હાસિલ કરને ઓર સૂદ સે બચને કા યેહ હીલા નિકાલા કે દસ કી ચીઝ બારહ મેં બૈઅ કર દી ઉસ કા કામ ચલ ગયા ઓર ખાતિર ખ્વાહ ઈસ કો નફ્અ મિલ ગયા. બા'ઝ લોગોં ને ઈસ કા યેહ તરીકા બતાયા હૈ કે તીસરે શખ્સ કો અપની બૈઅ મેં શામિલ કરેં યા'ની મકરિઝ (કર્જ ખ્વાહ, કર્જ દેને વાલા) ને કર્જદાર કે હાથ ઉસ કો બારહ મેં બેચા ઓર કબ્જા દે દિયા ફિર કર્જદાર ને સાલિસ કે હાથ દસ રુપૈ મેં બેચ કર કબ્જા દે દિયા ઉસ ને મકરિઝ કે હાથ દસ રુપૈ મેં બેચા ઓર કબ્જા દે દિયા ઓર દસ રુપૈ સમન કે મકરિઝ સે વુસૂલ કર કે કર્જદાર કો દે દે નતીજા યેહ હુવા કે કર્જ માંગને વાલે કો દસ રુપૈ વુસૂલ હો ગએ મગર બારહ દેને પડેંગે ક્યૂંકે વોહ ચીઝ બારહ મેં ખરીદી હૈ. ⁽¹⁾ (غانية، فتح، ردالمحتار)

الدينه

(1) الفتاوى الخانية، كتاب البيوع، فصل فيما يكون فراراً عن الربا، 1/18، 1/18، وفتح القدير، كتاب الكفالة، 1/18، ص 322- ورد المحتار، كتاب البيوع، باب الصرف، مطلب: في بيع العينة، 1/18، ص 521

મિલાવટ વાલે કારોબાર સે તોબા :

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઈયો ! ઇલ્મે દીન સીખને ઔર સુન્નતોં સીખને કા એક બેહતરીન ઝરીઆ દા'વતે ઇસ્લામી કે સુન્નતોં કી તરબિય્યત કે મ-દની કાફિલે ભી હૈં, દા'વતે ઇસ્લામી કે મ-દની માહોલ કી બડી બ-ર-કતેં હૈં, ઇસ માહોલ સે વાબસ્તા હો કર મુઆ-શરે કે બિગડે હુએ લોગ સુન્નતોં કે પૈકર બન ગએ. યુનાન્યે,

બાબુલ મદીના મ-દની પૂરા જિસે ભીમપૂરા ભી કહતે હૈં, કે એક ઇસ્લામી ભાઈ કા બયાન હે, ઉસ કા લુબ્બે લુબાબ કુછ યૂં હે : વોહ કહતે હૈં કે મૈં એસા બે નમાઝી થા કે જુમુઆ કી નમાઝ ભી નહીં પઢતા થા. ખુશ કિસ્મતી સે મૈં ને તબ્લીગે કુરઆનો સુન્નત કી આલમગીર ગૈર સિયાસી તહરીક દા'વતે ઇસ્લામી કે તહ્ત ગુલઝારે મદીના મસ્જિદ આગરા તાજ મેં આશિકાને રસૂલ કે હમરાહ આબિરી અ-શ-રએ ર-મઝાનુલ મુબારક 2004 ઈ. બ મુતાબિક 1425 હિ. કે ઇજતિમાઈ એ'તિકાફ મેં બૈઠને કી સઆદત હાસિલ કી. દસ દિન મેં આશિકાને રસૂલ કી સોહબત ને મેરી કલ્બી કેફિયત કો બદલ કર રખ દિયા. ﷺ મૈં ને કુછ ન કુછ નમાઝ સીખ લી ઔર પાંચોં વક્ત કી નમાઝે બા જમાઅત કા પાબન્દ બન ગયા. ઔર ફિર સિલ્સિલએ આલિયા કાદિરિય્યા ર-ઝવિય્યા અત્તારિય્યા મેં દાખિલ હો કર હુઝૂર ગૌસે આ'ઝમ કા મુરીદ ભી બન ગયા. રબ તબા-ર-ક વ તઆલા કે ફઝલો કરમ સે નેક આ'માલ કા એસા ઝેહન મિલા કે કમો બેશ 63 સે ઝાઈદ મ-દની ઇન્આમાત પર અમલ કી કોશિશ જારી હે.

ਮਕ-ਤ-ਭਤੂਲ ਮਈਨਾ ਕੇ ਮਤਭੂਆ ਰਸਾਈਲ ਕਸਰਤ ਸੇ ਪਛੇਨੇ ਕੀ ਆਦਤ
 ਬਨ ਗਈ ਔਰ ਔ'ਤਿਕਾਫ਼ ਕਾ ਐਕ ਬਡਾ ਈਨਆਮ ਧੇਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਜੋ ਮਿਲਾਵਟ
 ਵਾਲੇ ਮਿਥ ਮਸਾ-ਲਛੇ ਕੀ ਸਪਲਾਧ ਕਾ ਸਿਨ੍ਧ ਭਰ ਮੇਂ ਗੁਨਾਹੋਂ ਭਰਾ ਕਾਮ ਕਰਤਾ ਥਾ
 ਵੋਲ ਤਰ੍ਕ ਕਰ ਦਿਯਾ. ਮੇਰੇ ਮਸਾ-ਲਛੇ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਮੇਂ ਤਕਰੀਬਨ 44 ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ
 ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਥੇ, ਮੈਂ ਨੇ ਵੋਲ ਕਾਰਖਾਨਾ ਛੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਯਾ ਕਯੂੰਕੇ ਫ਼ੌਰ ਬਡਾ
 ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਮਾਨੇ ਪਰ ਖਾਲਿਸ ਮਸਾ-ਲਛੇ ਕਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਖ਼ਾਤਿਰ
 ਆਜ਼ਾਰ ਮੇਂ ਜਾਨਾ ਨਿਛਾਧਤ ਛੀ ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਹੈ, ਆਜ਼ਕਲ ਮੁਸਲਮਾਨੋਂ ਕੀ ਸਿਫ਼ੁਹਤ
 ਕੀ ਕਿਸ ਕੋ ਪਤੀ ਹੈ ਅਸ ਧਾਰ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਫ਼ੌਲਤ ਧਾਇਏ ਖ਼ਵਾਫ਼ ਵੋਲ ਫ਼ਲਾਲ ਫ਼ੋ
 ਧਾ **مَعَادُ اللَّهِ** ਫ਼ਰਾਮ. ਅਫ਼ਰ ਫ਼ਾਲ ਆਸ਼ਿਕਾਨੇ ਰਸੂਲ ਕੀ ਸੋਫ਼ਬਤ ਕੀ ਅ-ਰ-ਕਤ
 ਸੇ ਮੈਂ ਰਿਝਕੇ ਫ਼ਲਾਲ ਕੇ ਫ਼ੁਸੂਲ ਮੇਂ ਮਸ਼ਗੂਲ ਫ਼ੋ ਗਧਾ.

ਏ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ ਕੇ ਮ-ਫ਼ਨੀ ਮਾਫ਼ੋਲ ਕੀ ਅ-ਰ-ਕਤ ਸੇ
 ਈਸਰਾਕ ਵ ਧਾਸ਼ਤ, ਅਵਾਬੀਨ ਔਰ ਤਫ਼ਜ਼ੁਦ ਕੇ ਨਵਾਫ਼ਿਲ ਕੇ ਸਾਥ ਸਾਥ
 ਪਫ਼ਲੀ ਸਫ਼ ਮੇਂ ਨਮਾਜ਼ ਕੀ ਭੀ ਆਦਤ ਬਨ ਗਈ.

ਧੇਲ ਏ'ਵਤੇ ਈਸਲਾਮੀ ਕੇ ਔ'ਤਿਕਾਫ਼ ਕੀ ਐਕ ਅਫ਼ਰ ਹੈ ਕੇ ਐਕ ਮਿਲਾਵਟ
 ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸ਼ਖ਼ਸ ਕਿਸ ਕਫ਼ਰ ਮ-ਫ਼ਨੀ ਮਾਫ਼ੋਲ ਕੀ ਅ-ਰ-ਕਤ ਸੇ ਰਿਝਕੇ ਫ਼ਲਾਲ
 ਕਮਾਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨ ਗਧਾ ਔਰ ਅਪਨਾ ਵੋਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੀ ਅਨ੍ਫ਼ ਕਰ ਦਿਯਾ.

अब्लाह ਤਭਾ-ਰ-ਕ ਵ ਤਆਲਾ ਫ਼ਮ ਸਬ ਕੋ ਭੀ ਆ'ਮਾਲੇ ਸਾਲੇਫ਼
 ਕਰਨੇ ਕੀ ਤੌਫ਼ੀਕ਼ ਅਤਾ ਫ਼ਰਮਾਏ.

اٰمِيْنَ بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاٰمِيْنَ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

ફેહરિસ્ત

યાદ દાશત.....	3
“સૂદ્ધ ઓર ઉસ કા ઇલાજ” કે 14 હુરૂફ કી નિસ્બત સે ઇસ રિસાલે કો પઢને કી “14 નિયતે”.....	4
દુરૂદ શરીફ કી ફઝીલત :.....	5
ખૂન કા દરિયા :.....	6
બયાનક બીમારી :.....	7
ત્રીન ખુશ નસીબ બન્દે :.....	7
કર્જ દેને કા સવાબ :.....	8
મકરૂઝ પર નરમી સે બખ્ષિશ હો ગઈ :.....	8
સારા કર્જ મુઆફ કર દિયા :.....	9
સૂદ્ધ કે શુબુહાત સે બચના :.....	11
કર્જ પર નફ્અ લેના સૂદ્ધ હૈ :.....	11
કુરઆને કરીમ મેં સૂદ્ધ કી હુરમત કા બયાન.....	12
શાને નુઝૂલ :.....	13
તફસીર :.....	14
અહાદીસે મુબારકા મેં સૂદ્ધ કી હુરમત.....	15
હલાકત ખૈઝ સાત ચીઝેં :.....	15

સૂદ સે સારી બસ્તી હલાક હો જાતી હૈ :	15
સૂદ સે પાગલ પન ફૈલતા હૈ :	16
સૂદખોર કે પેટ મેં સાંપ :	16
સૂદી કારોબાર મેં શિકત બાઈસે લા'નત હૈ :	17
સૂદ ખાના જૈસે અપની માં સે ઝિના કરના :	17
ના આકિબત અન્દેશ લોગ :	18
અસ્લાફ કા અન્દાઝે હયાત :	21
બા રૌનક ઘર દેખ કર રો પડે :	21
દુન્યા આખિરત કી તય્યારી કે લિયે મખસૂસ હૈ :	21
આહ ! સૂદ હી સૂદ :	22
સૂદખોર કો એ'લાને જંગ :	25
સૂદ કી નુહૂસત ઔર ઉસ કી તબાહ કારિયાં :	27
સૂદખોર હાસિદ બન જાતા હૈ :	28
સૂદખોર બે રહ્મ હો જાતા હૈ :	28
સૂદખોર માલ કા હરીસ હોતા હૈ :	29
આગ સે ડરો :	30
તો યેહ અલ્લાહ ﷻ કી તરફ સે ઢીલ હૈ :	31

ગુનાહોં કો અચ્છા સમજના કુફ હૈ :	32
ઇબ્રત અંગેઝ કતબા :	32
સૂદખોર કા માલ ઉસે કોઈ નફ્અ નહીં દેતા :	35
સૂદ કા અન્જામ કમી પર હોતા હૈ :	35
બ-ર-કત ઔર કસરત મેં ફર્ક :	37
સૂદખોર મઝલૂમ કી બદ દુઆ સે હલાક હો જાતા હૈ :	38
સૂદખોર હકીમ કી ઇબ્રત નાક મૌત.....	39
સૂદ સે મઈશત બરબાદ હો જાતી હૈ :	40
જરાઈમ કા ઈઝાફા :	41
બરોઝે કિયામત સૂદખોર કી હાલત :	42
સૂદખોર કા નફ્લ કબૂલ હોગા ન કોઈ ફર્ઝ :	43
સૂદખોર કી કબ્ર સે દહકતી આગ નિકલતી :	43
હલાલ વ હરામ કી તમીઝ કા ખત્મ હોના :	45
માલે હરામ સે કિયા ગયા સ-દકા મકબૂલ નહીં :	45
હરામ ખાને વાલા મુસ્તહિકે નાર હૈ :	46
હરામ ખાને સે દુઆ કબૂલ નહીં હોતી :	46
આહ ! નેકિયાં ખાક હો ગઈ :	48
સૂદખોર કો અઝદહે ને લપેટ લિયા :	49

સૂદ કા ઇલાજ.....	49
પહલા ઇલાજ લમ્બી ઉમ્મીદોં સે કનારા કશી :.....	49
સામાન સો બરસ કા હૈ પલ કી ખબર નહીં :.....	50
“તૂલે અમલ” કે છ હુરૂફ કી નિસ્બત સે લમ્બી ઉમ્મીદોં કે મુ-તઅલ્લિક છ ફરામીને મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم.....	51
દૂસરા ઇલાજ દૌલતે દુન્યા સે છુટકારા :.....	54
હકીકી દૌલત :.....	55
હલાલ પર હિસાબ ઔર હરામ પર અઝાબ હૈ :.....	56
ત્રીસરા ઇલાજ કનાઅત :.....	57
કનાઅત યેહ હૈ :.....	58
કનાઅત સે ઇઝ્ઝત હૈ :.....	59
લોગોં કે માલ સે ના ઉમ્મીદ હો જાઓ :.....	59
ઈન્સાન કે પેટ કો મિટ્ટી હી ભર સકતી હૈ :.....	59
કનાઅત પસન્દ કો બાદશાહોં સે ક્યા કામ ?.....	62
અમીરે અહલે સુન્નત કી તહરીર કા અસર :.....	63
સૂદ કા ચૌથા ઇલાજ મૌત કા તસવ્વુર :.....	65
મૌત સે ગફલત કા સબબ :.....	66
બાંસ કી ઝોંપડી :.....	67

મૌત સે ગફલત :	68
ગફલત કા અન્જામ :	70
પાંચવાં ઇલાજ સૂદ સે બચને કા હીલા :	74
કાન છેદને કા રવાજ કબ સે હુવા ?	75
સૂદ સે બચને કી સૂરતે :	76
મિલાવટ વાલે કારોબાર સે તૌબા :	83
માખઝ વ મરાજેઅ.	85
ફેહરિસ્ત.	88

સૂદ કે ખિલાફ જંગ

જારી રહેગી

إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ

બ-ર-કતોં કે યોર સૂદખોરસૂદખોર

કુફલે મદીના લગા રહેગા

إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ

الْمَاخِذُ الْبَرُّاجُ

- १- القرآن الكريم: المكتبة المدينة.
- २- ترجمة القرآن الكريم: اعلي حضرت امام احمد رضا خان عليه رحمة الرحمن المتوفى १३४० هـ المكتبة المدينة.
- ३- تفسير نور العرفان: مفتي احمد يار خان نعيمى المتوفى १३९१ هـ.
- ४- تفسير خزائن العرفان: سيد نعيم الدين مراد آبادي المتوفى १३६७ هـ المكتبة المدينة.
- ५- الجامع لاحكام القرآن: ابو عبدالله احمد انصارى قرطبي المتوفى ६७१ هـ دار الفكر بيروت.
- ६- تفسير الدر المنثور: امام جلال الدين عبدالرحمن سيوطى شافعى رحمة الله تعالى عليه المتوفى ٩١١ هـ دار الفكر بيروت.
- ٧- صحيح البخاري: الإمام أبو عبد الله محمد بن إسماعيل البخاري المتوفى ٢٥٦ هـ دار الكتب العلمية بيروت.
- ٨- صحيح المسلم: الإمام أبو الحسين مسلم بن الحجاج القشيري المتوفى ٢٦١ هـ دار ابن حزم.
- ٩- سنن ابن ماجه: الإمام أبو عبد الله محمد بن يزيد بن ماجه المتوفى ٢٧٣ هـ دار المعرفة بيروت.
- ١٠- سنن أبي داؤد: الإمام ابو داؤد سليمان بن الأشعث السجستاني المتوفى ٢٧٥ هـ دار إحياء التراث العربي بيروت.
- ١١- سنن الترمذي: الإمام أبو عيسى محمد بن عيسى الترمذي المتوفى ٢٧٩ هـ دار الفكر بيروت.

- १२- سنن النسائي: الإمام أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب النسائي المتوفى ۳۰۳ هـ دار الكتب العلمية بيروت.
- १३- مسند أحمد: الإمام أحمد بن حنبل المتوفى ۲۴۱ هـ دار الفكر بيروت.
- १४- الموسوعة: ابوبكر عبد الله بن محمد بن ابي ددنيا رحمة الله تعالى عليه المتوفى ۲۸۱ هـ دار الكتب العلمية.
- १۵- مسند ابى يعلى شيخ الاسلام ابويعلی احمد موصلى المتوفى ۳۰۷ هـ دار الكتب العلمية.
- १۶- المعجم الكبير: الإمام أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني المتوفى ۳۶۰ هـ دار إحياء التراث العربي بيروت.
- १۷- المعجم الاوسط: الإمام أبو القاسم سليمان بن أحمد الطبراني المتوفى ۳۶۰ هـ دار إحياء التراث العربي بيروت.
- १۸- المستدرک: امام محمد بن عبد الله حاکم المتوفى ۴۰۵ هـ دار المعرفه.
- ۱۹- حلیه الاولیاء: امام حافظ ابونعیم اصفهانی المتوفى ۴۳۰ هـ دار الكتب العلمية.
- ۲۰- شعب الایمان: امام ابوبکر احمد بن حسین بیهقی المتوفى ۴۵۸ هـ دار الكتب العلمية.
- ۲۱- کتاب الزهد: الامام عبدالله بن مبارک مروزی المتوفى ۱۸۱ هـ دار الكتب العلمية.
- ۲۲- کتاب الزهد: الإمام أحمد بن حنبل المتوفى ۲۴۱ هـ دار الغد الجديد.
- ۲۳- الفتاوى الهندية: علامه همام مولانا شيخ نظام المتوفى ۱۱۶۱ هـ و جماعة من علماء الهند دار الفكر.
- ۲۴- الفتاوى الخانية: قاضي حسن بن منصور اوزجندی المتوفى ۵۹۲ هـ بشار.
- ۲۵- رد المحتار: علامه سيد محمد امين ابن عابدين شامي المتوفى ۱۲۵۲ هـ كوئته.
- ۲۶- فتح القدير: علامه كمال الدين بن همام المتوفى ۸۶۱ هـ كوئته.
- ۲۷- الفتاوى الرضوية: الإمام أحمد رضا خان عليه رحمة الرحمن المتوفى ۱۳۴۰ هـ رضا فاؤنڈیشن لاهور.

- ۲۸- غمزیوں البصائر شرح الآشباہ والنظائر: علامہ سید احمد بن محمد الحموی
المصری المتوفی ۹۷۰ ھ ادارۃ القرآن کراتشی۔
- ۲۹- قرۃ العیون (مترجم): فقیہ ابو الیث محمد بن احمد سمرقندی المکتبۃ المدینۃ۔
- ۳۰- العقد الفرید: الفقیہ احمد بن محمد بن عبد ربہ الاندلسی المتوفی ۳۲۸ ھ دار
الکتب العلمیہ۔
- ۳۱- تذکرۃ الحفاظ: الامام محمد بن احمد الذہبی المتوفی ۷۴۸ ھ دارالکتب العلمیہ۔
- ۳۲- احیاء علوم الدین: ابو حامد امام محمد بن محمد غزالی المتوفی ۵۰۵ ھ دارالصادر۔
- ۳۳- النہایۃ: الامام مجد الدین ابی السعادات المبارک بن محمد ابن کثیر الجزری
المتوفی ۶۰۶ ھ دارالکتب العلمیہ۔
- ۳۴- الکبائر: الامام محمد بن احمد بن عثمان الذہبی المتوفی ۷۴۸ ھ پشاور۔
- ۳۵- جہنم میں لے جانے والے اعمال، علامہ ابو العباس احمد بن محمد بن حجر ہیتمی
المتوفی ۹۷۴ ھ المکتبۃ المدینۃ۔
- ۳۶- ذم الہوی: الامام ابی الفرج عبدالرحمن بن الجوزی المتوفی ۵۹۷ ھ پشاور۔
- ۳۷- اتحاف السادۃ المتقین: علامہ سید محمد بن محمد حسینی زبیدی المتوفی
۱۲۰۵ ھ دارالکتب العلمیہ۔
- ۳۸- تذکرۃ الاولیاء: شیخ فرید الدین محمد عطار المتوفی ۶۰۶/۶۱۶ ھ انتشارات
گنجینہ تہران۔
- ۳۹- مناقب الامام الاعظم ابی حنیفۃ: الامام الموفق بن احمد المکی المتوفی ۵۶۸ ھ کوئٹہ۔
- ۴۰- القول البدیع: الامام حافظ محمد بن عبد الرحمن سخاوی المتوفی ۹۰۲ ھ مؤسسۃ الریان۔
- ۴۱- بہار شریعت: مفتی محمد امجد علی اعظمی المتوفی ۵۶۸ ھ المکتبۃ المدینۃ۔
- ۴۲- فیضان سنت: امیر اہلسنت ابو بلال محمد الیاس عطار قادری رضوی المکتبۃ المدینۃ۔
- ۴۳- چندے کے بارے میں سوال جواب: امیر اہلسنت المکتبۃ المدینۃ۔